TABELA WYMAGAŃ EDUKACYJNYCH

Przedmiot: WYCHOWANIE FIZYCZNE	**Klasa: 4TM**
Nauczyciel: PRZEMYSŁAW ANTONIAK	**Poziom:** PODSTAWOWY
Tygodniowy wymiar godzin wg planu: 3	**Półrocze I i II**

Program nauczania:
Krzysztof Warchoł - Program nauczania wychowania fizycznego dla liceum, technikum oraz branżowej szkoły I i II stopnia

Zakres materiału wraz z przybliżonym rozkładem terminów prac klasowych, sprawdzianów uzgodnionych

W klasie IV kontrolujemy i oceniamy następujące obszary aktywności ucznia:
1) postawę ucznia i jego kompetencje społeczne,
2) systematyczny udział i aktywność w trakcie zajęć,
3) sprawność fizyczną (kontrola):
--siła mięśni brzucha – siady z leżenia tyłem wykonywane w czasie 30 s [według MTSF],
--gibkość – skłon tułowia w przód z podwyższenia [według MTSF],
--skok w dal z miejsca [według MTSF],
--bieg ze startu wysokiego na 50 m [według MTSF],
--bieg wahadłowy na dystansie 4 x 10 m z przenoszeniem klocków [według MTSF],
--pomiar siły względnej [według MTSF]:
□□zwis na ugiętych rękach – dziewczęta,
□□podciąganie w zwisie na drążku – chłopcy,
--biegi przedłużone [według MTSF]:
□□na dystansie 800 m – dziewczęta,
□□na dystansie 1000 m – chłopcy,
--pomiar tętna przed wysiłkiem i po jego zakończeniu – Test Coopera.
4) umiejętności ruchowe:
--gimnastyka:
□□przerzut bokiem,
□□przewrót w tył do rozkroku,
--piłka nożna:
□□uderzenie piłki zewnętrznym podbiciem,
□□prowadzenie piłki zewnętrznym podbiciem ze zmianą kierunku poruszania się i nogi prowadzącej,
--koszykówka:
□□rzut do kosza z dwutaktu po zwodzie pojedynczym przodem,
□□podania piłki jednorącz w parach,
--piłka ręczna:
□□rzut na bramkę z wyskoku po zwodzie pojedynczym przodem,
□□podania jednorącz półgórne po przeskoku,
--piłka siatkowa:
□□atak przez „plasowanie" piłki,
□□zagrywka sposobem górnym z wyskoku.
5) wiadomości:
--uczeń zna nowoczesne urządzenia do pomiaru aktywności fizycznej (odpowiedzi ustne lub pisemny test),
--uczeń wie, co to jest komercjalizacja sportu.
5a) wiadomości z edukacji zdrowotnej:
--uczeń definiuje pojęcia: asertywność, empatia,
--uczeń wie, co to jest tętno, ciśnienie tętnicze.

Podręczniki obowiązkowe:

Zalecane dodatkowe pomoce dydaktyczne:

Wymagania formalne:

Formy sprawdzania wiadomości:	**Inne źródła oceny do wyboru przez nauczyciela:**
– sprawdziany praktyczne – znajomość terminologii	**Założenia ogólne** Ocenianie z wychowania fizycznego jest integralną częścią wewnątrz szkolnego systemu oceniania szkoły. Ocena śródroczna lub roczna ustalana jest na podstawie ocen cząstkowych za określony poziom wiadomości, umiejętności i kompetencji społecznych w procesie szkolnego wychowania fizycznego. Ocena śródroczna lub roczna nie jest średnią arytmetyczną ocen cząstkowych. Przy ustalaniu oceny śródrocznej i rocznej uwzględnia się przede wszystkim wysiłek ucznia, wynikający z realizacji programu nauczania oraz systematyczny i aktywny udział w lekcjach wychowania fizycznego. Ocena z wychowania fizycznego może być podniesiona za dodatkową aktywność ucznia, np. udział w zajęciach rekreacyjno-sportowych, zawodach sportowych, turniejach i rozgrywkach pozaszkolnych, konkursach plastycznych i literackich o tematyce sportowej, wyjazdach na basen itp. Szkolne ocenianie z wychowania fizycznego ma być czynnikiem motywującym młodzież do aktywności fizycznej w wymiarze teraźniejszym i przyszłościowym. Obniżenie oceny z wychowania fizycznego na koniec półrocza lub roku szkolnego następuje wskutek negatywnej postawy ucznia, np. częste braki stroju, niesystematyczne ćwiczenie, sporadyczne uczestniczenie w sprawdzianach kontrolno -oceniających, brak właściwego zaangażowania w czasie poszczególnych lekcji, niski poziom kultury osobistej itp. Uczeń może być zwolniony z zajęć wychowania fizycznego decyzją administracyjną dyrektora szkoły na podstawie opinii o ograniczonych możliwościach uczestniczenia w tych zajęciach, wydanej przez lekarza, na czas określony w tej opinii [Rozporządzenie MEN z dnia 3.08.2017 r.]. W przypadku zwolnienia ucznia z zajęć wychowania na okres uniemożliwiający wystawienie oceny śródrocznej lub rocznej na koniec roku szkolnego, zamiast oceny nauczyciel wychowania fizycznego wpisuje „zwolniony" albo „zwolniona" [Rozporządzenie MEN z dnia 3.08.2017 r.]. Uczeń, który opuścił z własnej winy lub nie ćwiczył w 51% i więcej obowiązkowych zajęć wychowania fizycznego, otrzymuje ocenę niedostateczną na koniec półrocza lub roku szkolnego. Rada pedagogiczna szkoły, w której uczeń opuścił z własnej winy lub nie ćwiczył w 51% i więcej obowiązkowych zajęć wychowania fizycznego, może ustalić dla ucznia egzamin klasyfikacyjny. Egzamin klasyfikacyjny obejmuje zadania praktyczne (umiejętności ruchowe ,które były przedmiotem nauczania w trakcie półrocza lub roku szkolnego.)

Uwagi o ocenianiu:

- uczeń dwa razy w półroczu może zgłosić nieprzygotowanie do lekcji (nie dotyczy to zapowiedzianych sprawdzianów),
- jeżeli z przyczyn usprawiedliwionych uczeń nie może przystąpić do sprawdzianu z całą klasą, to powinien uczynić w terminie wyznaczonym przez nauczyciela (w przeciwnym razie otrzyma ocenę niedostateczną),
- w przypadku nieusprawiedliwionej nieobecności na sprawdzianie uczeń otrzymuje ocenę niedostateczną,

Szczegółowe kryteria oceny semestralnej lub rocznej
z wychowania fizycznego

1. Ocena celująca

Ocenę celującą na pierwsze półrocze lub koniec roku szkolnego otrzymuje uczeń, który w zakresie:
a) postawy i kompetencji społecznych (spełnia co najmniej 5 kry-i kompetencji społecznych (spełnia co najmniej 5 kryteriów):
-jest zawsze przygotowany do zajęć wychowania fizycznego, m.in.
posiada odpowiedni strój sportowy,
-nie ćwiczy na lekcjach tylko z bardzo ważnych powodów zdrowotnych, rodzinnych lub osobistych,
-charakteryzuje się wysokim poziomem kultury osobistej,
-używa właściwych sformułowań w kontaktach interpersonalnych z rówieśnikami w klasie oraz w stosunku do nauczyciela czy innych pracowników szkoły,

-bardzo chętnie współpracuje z nauczycielami wychowania fizycznego na rzecz szkolnej lub środowiskowej kultury fizycznej,
-reprezentuje szkołę w zawodach sportowych na poziomie powiatu, rejonu, województwa lub w zawodach ogólnopolskich,
-systematycznie bierze udział w zajęciach sportowo-rekreacyjnych,
-jest aktywny w trakcie zajęć z edukacji zdrowotnej,
uprawia dyscypliny lub konkurencje sportowe w innych klubach lub sekcjach sportowych, podejmuje dowolne formy aktywności fizycznej w czasie wolnym;
b) systematycznego udziału i aktywności w trakcie zajęć (spełnia co najmniej 5 kryteriów):
-w trakcie miesiąca aktywnie ćwiczy w co najmniej 95–100% zajęć,
-w sposób ponad bardzo dobry wykonuje wszystkie ćwiczenia w czasie lekcji,
-wzorowo pełni funkcję lidera grupy ćwiczebnej lub kapitana drużyny,
-pokazuje i demonstruje większość umiejętności ruchowych,
-prowadzi rozgrzewkę lub ćwiczenia kształtujące bardzo poprawnie pod względem merytorycznym i metodycznym,
-potrafi samodzielnie pod względem psychomotorycznym przygotować się do wybranego fragmentu zajęć,
-umie samodzielnie przygotować miejsce ćwiczeń,
-w sposób bezwzględny stosuje zasady bezpiecznej organizacji zajęć wychowania fizycznego,
-poczuwa się do współodpowiedzialności za stan techniczny urządzeń, przyborów i obiektów sportowych szkoły;
c) sprawności fizycznej i rozwoju fizycznego (spełnia co najmniej 5 kryteriów):
-zalicza wszystkie testy i próby sprawnościowe ujęte w programie nauczania,
-samodzielnie zabiega o poprawę lub uzupełnienie próby sprawnościowej, w której nie uczestniczył z ważnych powodów osobistych, rodzinnych lub zdrowotnych,
-uzyskuje bardzo znaczny postęp w kolejnych próbach sprawnościowych, np. w ciągu roku szkolnego,
-dokonuje oceny własnego rozwoju fizycznego,
-oblicza wskaźnik BMI,
-podejmuje indywidualny program treningowy w celu poprawy wyniku w danej próbie sprawności fizycznej;
d) aktywności fizycznej (spełnia co najmniej 5 kryteriów):
-zalicza wszystkie sprawdziany umiejętności ruchowych bez jakichkolwiek błędów technicznych lub taktycznych,
-ćwiczenia wykonuje zgodnie z przepisami lub zasadami obowiązującymi w konkurencjach indywidualnych lub zespołowych,
-wykonanie zadania ruchowego przez ucznia może być zawsze przykładem i wzorem do naśladowania dla innych ćwiczących,
-potrafi wykonać ćwiczenie o znacznym stopniu trudności,
-wykonuje zadania ruchowe nie tylko efektownie, ale i efektywnie, np. trafia do bramki, rzuca celnie do kosza,
-stosuje opanowane umiejętności ruchowe w czasie zawodów i rozgrywek sportowych,
-stopień opanowania umiejętności ruchowych przez ucznia w sposób znaczący wpływa na wyniki drużyn szkolnych w zawodach i rozgrywkach różnych szczebli;
e) wiadomości (spełnia co najmniej 3 kryteria):
-zalicza sprawdziany pisemne i testy na ocenę bardzo dobrą lub celującą,
-stosuje wszystkie przepisy i zasady sportów indywidualnych oraz zespołowych, które były nauczane w trakcie zajęć wychowania fizycznego,
-posiada rozległą wiedzę na temat rozwoju fizycznego i motorycznego,
-wykazuje się dużym zakresem wiedzy nt. bieżących wydarzeń sportowych w kraju i za granicą,
-ma podstawową wiedzę z edukacji zdrowotnej.

2) Ocena bardzo dobra

Ocenę bardzo dobrą na pierwsze półrocze lub koniec roku szkolnego otrzymuje uczeń, który w zakresie:
a) postawy i kompetencji społecznych (spełnia co najmniej 4 kry-i kompetencji społecznych (spełnia co najmniej 4 kry-(spełnia co najmniej 4 kryteria):
-jest przygotowany do zajęć wychowania fizycznego, m.in. posiada odpowiedni strój sportowy, ale sporadycznie nie bierze udziału w lekcjach z różnych powodów,
-nie ćwiczy na lekcjach tylko z bardzo ważnych powodów zdrowotnych, rodzinnych lub osobistych,
-charakteryzuje się właściwym poziomem kultury osobistej,
-używa odpowiednich sformułowań w kontaktach interpersonalnych z rówieśnikami w klasie oraz w stosunku do nauczyciela czy innych pracowników szkoły,
-chętnie współpracuje z nauczycielami wychowania fizycznego
na rzecz szkolnej lub środowiskowej kultury fizycznej,
-reprezentuje szkołę w zawodach sportowych na poziomie miejskim lub gminnym,
-niesystematycznie bierze udział w zajęciach sportowo-rekreacyjnych,
-niekiedy podejmuje indywidualne formy aktywności fizycznej w czasie wolnym,
-jest aktywny w trakcie zajęć z edukacji zdrowotnej;
b) systematycznego udziału i aktywności w trakcie zajęć (spełnia co najmniej 4 kryteria):
-w trakcie miesiąca aktywnie ćwiczy w co najmniej 90–94% zajęć
-pokazuje i demonstruje niektóre umiejętności ruchowe,

c) sprawności fizycznej i rozwoju fizycznego (spełnia co najmniej 4 kryteria):
-zalicza prawie wszystkie testy i próby sprawnościowe ujęte w programie nauczania,
-poprawia lub uzupełnia próby sprawnościowe, w których nie uczestniczył z ważnych powodów osobistych, rodzinnych lub zdrowotnych za namową nauczyciela,
-uzyskuje znaczny postęp w kolejnych próbach sprawnościowych, np. w ciągu roku szkolnego,
-dokonuje oceny własnego rozwoju fizycznego,
-oblicza wskaźnik BMI,
-czasami podejmuje indywidualny program treningowy w celu
poprawy wyniku w danej próbie sprawności fizycznej;
d) aktywności fizycznej (spełnia co najmniej 4 kryteria):
-zalicza wszystkie sprawdziany umiejętności ruchowych z niewielkimi błędami technicznymi lub taktycznymi,
-ćwiczenia wykonuje zgodnie z przepisami lub zasadami obowiązującymi w konkurencjach indywidualnych lub zespołowych,
-potrafi wykonywać ćwiczenia o dużym stopniu trudności,
-wykonuje zadania ruchowe efektownie, ale nie zawsze efektywnie, np. sporadycznie trafia do bramki czy rzuca celnie do ko-, np. sporadycznie trafia do bramki czy rzuca celnie do ko-np. sporadycznie trafia do bramki czy rzuca celnie do kosza,
-stosuje opanowane umiejętności ruchowe w czasie gry właściwej w trakcie zajęć,
-stopień opanowania umiejętności ruchowych przez ucznia wpływa na wyniki drużyn szkolnych w zawodach i rozgrywkach różnych szczebli;
e) wiadomości (spełnia co najmniej 2 kryteria):
-zalicza sprawdziany pisemne i testy na ocenę bardzo dobrą lub dobrą,
-stosuje prawie wszystkie przepisy i zasady sportów indywidualnych oraz zespołowych, które były nauczane w trakcie zajęć wychowania fizycznego,
-posiada bardzo dobrą wiedzę na temat rozwoju fizycznego i motorycznego,
-wykazuje się bardzo dobrym zakresem wiedzy nt. bieżących wydarzeń sportowych w kraju i za granicą,
-ma podstawową wiedzę z edukacji zdrowotnej.

3) Ocena dobra

Ocenę dobrą na pierwsze półrocze lub koniec roku szkolnego otrzymuje uczeń, który w zakresie:
a) postawy i kompetencji społecznych (spełnia 3 kryteria):
-jest przygotowany do zajęć wychowania fizycznego, m.in. posiada odpowiedni strój sportowy, ale zdarza mu się nie brać udziałuw lekcjach z różnych powodów,
-nie ćwiczy na lekcjach tylko z ważnych powodów zdrowotnych, rodzinnych lub osobistych,
-charakteryzuje się właściwym poziomem kultury osobistej,
-nie zawsze używa odpowiednich sformułowań w kontaktach interpersonalnych z rówieśnikami w klasie oraz w stosunku do nauczyciela czy innych pracowników szkoły,
-sporadycznie współpracuje z nauczycielami wychowania fizycznego na rzecz szkolnej lub środowiskowej kultury fizycznej,
-bierze udział w klasowych i szkolnych zawodach sportowych,
-nie uczęszcza na zajęcia sportowo-rekreacyjne,
-raczej nie podejmuje indywidualnych form aktywności fizycznej w czasie wolnym,
-jest aktywny w trakcie zajęć z edukacji zdrowotnej;
b) systematycznego udziału i aktywności w trakcie zajęć (spełnia co najmniej 3 kryteria):
-w trakcie miesiąca aktywnie ćwiczy w co najmniej 85–89% zajęć,
-w sposób dobry wykonuje większość ćwiczeń w czasie lekcji,
-dobrze pełni funkcję lidera grupy ćwiczebnej lub kapitana drużyny,
-nie potrafi pokazywać i demonstrować umiejętności ruchowych,
-prowadzi rozgrzewkę lub ćwiczenia kształtujące w miarę poprawnie pod względem merytorycznym i metodycznym,
-potrafi samodzielnie pod względem psychomotorycznym przygotować się do wybranego fragmentu zajęć, ale często to przygotowanie wymaga dodatkowych uwag i zaleceń nauczyciela,
-umie z pomocą nauczyciela lub współćwiczących przygotować miejsce ćwiczeń,
-nie zawsze stosuje zasady bezpiecznej organizacji zajęć wychowania fizycznego,
-dba o stan techniczny urządzeń, przyborów i obiektów sportowych szkoły, ale aktywność ta wymaga dodatkowej interwencji wychowawczej prowadzącego zajęcia;

c) sprawności fizycznej i rozwoju fizycznego (spełnia co najmniej 3 kryteria):
-zalicza większość testów i prób sprawnościowych ujętych w programie nauczania,
-wykonuje określone próby sprawności fizycznej na ocenę dobrą,
-poprawia lub uzupełnia próby sprawnościowe, w których nie uczestniczył z ważnych powodów osobistych, rodzinnych lub zdrowotnych za wyraźną namową nauczyciela,
-uzyskuje niewielki postęp w kolejnych próbach sprawnościowych, np. w ciągu roku szkolnego,
-dokonuje oceny własnego rozwoju fizycznego,
-oblicza wskaźnik BMI,
-raczej nie podejmuje indywidualnego program treningowego w celu poprawy wyniku w danej próbie sprawności fizycznej;
d) aktywności fizycznej (spełnia co najmniej 3 kryteria):
-zalicza wszystkie sprawdziany umiejętności ruchowych z niewielkimi błędami technicznymi lub taktycznymi,
-wykonuje ćwiczenia nie zawsze zgodnie z przepisami lub zasadami obowiązującymi w konkurencjach indywidualnych lub zespołowych,
-potrafi wykonywać ćwiczenia o przeciętnym stopniu trudności,
-wykonuje zadania ruchowe efektownie, ale zawsze mało efektywnie, np. nie trafia do bramki czy nie rzuca celnie do kosza,

-nie potrafi zastosować opanowanych umiejętności ruchowych w czasie gry właściwej lub szkolnej,
stopień opanowania umiejętności ruchowych przez ucznia nie wpływa na wyniki drużyn szkolnych w zawodach i rozgrywkach różnych szczebli;
e) wiadomości (spełnia co najmniej 1 kryterium):
-zalicza sprawdziany pisemne i testy na ocenę dobrą,
-stosuje przepisy i zasady sportów indywidualnych oraz zespołowych, które były nauczane w trakcie zajęć wychowania fizycznego,
-posiada dobrą wiedzę na temat rozwoju fizycznego i motorycznego,
-wykazuje się dobrym zakresem wiedzy nt. bieżących wydarzeń sportowych w kraju i za granicą,
-ma podstawową wiedzę z edukacji zdrowotnej.

4) Ocena dostateczna

Ocenę dostateczną na półrocze lub ocenę roczną otrzymuje uczeń, który w zakresie:
a) postawy i kompetencji społecznych (spełnia co najmniej 2 kryteria):
- jest przygotowany do zajęć wychowania fizycznego, m.in. posiada odpowiedni strój sportowy, ale często mu się zdarza nie brać udziału w lekcjach z różnych
powodów,
- nie ćwiczy na lekcjach z błahych powodów zdrowotnych, rodzinnych lub osobistych,
- charakteryzuje się przeciętnym poziomem kultury osobistej,
- często używa nieodpowiednich sformułowań w kontaktach interpersonalnych z rówieśnikami w klasie oraz w stosunku do nauczyciela czy innych
pracowników szkoły,
- nie współpracuje z nauczycielami wychowania fizycznego na rzecz szkolnej lub środowiskowej kultury fizycznej,
- nie bierze udziału w klasowych i szkolnych zawodach sportowych,
- nie uczęszcza na zajęcia sportowo-rekreacyjne,
- nigdy nie podejmuje indywidualnych form aktywności fizycznej w czasie wolnym;
b) systematycznego udziału i aktywności w trakcie zajęć (spełnia co najmniej 2 kryteria):
- w trakcie miesiąca aktywnie ćwiczy w co najmniej 65–74% zajęć,
- w sposób dostateczny wykonuje większość ćwiczeń w czasie lekcji,
- nie pełni funkcji lidera grupy ćwiczebnej lub kapitana drużyny,
- nie potrafi pokazywać i demonstrować umiejętności ruchowych,
- nie potrafi przeprowadzić rozgrzewki lub ćwiczeń kształtujących poprawnie pod względem merytorycznym i metodycznym,
- nie potrafi samodzielnie pod względem psychomotorycznym przygotować się do wybranego fragmentu zajęć,
- umie z pomocą nauczyciela lub współćwiczących przygotować miejsce ćwiczeń,
- często nie stosuje zasad bezpiecznej organizacji zajęć wychowania fizycznego,
- dba o stan techniczny urządzeń, przyborów i obiektów sportowych szkoły, ale aktywność ta wymaga zawsze dodatkowej interwencji wychowawczej
prowadzącego zajęcia;
c) sprawności fizycznej i rozwoju fizycznego (spełnia co najmniej 2 kryteria):
- zalicza tylko niektóre testy i próby sprawnościowe ujęte w programie nauczania,
- wykonuje określone próby sprawności fizycznej na ocenę dostateczną,
- nie poprawia lub nie uzupełnia prób sprawnościowych, w których nie uczestniczył z ważnych powodów osobistych, rodzinnych lub zdrowotnych,
- nie dokonuje oceny własnego rozwoju fizycznego,
- nie oblicza wskaźnika BMI,
- nie uzyskuje żadnego postępu w kolejnych próbach sprawnościowych, np. w ciągu roku szkolnego,
- nigdy nie podejmuje indywidualnego programu treningowego w celu poprawy wyniku w danej próbie sprawności fizycznej;
d) aktywności fizycznej (spełnia co najmniej 2 kryteria):
- zalicza wszystkie sprawdziany umiejętności ruchowych z dużymi błędami technicznymi lub taktycznymi,
- wykonuje ćwiczenia prawie zawsze niezgodnie z przepisami lub zasadami obowiązującymi w konkurencjach indywidualnych lub zespołowych,
- potrafi wykonywać ćwiczenia o niskim stopniu trudności,
- wykonuje zadania ruchowe mało efektownie i zawsze mało efektywnie, np. nie trafia do bramki, nie rzuca celnie do kosza,
- nie potrafi zastosować opanowanych umiejętności ruchowych w czasie gry właściwej lub szkolnej,
- stopień opanowania umiejętności ruchowych przez ucznia nie wpływa na wyniki drużyn szkolnych w zawodach i rozgrywkach różnych szczebli;
e) wiadomości (spełnia co najmniej 1 kryterium):
- stosuje niektóre przepisy i zasady sportów indywidualnych oraz zespołowych, które były nauczane w trakcie zajęć wychowania fizycznego,
- posiada dostateczną wiedzę na temat rozwoju fizycznego i motorycznego,
- wykazuje się przeciętnym zakresem wiedzy nt. bieżących wydarzeń sportowych w środowisku lokalnym i kraju
.

5) Ocena dopuszczająca

Ocenę dopuszczającą na półrocze lub ocenę roczną otrzymuje uczeń, który w zakresie:
a) postawy i kompetencji społecznych (spełnia co najmniej 1 kryterium):
- bardzo często jest nieprzygotowany do lekcji, zapomina stroju,
- często nie ćwiczy na lekcjach z błahych powodów zdrowotnych, rodzinnych lub osobistych,
- charakteryzuje się niskim poziomem kultury osobistej,

- bardzo często używa nieodpowiednich sformułowań w kontaktach interpersonalnych z rówieśnikami w klasie oraz w stosunku do nauczyciela czy innych
pracowników szkoły,
- nie współpracuje z nauczycielami wychowania fizycznego na rzecz szkolnej lub środowiskowej kultury fizycznej,
- nie bierze udziału w klasowych i szkolnych zawodach sportowych,
- nie uczęszcza na zajęcia sportowo-rekreacyjne,
- nigdy nie podejmuje indywidualnych form aktywności fizycznej w czasie wolnym;

b) systematycznego udziału i aktywności w trakcie zajęć (spełnia co najmniej 1 kryteria):
- w trakcie miesiąca aktywnie ćwiczy w co najmniej 55-64% zajęć,
- w sposób nieudolny wykonuje większość ćwiczeń w czasie lekcji,
- nie pełni funkcji lidera grupy ćwiczebnej lub kapitana drużyny,
- nie potrafi pokazywać i demonstrować umiejętności ruchowych,
- nie potrafi przeprowadzić rozgrzewki lub ćwiczeń kształtujących poprawnie pod względem merytorycznym i metodycznym,
- nie potrafi samodzielnie pod względem psychomotorycznym przygotować się do wybranego fragmentu zajęć,

TABELA WYMAGAŃ DYDAKTYCZNYCH

Przedmiot: Diagnostyka i naprawa urządzeń mechatronicznych.	**Klasa: 4TM**
Nauczyciel: Andrzej Nierychły	**Poziom:** podstawowy
Tygodniowy wymiar godzin wg planu: 4	**Półrocze I i II**

Program nauczania:

Program nauczania dla zawodu technik mechatronik

- Zasady bhp podczas rozruchu urządzeń i systemów mechatronicznych.
- Instalacja oprogramowania do programowania układów programowalnych.
- Instalacja oprogramowania do wizualizacji i symulacji urządzeń i systemów mechatronicznych.
- Obsługa sieci komunikacyjnych w urządzeniach i systemach mechatronicznych.
- Sprawdzian
- Podłączanie elementów i układów elektrycznych, pneumatycznych i hydraulicznych.
- Ocena stanu technicznego elementów i podzespołów pneumatycznych i elektropneumatycznych przygotowanych do montażu.
- Ocena stanu technicznego elementów i podzespołów hydraulicznych i elektrohydraulicznych przygotowanych do montażu.
- Ocena stanu technicznego elementów i podzespołów elektrycznych i elektronicznych przygotowanych do montażu.
- Pomiary kontrolne i sprawdzanie elementów i podzespołów elektrycznych i elektronicznych urządzeń i systemów mechatronicznych.
- Oprogramowanie do wspomagania regulacji urządzeń i systemów mechatronicznych.
- Sprawdzian.
- Zasady bhp podczas prac konserwacyjnych urządzeń i systemów mechatronicznych.
- Wykonywanie instalacji zasilających.
- Podłączanie zasilania elementów i podzespołów urządzeń i systemów mechatronicznych.
- Testowanie elementów i podzespołów pneumatycznych, hydraulicznych i elektrycznych w zmontowanych urządzeniach i systemach mechatronicznych.
- Testowanie sterowników w urządzeniach i systemach mechatronicznych.
- sprawdzian
- Lokalizowanie uszkodzeń w urządzeniach i systemach mechatronicznych na podstawie oględzin.
- Lokalizowanie uszkodzeń w urządzeniach i systemach mechatronicznych na podstawie pomiarów.
- Lokalizowanie uszkodzeń w urządzeniach i systemach mechatronicznych z wykorzystaniem oprogramowania diagnostycznego.
- Lokalizowanie uszkodzeń w urządzeniach i systemach mechatronicznych na podstawie instrukcji serwisowej.
- Określanie zakresu napraw urządzeń i systemów mechatronicznych.
- Przeprowadzanie wymiany uszkodzonych elementów i podzespołów urządzeń i systemów mechatronicznych.
- Naprawa wybranych elementów i podzespołów urządzeń i systemów mechatronicznych.
- Sporządzanie dokumentacji z wykonanych napraw.
- Przeprowadzanie rozruchu naprawionych urządzeń i systemów mechatronicznych.
- sprawdzian

Podręczniki obowiązkowe:

Montaż, uruchamianie i konserwacja urządzeń i systemów mechatronicznych WSiP P.

Zalecane dodatkowe pomoce dydaktyczne:

Zajęcia edukacyjne powinny być prowadzone w pracowni montażu urządzeń mechatronicznych, wyposażonej w: stanowisko komputerowe dla nauczyciela podłączone do sieci lokalnej z dostępem do Internetu z drukarką, skanerem/urządzeniem wielofunkcyjnym oraz z projektorem multimedialnym/tablicą interaktywną/monitorem interaktywnym; stanowiska ćwiczeniowe (jedno stanowisko dla maksymalnie dwóch uczniów) umożliwiające montaż układów zasilanych prądem stałym i przemiennym.

Wymagania formalne:

Zeszyt, kalkulator

Formy sprawdzania wiadomości:	**Inne źródła oceny do wyboru przez nauczyciela:**
– praca klasowa poprzedzona lekcją powtórzeniową, zapowiadana z tygodniowym wyprzedzeniem, – sprawdzian pisemny z zamkniętej partii materiału, zapowiadany z co najmniej tygodniowym wyprzedzeniem, może mieć formę testu, – sprawdzian z trzech ostatnich lekcji, zapowiadany lub nie, może mieć formę testu, – kartkówka może odbyć się bez zapowiadania i obejmuje ostatnią poprzedzającą jednostkę lekcyjną, może mieć formę testu, czas jej trwania jest nie dłuższy niż 15 minut, – odpowiedź ustna, – praca przy komputerze, – praca domowa, – aktywność i postawa na lekcji (zależnie od sytuacji stworzonych na lekcji, nie musi dotyczyć wszystkich uczniów).	– praca na lekcji, – udział w konkursach przedmiotowych, – udział w olimpiadach, – referaty,

Uwagi o ocenianiu:

– uczeń dwa razy w półroczu może zgłosić nieprzygotowanie do lekcji (nie dotyczy to zapowiedzianych sprawdzianów),
– jeżeli z przyczyn usprawiedliwionych uczeń nie może przystąpić do sprawdzianu z całą klasą, to powinien uczynić w terminie wyznaczonym przez nauczyciela (w przeciwnym razie otrzyma ocenę niedostateczną),
– w przypadku nieusprawiedliwionej nieobecności na sprawdzianie uczeń otrzymuje ocenę niedostateczną,
– kartkówki nie podlegają poprawie.

Wymagania na poszczególne oceny:

- Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który:
  - biegle posługuje się fachową terminologią zawodową,
  - wykazuje się wiedzą i umiejętnościami wykraczającymi poza program nauczania,
  - umiejętnie stosuje wiedzę z innych przedmiotów,
  - precyzyjnie formułuje swoje wypowiedzi,
  - umiejętnie posługuje się zdobytymi wiadomościami w rozwiązywaniu zadań teoretycznych i praktycznych,
  - samodzielnie i twórczo rozwija własne zainteresowania,
  - samodzielnie rozwiązuje zadania problemowe i wyciąga z nich wnioski,
  - wykazuje szczególną aktywność na zajęciach,
  - bierze udział w olimpiadach przedmiotowych.
- Ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który:
  - opanował w pełnym zakresie wiadomości i umiejętności przewidziane
  - w programie nauczania na poziomie podstawowym i ponadpodstawowym,
  - wykazuje się znajomością i rozumieniem pojęć z zakresu realizowanego programu nauczania,
  - sprawnie i umiejętnie posługuje się zdobytymi wiadomościami i umiejętnościami,
  - bezbłędnie posługuje się terminologią zawodową,
  - potrafi samodzielnie formułować wnioski,
  - jest aktywny na zajęciach,
  - samodzielnie rozwiązuje zadania problemowe.
- Ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który:
  - opanował podstawowe treści nauczania,
  - sprawnie posługuje się zdobytymi wiadomościami i umiejętnościami,
  - stosuje podstawowe pojęcia zawodowe,
  - samodzielnie rozwiązuje typowe zadania problemowe,
  - potrafi samodzielnie formułować wnioski.
- Ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który:
  - opanował jedynie w podstawowym zakresie wiadomości i umiejętności przewidziane w programie nauczania,
  - zna podstawowe pojęcia zawodowe,
  - samodzielnie rozwiązuje typowe zadania teoretyczne i praktyczne o średnim stopniu trudności,
  - nie potrafi samodzielnie formułować wniosków.

- Ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który:
  - częściowo opanował podstawową wiedzę i umiejętności zawarte w programie nauczania, a jego braki nie przekreślają

możliwości dalszej nauki,
- zadania o niewielkim stopniu trudności rozwiązuje z pomocą nauczyciela,
- przedstawia wiadomości w sposób nieuporządkowany,
- nie potrafi zastosować terminologii zawodowej,
- nie jest aktywny na zajęciach.

o Ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który:
- nie spełnia oczekiwań określonych w programie nauczania, co uniemożliwia mu bezpośrednią kontynuację opanowania kolejnych treści,
- nie opanował podstawowych wiadomości zawartych w programie nauczania, nie potrafi rozwiązywać zadań nawet o niewielkim stopniu trudności,
- nie zna podstawowych pojęć zawodowych,
- nie jest aktywny na zajęciach,
- nie wykazuje chęci uzupełnienia braków,
- opuszcza zajęcia.

TABELA WYMAGAŃ DYDAKTYCZNYCH

Przedmiot: JĘZYK NIEMIECKI	**Klasa: 4 TM**
Nauczyciel: Ewa Papis	**Poziom:** podstawowy
Tygodniowy wymiar godzin wg planu: 1	**Półrocze I i II**

Program nauczania:
Program nauczania języka niemieckiego w liceum ogólnokształcącym i technikum na podbudowie nauki w ośmioletniej szkole podstawowej. Zakres podstawowy, wariant III.2

Lernen
Opis problemów w szkole i ich przyczyny.
Czas przeszły Präteritum
Informacje o ofertach kursów językowych.

Geld
Usługi i transakcje finansowe.
Polecenia umożliwiające transakcje w bankomacie.
Rzeczowniki odczasownikowe.
Informacje o warunkach założenia konta bankowego dla młodzieży.

Menschen
Aktywności w mediach społecznościowych.
Przymiotniki opisujące wygląd i charakter osób.
Opis stylu ubierania się innych i własny,

Feste
Terminy świąt kalendarzowych i uroczystości rodzinnych.
Czynności związane z organizacją i przebiegiem imprez.
Okoliczniki czasu, miejsca.

Podręczniki obowiązkowe:
Perfekt 3

Zalecane dodatkowe pomoce dydaktyczne: Płyta cd

Wymagania formalne: Zeszyt, podręcznik z ćwiczeniem

Formy sprawdzania wiadomości:
- praca klasowa poprzedzona lekcją powtórzeniową, zapowiadana z tygodniowym wyprzedzeniem,
- sprawdzian pisemny z zamkniętej partii materiału, zapowiadany z co najmniej tygodniowym wyprzedzeniem, może mieć formę testu,
- sprawdzian z trzech ostatnich lekcji, zapowiadany lub nie, może mieć formę testu,
- kartkówka może odbyć się bez zapowiadania i obejmuje ostatnią poprzedzającą jednostkę lekcyjną, może mieć formę testu, czas jej trwania jest nie dłuższy niż 15 minut,
- odpowiedź ustna,
- praca przy komputerze,
- praca domowa,
- aktywność i postawa na lekcji (zależnie od sytuacji stworzonych na lekcji, nie musi dotyczyć wszystkich uczniów).

Inne źródła oceny do wyboru przez nauczyciela:
- praca na lekcji,
- udział w konkursach przedmiotowych,
- udział w olimpiadach,
- referaty,
- wykonywanie pomocy szkolnych,
- inne prace dodatkowe – do wyboru przez nauczyciela.

Uwagi o ocenianiu:
- uczeń raz w semestrze może zgłosić nieprzygotowanie do lekcji (nie dotyczy to zapowiedzianych sprawdzianów),
- jeżeli z przyczyn usprawiedliwionych uczeń nie może przystąpić do sprawdzianu z całą klasą, to powinien uczynić w terminie wyznaczonym przez nauczyciela (w przeciwnym razie otrzyma ocenę niedostateczną),
- w przypadku nieusprawiedliwionej nieobecności na sprawdzianie uczeń otrzymuje ocenę niedostateczną,
- kartkówki nie podlegają poprawie.

Wymagania na poszczególne oceny z języka niemieckiego

Ocena dopuszczająca
Uczeń:
- posiada wiedzę i umiejętności konieczne do zrozumienia materiału z podstawy programowej, umożliwiające świadome korzystanie z lekcji
- rozumie proste wypowiedzi ustne i pisemne, reaguje na polecenia, określa główną myśl wypowiedzi i wskazuje niektóre szczegółowe informacje
- tworzy krótkie, proste wypowiedzi ustne i pisemne w zakresie tematów wymienionych w podstawie programowej, zawierające błędy leksykalne, gramatyczne, ortograficzne i fonetyczne, które nie zakłócają komunikacji
- zna podstawowe struktury gramatyczne podane w programie nauczania, wykonuje zadania gramatyczne o niewielkim stopniu trudności

Ocena dostateczna
Uczeń spełnia warunki na ocenę dopuszczającą oraz:
- posługuje się podstawowym zasobem środków językowych leksykalnych określonych w podstawie programowej
- potrafi odpowiedzieć na część pytań dotyczących przeczytanego lub wysłuchanego tekstu
- tworzy krótkie wypowiedzi ustne i pisemne w miarę spójne i logiczne
- potrafi ustnie i w formie pisemnej wyrazić swoją opinię na omawiane tematy
- potrafi dość poprawnie operować podstawowymi strukturami gramatycznymi języka niemieckiego, wykonuje zadania gramatyczne o średnim stopniu trudności

Ocena dobra
Uczeń spełnia warunki na ocenę dostateczną oraz:
- stosuje urozmaicone słownictwo z różnych zakresów tematycznych
- rozumie również dłuższe wypowiedzi ustne i pisemne, potrafi określić intencje autora i udzielić odpowiedzi na większość pytań dotyczących przeczytanego lub wysłuchanego tekstu
- redaguje dłuższe wypowiedzi ustne i pisemne, w których występują drobne i nieliczne błędy
- potrafi w miarę swobodnie wypowiadać się na tematy podane w podstawie programowej i prowadzić dialogi
- potrafi wyrazić uczucia i emocje
- poprawnie posługuje się różnorodnymi strukturami gramatycznymi podanymi w programie nauczania, w zadaniach gramatycznych o dużym stopniu trudności popełnia niewiele błędów

Ocena bardzo dobra

Uczeń spełnia warunki na ocenę dobrą oraz:
- rozumie wypowiedzi ustne i pisemne o większym stopniu trudności, wyczerpująco odpowiada na pytania dotyczące tekstu
- sprawnie posługuje się językiem niemieckim w mowie i piśmie w zakresie tematów określonych w podstawie programowej, mówi płynnie, spójnie, poprawnie fonetycznie, prawie bezbłędnie gramatycznie
- tworzy wypowiedzi ustne i pisemne, charakteryzujące się naturalnością i różnorodnością frazeologiczną
- spontanicznie reaguje w różnych sytuacjach językowych
- stosuje formalny lub nieformalny styl wypowiedzi adekwatnie do sytuacji
- poprawnie operuje wszystkimi strukturami gramatycznymi wymienionymi w programie nauczania, prawidłowo wykonuje zadania gramatyczne o dużym stopniu trudności

Ocena celująca

Uczeń spełnia warunki na ocenę bardzo dobrą oraz:
- posiada wiadomości i umiejętności wykraczające poza obowiązującą podstawę programową
- potrafi ciekawie, innowacyjnie i obszernie prezentować sytuacje z życia codziennego
- rozumie autentyczne wypowiedzi ustne i pisemne w języku niemieckim
- podejmuje dodatkowe zadania rozwijające jego umiejętności językowe, np. uczestniczy w konkursach i olimpiadach języka niemieckiego, wykonuje projekty, przygotowuje prezentacje multimedialne, bierze udział w wymianie uczniów z niemiecką szkołą

TABELA WYMAGAŃ DYDAKTYCZNYCH

Przedmiot: Język niemiecki	**Klasa: 4TM gr 1**
Nauczyciel: Magdalena Lewandowska	**Poziom:** podstawowy
Tygodniowy wymiar godzin wg planu: 1	**Półrocze I i II**

Program nauczania: Program nauczania j. niemieckiego w liceum ogólnokształcącym i technikum na podbudowie nauki w ośmioletniej szkole podstawowej. Zakres podstawowy. Wariant III.2 Anna Abramczyk

Zakres materiału wraz z przybliżonym rozkładem terminów prac klasowych, sprawdzianów uzgodnionych:

Perfekt 3
1 Terminy świąt kalendarzowych i uroczystości rodzinnych. Czynności związane z organizacją i przebiegiem imprez. Okoliczniki miejsca i czasu w zdaniu. Czasowniki z dopełnieniem w celowniku i bierniku. Sprawdzian wiadomości październik
2 Opis miejsca zamieszkania. Opisywanie pokoju. Czynności związane z życiem na wsi. Przymiotnik po rodzajniku określonym w mianowniku i bierniku. Zdania ze spójnikami deshalb i trotzdem. Sprawdzian wiadomości grudzień
3 Zwroty związane z odprawą i kontrolą bagażu na lotnisku. Wyrażenia związane z opisem pobytu i życia za granicą. Czasowniki z dopełnieniem przyimkowym. Przymiotnik po rodzajniku określonym w celowniku. Sprawdzian wiadomości kwiecień
4 Dyscypliny sportowe, uprawianie sportu. Sprawdzian wiadomości maj

Podręczniki obowiązkowe: Perfekt 3 podręcznik i ćwiczenie

Zalecane dodatkowe pomoce dydaktyczne: Płyta cd, zasoby interaktywne

Wymagania formalne: Zeszyt, podręcznik z ćwiczeniem

Formy sprawdzania wiadomości:
- praca klasowa poprzedzona lekcją powtórzeniową, zapowiadana z tygodniowym wyprzedzeniem,
- sprawdzian pisemny z zamkniętej partii materiału, zapowiadany z co najmniej tygodniowym wyprzedzeniem, może mieć formę testu,
- sprawdzian z trzech ostatnich lekcji, zapowiadany lub nie, może mieć formę testu,
- kartkówka może odbyć się bez zapowiadania i obejmuje ostatnią poprzedzającą jednostkę lekcyjną, może mieć formę testu, czas jej trwania jest nie dłuższy niż 15 minut,
- odpowiedź ustna,
- praca przy komputerze,
- praca domowa,
- aktywność i postawa na lekcji (zależnie od sytuacji stworzonych na lekcji, nie musi dotyczyć wszystkich uczniów).

Inne źródła oceny do wyboru przez nauczyciela:
- praca na lekcji,
- udział w konkursach przedmiotowych,
- udział w olimpiadach,
- referaty,
- wykonywanie pomocy szkolnych,
- inne prace dodatkowe – do wyboru przez nauczyciela.

- premia za frekwencję

Uwagi o ocenianiu:
- uczeń jeden raz w półroczu może zgłosić nieprzygotowanie do lekcji (nie dotyczy to zapowiedzianych sprawdzianów),
- jeżeli z przyczyn usprawiedliwionych uczeń nie może przystąpić do sprawdzianu z całą klasą, to powinien uczynić w terminie wyznaczonym przez nauczyciela (w przeciwnym razie otrzyma ocenę niedostateczną),
- w przypadku nieusprawiedliwionej nieobecności na sprawdzianie uczeń otrzymuje ocenę niedostateczną,
- uczeń może poprawić każdą formę
- obowiązuje wagowy system oceniania

Wymagania na poszczególne oceny:
https://drive.google.com/file/d/1wM0FgzI6q9Sg5RszjTXCHfbC4PZ4qg2_/view?usp=sharing

TABELA WYMAGAŃ DYDAKTYCZNYCH

Przedmiot: Język angielski	**Klasa: IV TM1/2**
Nauczyciel: Joanna Rak	**Poziom:** rozszerzenie
Tygodniowy wymiar godzin wg planu: 5	**Semestr I i II**

Program nauczania:
Program nauczania języka angielskiego dla technikum i liceum po szkole podstawowej.

Zakres materiału wraz z przybliżonym rozkładem terminów prac klasowych, sprawdzianów uzgodnionych:

Człowiek, życie rodzinne i towarzyskie, Present Simple, Present Continuous, Hobbies and interests, rozmowa z odgrywaniem roli, tłumaczenie fragmentów zdań, test luk sterowany, transformacje zdań, słuchanie: dobieranie
Sport, used to, Past Simple, Past Continuous, sports equipment, rozmowa z odgrywaniem roli, used to, be used to, e-mail, minidialogi, uzupełnianie zdań, test luk otwarty
Dom, Present Perfect, rooms and furniture, rozmowa na podstawie ilustracji, transformacja zdań, test luk sterowany, tłumaczenie fragmentów zdań, dobieranie nagłówków do części tekstów
Szkoła, Present Perfect, Past Simple, may, might, could, can't, must, rozmowa z odgrywaniem roli, list z zapytaniem, uzupełnianie zdań, tłumaczenie fragmentów zdań, test luk, e-mail
Kultura, will, going to, must, have to, rozmowa z odgrywaneim roli, zgłoszenie do konkursu, test luk sterowany, transformacje zdań, układanie fragmentów zdań, słuchanie: dobieranie
Zakupy i usługi, stopniowanie przymiotników, rozmowa z odgrywaniem roli, wpis na forum, tłumaczenie fragmentów zdań, minidialogi, słowotwórstwo, rozmowa na podstawie ilustracji
Żywienie, articles a/an, the, zero article, some, any, much, many, a few, a little, a lot of, rozmowa z odgrywaniem roli, e-mail z zaproszeniem, uzupełnianie zdań, transformacje zdań, test luk otwarty, czytanie: wielokrotny wybór
Państwo i społeczeństwo, Past Perfect, Reported Statements, rozmowa z odgrwaniem roli, wpis na forum, minidialogi, tłumaczenie fragmentów zdań, słowotwórstwo, wpis na blogu

Podręczniki obowiązkowe:

Repetytorium maturalne,poziom podstawowy i rozszerzony.
Marta Rosińska Lynda Edwards
Wydawnictwo Macmillan

Zalecane dodatkowe pomoce dydaktyczne:

„Gramatyka języka angielskiego do testów i egzaminów" Janusz Siuda

Wymagania formalne:

- regularne odrabianie prac domowych
- systematyczna nauka ('z lekcji na lekcje')
- przynoszenie podręcznika i ćwiczenia na zajęcia

Formy sprawdzania wiadomości:
- sprawdzian pisemny z zamkniętej partii materiału, zapowiadany z co najmniej tygodniowym wyprzedzeniem, może mieć formę testu,
- kartkówka może odbyć się bez zapowiadania i obejmuje ostatnią poprzedzającą jednostkę lekcyjną, może mieć formę testu, czas jej trwania jest nie dłuższy niż 15 minut,
- odpowiedź ustna,
- praca przy komputerze,
- praca domowa,
- aktywność i postawa na lekcji (zależnie od sytuacji stworzonych na lekcji, nie musi dotyczyć wszystkich uczniów).

Inne źródła oceny do wyboru przez nauczyciela:
- praca na lekcji,
- udział w konkursach przedmiotowych,
- udział w olimpiadach,
- referaty,
- wykonywanie pomocy szkolnych,
- inne prace dodatkowe – do wyboru przez nauczyciela.

Uwagi o ocenianiu:

- uczeń dwa razy w semestrze może zgłosić nieprzygotowanie do lekcji (nie dotyczy to zapowiedzianych sprawdzianów),
- jeżeli z przyczyn usprawiedliwionych uczeń nie może przystąpić do sprawdzianu z całą klasą, to powinien uczynić w terminie wyznaczonym przez nauczyciela (w przeciwnym razie otrzyma ocenę niedostateczną),
- w przypadku nieusprawiedliwionej nieobecności na sprawdzianie uczeń otrzymuje ocenę niedostateczną,
- kartkówki nie podlegają poprawie.

TABELA WYMAGAŃ EDUKACYJNYCH

Przedmiot: Historia	**Klasa: 4 TM**
Nauczyciel: Marek Karmowski	**Poziom:** podstawowy
Tygodniowy wymiar godzin wg planu: 1	**Półrocze I i II**

Program nauczania:
Historia - Program nauczania Liceum ogólnokształcące i technikum zakres podstawowy

Zakres materiału wraz z przybliżonym rozkładem terminów prac klasowych, sprawdzianów uzgodnionych:

I semestr:

1. Początek II wojny światowej
2. Polska i Polacy w okresie II wojny światowej. – sprawdzian: październik 2023 r.
3. Przełomowe momenty II wojny światowej – sprawdzian: grudzień 2023 r.

II semestr:

1. Problematyka ludobójstwa w czasie II wojny światowej
2. Historia Państwa podziemnego, powstanie w getcie i warszawskie– sprawdzian: marzec 2024 r.
3. Koniec wojny – Czy aby na pewno? Żelazna kurtyna – sprawdzian: maj 2024 r.

Podręczniki obowiązkowe:
Historia, cz. 4, Szlanta Piotr Zawistowski Andrzej , WSiP

Zalecane dodatkowe pomoce dydaktyczne:

Mapy, projektor multimedialny, programy multimedialne, teksty źródłowe

Wymagania formalne:

Podręcznik, zeszyt.

Formy sprawdzania wiadomości:
- praca klasowa poprzedzona lekcją powtórzeniową, zapowiadana z tygodniowym wyprzedzeniem,
- sprawdzian pisemny z zamkniętej partii materiału, zapowiadany z co najmniej tygodniowym wyprzedzeniem, może mieć formę testu,
- sprawdzian z trzech ostatnich lekcji, zapowiadany lub nie, może mieć formę testu,
- kartkówka może odbyć się bez zapowiadania i obejmuje ostatnią poprzedzającą jednostkę lekcyjną, może mieć formę testu, czas jej trwania jest nie dłuższy niż 15 minut,
- odpowiedź ustna,
- praca przy komputerze,
- praca domowa,
- aktywność i postawa na lekcji (zależnie od sytuacji stworzonych na lekcji, nie musi dotyczyć wszystkich uczniów).

Inne źródła oceny do wyboru przez nauczyciela:
- praca na lekcji,
- udział w konkursach przedmiotowych,
- udział w olimpiadach,
- referaty,
- wykonywanie pomocy szkolnych,
- inne prace dodatkowe – do wyboru przez nauczyciela.

Uwagi o ocenianiu:
- uczeń raz/dwa razy w semestrze może zgłosić nieprzygotowanie do lekcji (nie dotyczy to zapowiedzianych sprawdzianów),
- jeżeli z przyczyn usprawiedliwionych uczeń nie może przystąpić do sprawdzianu z całą klasą, to powinien uczynić w terminie wyznaczonym przez nauczyciela (w przeciwnym razie otrzyma ocenę niedostateczną),
- w przypadku nieusprawiedliwionej nieobecności na sprawdzianie uczeń otrzymuje ocenę niedostateczną,
- kartkówki nie podlegają poprawie.

Wymagania na poszczególne oceny:

Ocena dopuszczająca:

- ✓ pokazuje na mapie odpowiednie obszary historyczne państw, krajów, ludów,
- ✓ wyjaśnia, na czym polega proces przekształcania się i postępu określonych ludów, cywilizacji,
- ✓ rozumie i poprawnie posługuje się terminami z danego tematu lekcji,
- ✓ potrafi wymienić podstawowe postacie i bohaterów z określonych wydarzeń historycznych,
- ✓ wymienia najważniejsze bitwy,

Ocena dostateczna:

- ✓ wymienia rodzaje źródeł historycznych i podaje przykłady źródeł każdego rodzaju,
- ✓ poprawnie umiejscawia w czasie i przestrzeni określone fakty historyczne,
- ✓ wymienia różne cywilizacje,
- ✓ charakteryzuje religię określonej cywilizacji, ludu, kraju w określonej historii,
- ✓ przedstawia strukturę społeczną danej społeczności, kraju, cywilizacji,
- ✓ wymienia przykładowe osiągnięcia danej społeczności, kraju, cywilizacji,
- ✓ posługuje się odpowiednimi terminami,

Ocena dobra:

- ✓ charakteryzuje pozycję poszczególnych grup społecznych w określonym państwie, cywilizacji,
- ✓ przedstawia osiągnięcia kultury danego ludu, cywilizacji,
- ✓ charakteryzuje religię omawianych ludów i cywilizacji, a także potrafi opisać atrybuty określonych bogów i bóstw,
- ✓ potrafi opisywać dzieje określonych ludów i cywilizacji,
- ✓ posługuje się odpowiednimi terminami,
- ✓ umie porównywać określone aspekty omawianych faktów historycznych,
- ✓ przedstawia skutki i przyczyny omawianej historii,
- ✓ orientuje się poprawnie na mapie historycznej,

Ocena bardzo dobra:

- ✓ przedstawia związki między religią, sztuką a władzą w określonych narodach, państwach, imperiach, cywilizacjach,
- ✓ wyjaśnia specyfikę i symbolikę charakterystyczną dla omawianej religii cywilizacji, kraju, państwa, narodu, imperium,
- ✓ umie przedstawiać fakty historyczne w związku przyczynowo – skutkowym,
- ✓ posługuje się bezbłędnie wszystkimi terminami dotyczącymi danego tematu,
- ✓ potrafi omawiać sytuacje polityczną, społeczną i kulturową omawianego podmiotu historycznego,
- ✓ umiejętnie potrafi wyciągać samodzielne wnioski ze znanych faktów historycznych,
- ✓ bezbłędnie posługuje się chronologią historyczną i umiejscawianiem faktów w czasie,
- ✓ orientuje się poprawnie na mapie historycznej,

Ocena celująca:

- ✓ przedstawia związki między religią, sztuką a władzą w określonych narodach, państwach, imperiach, cywilizacjach,
- ✓ wyjaśnia specyfikę i symbolikę charakterystyczną dla omawianej religii cywilizacji, kraju, państwa, narodu, imperium,
- ✓ umie przedstawiać fakty historyczne w związku przyczynowo – skutkowym,
- ✓ posługuje się bezbłędnie wszystkimi terminami dotyczącymi danego tematu,
- ✓ potrafi omawiać sytuacje polityczną, społeczną i kulturową omawianego podmiotu historycznego,
- ✓ umiejętnie potrafi wyciągać samodzielne wnioski ze znanych faktów historycznych,
- ✓ bezbłędnie posługuje się chronologią historyczną i umiejscawianiem faktów w czasie,
- ✓ orientuje się poprawnie na mapie historycznej,
- ✓ odczytuje i poprawnie analizuje źródła historyczne,
- ✓ potrafi udzielać konstruktywnych i bezbłędnych odpowiedzi wraz z własną analizą znanych faktów i źródeł,
- ✓ posiada wiedzę pozaźródłową,
- ✓ udziela obszernych odpowiedzi pisemnych i ustnych.

TABELA WYMAGAŃ DYDAKTYCZNYCH

Przedmiot: Wychowanie fizyczne	**Klasa: 4TM**
Nauczyciel: Wojciech Sobczak	**Poziom:** podstawowy
Tygodniowy wymiar godzin wg planu: 3	**Okres I i II**

Program nauczania:
Krzysztof Warchoł - Program nauczania wychowania fizycznego dla liceum, technikum oraz branżowej szkoły I i II stopnia

Zakres materiału wraz z przybliżonym rozkładem terminów prac klasowych, sprawdzianów uzgodnionych:

W klasie II kontrolujemy i oceniamy następujące obszary aktywności ucznia:
1) postawę ucznia i jego kompetencje społeczne,
2) systematyczny udział i aktywność w trakcie zajęć,
3) sprawność fizyczną (kontrola):
- siła mięśni brzucha
– siady z leżenia tyłem wykonywane w czasie 30 s [według MTSF],
- gibkość – skłon tułowia w przód z podwyższenia [według MTSF],
- skok w dal z miejsca [według MTSF],
- bieg ze startu wysokiego na 50 m [według MTSF],
- bieg wahadłowy na dystansie 4 x 10 m z przenoszeniem klocków [według MTSF],
- pomiar siły względnej [według MTSF]:
zwis na ugiętych rękach – dziewczęta,
podciąganie w zwisie na drążku – chłopcy,
- biegi przedłużone [według MTSF]:
na dystansie 800 m – dziewczęta,
na dystansie 1000 m – chłopcy,
- pomiar tętna przed wysiłkiem i po jego zakończeniu – Test Coopera.
4) umiejętności ruchowe:
- gimnastyka:
stanie na rękach przy drabinkach,
przewrót w tył do przysiadu podpartego,
- piłka nożna: uderzenie piłki wewnętrznym podbiciem,
prowadzenie piłki wewnętrznym podbiciem ze zmianą kierunku poruszania się i nogi prowadzącej,
- koszykówka:
rzut do kosza z dwutaktu,
podania piłki oburącz sprzed klatki piersiowej kozłem w parach,
- piłka ręczna:
rzut na bramkę z przeskokiem,
podania jednorącz półgórne kozłem,
- piłka siatkowa:
wystawienie piłki sposobem górnym,
zagrywka sposobem górnym.
5) wiadomości: - uczeń zna normy aktywności fizycznej dla swojego wieku (odpowiedzi ustne lub pisemny test),
- uczeń zna techniki relaksacyjne.
5a) wiadomości z edukacji zdrowotnej: - uczeń wie, co to sport profesjonalny i sport dla wszystkich, - uczeń wie, co to są badania profilaktyczne

Podręczniki obowiązkowe:

Zalecane dodatkowe pomoce dydaktyczne:

Wymagania formalne:

Formy sprawdzania wiadomości: – sprawdziany praktyczne – znajomość terminologii	**Inne źródła oceny do wyboru przez nauczyciela:** **Założenia ogólne** Ocenianie z wychowania fizycznego jest integralną częścią przedmiotowego systemu oceniania szkoły. Ocena półroczna lub roczna ustalana jest na podstawie ocen cząstkowych za określony poziom wiadomości, umiejętności i kompetencji społecznych w procesie szkolnego wychowania fizycznego. Ocena półroczna lub roczna nie jest średnią arytmetyczną ocen cząstkowych. Przy ustalaniu oceny półrocznej i rocznej uwzględnia się przede wszystkim wysiłek ucznia, wynikający z realizacji programu nauczania oraz systematyczny i aktywny udział w lekcjach wychowania fizycznego. Ocena z wychowania fizycznego może być podniesiona za dodatkową aktywność ucznia, np. udział w zajęciach rekreacyjno-sportowych, za- wodach sportowych, turniejach i rozgrywkach pozaszkolnych, konkursach plastycznych i literackich o tematyce sportowej, wyjazdach na basen itp. Szkolne ocenianie z wychowania fizycznego ma być czynnikiem motywującym młodzież do aktywności fizycznej w wymiarze teraźniejszym i przyszłościowym. Obniżenie oceny z wychowania fizycznego na koniec półrocza lub roku szkolnego następuje wskutek negatywnej postawy ucznia, np. częste braki stroju, niesystematyczne ćwiczenie, sporadyczne uczestniczenie w sprawdzianach kontrolno-oceniających, brak właściwego zaangażowania w czasie poszczególnych lekcji, niski poziom kultury osobistej itp. Uczeń może być zwolniony z zajęć wychowania fizycznego decyzją administracyjną dyrektora szkoły na podstawie opinii o ograniczonych możliwościach uczestniczenia w tych zajęciach, wydanej przez lekarza, na czas określony w tej opinii [Rozporządzenie MEN z dnia 3.08.2017 r.]. W przypadku zwolnienia ucznia z zajęć wychowania na okres uniemożliwiający wystawienie oceny półrocznej lub rocznej klasyfikacyjnej na koniec roku szkolnego, zamiast oceny nauczyciel wychowania fizycznego wpisuje „zwolniony" albo „zwolniona" [Rozporządzenie MEN z dnia 3.08.2017 r.]. Uczeń, który opuścił z własnej winy lub nie ćwiczył w 51% i więcej obowiązkowych zajęć wychowania fizycznego, otrzymuje ocenę nie- dostateczną na koniec półrocza lub roku szkolnego. Rada pedagogiczna szkoły, w której uczeń opuścił z własnej winy lub nie ćwiczył w 51% i więcej obowiązkowych zajęć wychowania fizycznego, może ustalić dla ucznia egzamin klasyfikacyjny. Egzamin klasyfikacyjny obejmuje zadania praktyczne (umiejętności ruchowe ,które były przedmiotem nauczania w trakcie semestru lub roku szkolnego.)

Uwagi o ocenianiu:
– uczeń dwa razy w semestrze może zgłosić nieprzygotowanie do lekcji (nie dotyczy to zapowiedzianych sprawdzianów),
– jeżeli z przyczyn usprawiedliwionych uczeń nie może przystąpić do sprawdzianu z całą klasą, to powinien uczynić w terminie wyznaczonym przez nauczyciela (w przeciwnym razie otrzyma ocenę niedostateczną),
– w przypadku nieusprawiedliwionej nieobecności na sprawdzianie uczeń otrzymuje ocenę niedostateczną,

Wymagania na poszczególne oceny:
Ocena celująca
Ocenę celującą na pierwsze półrocze lub roczną otrzymuje uczeń, który w zakresie:
a) postawy i kompetencji społecznych (spełnia co najmniej 5 kryteriów):
- jest zawsze przygotowany do zajęć wychowania fizycznego, m.in. posiada odpowiedni strój sportowy,
- nie ćwiczy na lekcjach tylko z bardzo ważnych powodów zdrowotnych, rodzinnych lub osobistych,
- charakteryzuje się wysokim poziomem kultury osobistej,
- używa właściwych sformułowań w kontaktach interpersonalnych z rówieśnikami w klasie oraz w stosunku do nauczyciela, czy innych pracowników szkoły,
- bardzo chętnie współpracuje z nauczycielami wychowania fizycznego na rzecz szkolnej lub środowiskowej kultury fizycznej,
- reprezentuje szkołę w zawodach sportowych na poziomie powiatu, rejonu, województwa lub w zawodach ogólnopolskich,
- systematycznie bierze udział w zajęciach sportowo-rekreacyjnych,
- jest aktywny w trakcie zajęć z edukacji zdrowotnej, uprawia dyscypliny lub konkurencje sportowe w innych klubach lub sekcjach sportowych, podejmuje dowolne formy aktywności fizycznej w czasie wolnym;
b) systematycznego udziału i aktywności w trakcie zajęć (spełnia co najmniej 5 kryteriów):
- w trakcie miesiąca aktywnie ćwiczy w co najmniej 95–100% zajęć,
- w sposób ponad bardzo dobry wykonuje wszystkie ćwiczenia w czasie lekcji,
- wzorowo pełni funkcję lidera grupy ćwiczebnej lub kapitana drużyny,
- pokazuje i demonstruje większość umiejętności ruchowych,
- prowadzi rozgrzewkę lub ćwiczenia kształtujące bardzo poprawnie pod względem merytorycznym i metodycznym,
- potrafi samodzielnie pod względem psychomotorycznym przygotować się do wybranego fragmentu zajęć,
- umie samodzielnie przygotować miejsce ćwiczeń,
- w sposób bezwzględny stosuje zasady bezpiecznej organizacji zajęć wychowania fizycznego,
- poczuwa się do współodpowiedzialności za stan techniczny urządzeń, przyborów i obiektów sportowych szkoły;
c) sprawności fizycznej i rozwoju fizycznego (spełnia co najmniej 5 kryteriów):
- zalicza wszystkie testy i próby sprawnościowe ujęte w programie nauczania,
- samodzielnie zabiega o poprawę lub uzupełnienie próby sprawnościowej, w której nie uczestniczył z ważnych powodów osobistych, rodzinnych lub zdrowotnych,
- uzyskuje bardzo znaczny postęp w kolejnych próbach sprawnościowych, np. w ciągu roku szkolnego,
- dokonuje oceny własnego rozwoju fizycznego,
- oblicza wskaźnik BMI,
- podejmuje indywidualny program treningowy w celu poprawy wyniku w danej próbie sprawności fizycznej;
d) aktywności fizycznej (spełnia co najmniej 5 kryteriów):

- zalicza wszystkie sprawdziany umiejętności ruchowych bez jakichkolwiek błędów technicznych lub taktycznych,
- ćwiczenia wykonuje zgodnie z przepisami lub zasadami obowiązującymi w konkurencjach indywidualnych lub zespołowych,
- wykonanie zadania ruchowego przez ucznia może być zawsze przykładem i wzorem do naśladowania dla innych ćwiczących,
- potrafi wykonać ćwiczenie o znacznym stopniu trudności,
- wykonuje zadania ruchowe nie tylko efektownie, ale i efektywnie, np. trafia do bramki, rzuca celnie do kosza,
- stosuje opanowane umiejętności ruchowe w czasie zawodów i rozgrywek sportowych,
- stopień opanowania umiejętności ruchowych przez ucznia w sposób znaczący wpływa na wyniki drużyn szkolnych w zawodach i rozgrywkach różnych szczebli;

e) wiadomości (spełnia co najmniej 3 kryteria):
- stosuje wszystkie przepisy i zasady sportów indywidualnych oraz zespołowych, które były nauczane w trakcie zajęć wychowania fizycznego,
- posiada rozległą wiedzę na temat rozwoju fizycznego i motorycznego,
- wykazuje się dużym zakresem wiedzy nt. bieżących wydarzeń sportowych w kraju i za granicą,
- ma podstawową wiedzę z edukacji zdrowotnej**.**

Ocena bardzo dobra

Ocenę bardzo dobrą na pierwsze półrocze lub roczną otrzymuje uczeń, który w zakresie:

a) postawy i kompetencji społecznych (spełnia co najmniej 4 kryteria):
- jest przygotowany do zajęć wychowania fizycznego, m.in. posiada odpowiedni strój sportowy, ale sporadycznie nie bierze udziału w lekcjach z różnych powodów,
- nie ćwiczy na lekcjach tylko z bardzo ważnych powodów zdrowotnych, rodzinnych lub osobistych,
- charakteryzuje się właściwym poziomem kultury osobistej,
- używa odpowiednich sformułowań w kontaktach interpersonalnych z rówieśnikami w klasie oraz w stosunku do nauczyciela, czy innych pracowników szkoły,
- chętnie współpracuje z nauczycielami wychowania fizycznego na rzecz szkolnej lub środowiskowej kultury fizycznej,
- reprezentuje szkołę w zawodach sportowych na poziomie miejskim lub gminnym,
- niesystematycznie bierze udział w zajęciach sportowo-rekreacyjnych,
- niekiedy podejmuje indywidualne formy aktywności fizycznej w czasie wolnym,
- jest aktywny w trakcie zajęć z edukacji zdrowotnej;

b) systematycznego udziału i aktywności w trakcie zajęć (spełnia co najmniej 4 kryteria):
- w trakcie miesiąca aktywnie ćwiczy w co najmniej 85–94% zajęć,
- w sposób bardzo dobry wykonuje większość ćwiczeń w czasie lekcji,
- bardzo dobrze pełni funkcję lidera grupy ćwiczebnej lub kapitana drużyny,
- pokazuje i demonstruje niektóre umiejętności ruchowe,
- prowadzi rozgrzewkę lub ćwiczenia kształtujące poprawnie pod względem merytorycznym i metodycznym,
- potrafi samodzielnie pod względem psychomotorycznym przygotować się do wybranego fragmentu zajęć,
- umie z pomocą nauczyciela lub współćwiczących przygotować miejsce ćwiczeń,
- stosuje zasady bezpiecznej organizacji zajęć wychowania fizycznego,
- stara się dbać o stan techniczny urządzeń, przyborów i obiektów sportowych szkoły;

c) sprawności fizycznej i rozwoju fizycznego (spełnia co najmniej 4 kryteria):
- zalicza prawie wszystkie testy i próby sprawnościowe ujęte w programie nauczania,
- poprawia lub uzupełnia próby sprawnościowe, w których nie uczestniczył z ważnych powodów osobistych, rodzinnych lub zdrowotnych za namową nauczyciela,
- uzyskuje znaczny postęp w kolejnych próbach sprawnościowych, np. w ciągu roku szkolnego,
- dokonuje oceny własnego rozwoju fizycznego,
- oblicza wskaźnik BMI,
- czasami podejmuje indywidualny program treningowy w celu poprawy wyniku w danej próbie sprawności fizycznej;

d) aktywności fizycznej (spełnia co najmniej 4 kryteria):
- zalicza wszystkie sprawdziany umiejętności ruchowych z niewielkimi błędami technicznymi lub taktycznymi,
- ćwiczenia wykonuje zgodnie z przepisami lub zasadami obowiązującymi w konkurencjach indywidualnych lub zespołowych,
- potrafi wykonywać ćwiczenia o dużym stopniu trudności,
- wykonuje zadania ruchowe efektownie, ale nie zawsze efektywnie, np. sporadycznie trafia do bramki czy rzuca celnie do kosza,
- stosuje opanowane umiejętności ruchowe w czasie gry właściwej, w trakcie zajęć,
- stopień opanowania umiejętności ruchowych przez ucznia wpływa na wyniki drużyn szkolnych w zawodach i rozgrywkach różnych szczebli;

e) wiadomości (spełnia co najmniej 2 kryteria):
- stosuje prawie wszystkie przepisy i zasady sportów indywidualnych oraz zespołowych, które były nauczane w trakcie zajęć wychowania fizycznego,
- posiada bardzo dobrą wiedzę na temat rozwoju fizycznego i motorycznego,
- wykazuje się bardzo dobrym zakresem wiedzy nt. bieżących wydarzeń sportowych w kraju i za granicą,
- ma podstawową wiedzę z edukacji zdrowotnej.

Ocena dobra

Ocenę dobrą na pierwsze półrocze lub roczną otrzymuje uczeń, który w zakresie:

a) postawy i kompetencji społecznych (spełnia co najmniej 3 kryteria):
- jest przygotowany do zajęć wychowania fizycznego, m.in. posiada odpowiedni strój sportowy, ale zdarza mu się nie brać udziału w lekcjach z różnych powodów,
-nie ćwiczy na lekcjach tylko z ważnych powodów zdrowotnych, rodzinnych lub osobistych,
- charakteryzuje się właściwym poziomem kultury osobistej,
- nie zawsze używa odpowiednich sformułowań w kontaktach interpersonalnych z rówieśnikami w klasie oraz w stosunku do nauczyciela czy innych pracowników szkoły,
- sporadycznie współpracuje z nauczycielami wychowania fizycznego na rzecz szkolnej lub środowiskowej kultury fizycznej,
- bierze udział w klasowych i szkolnych zawodach sportowych,
- nie uczęszcza na zajęcia sportowo-rekreacyjne,
- raczej nie podejmuje indywidualnych form aktywności fizycznej w czasie wolnym,
- jest aktywny w trakcie zajęć z edukacji zdrowotnej;

b) systematycznego udziału i aktywności w trakcie zajęć (spełnia co najmniej 3 kryteria):
- w trakcie miesiąca aktywnie ćwiczy w co najmniej 75–84% zajęć,
- w sposób dobry wykonuje większość ćwiczeń w czasie lekcji,
- dobrze pełni funkcję lidera grupy ćwiczebnej lub kapitana drużyny,
- nie potrafi pokazywać i demonstrować umiejętności ruchowych,
- prowadzi rozgrzewkę lub ćwiczenia kształtujące w miarę poprawnie pod względem merytorycznym i metodycznym,
- potrafi samodzielnie pod względem psychomotorycznym przygotować się do wybranego fragmentu zajęć, ale często to przygotowanie wymaga dodatkowych

uwag i zaleceń nauczyciela,
- umie z pomocą nauczyciela lub współćwiczących przygotować miejsce ćwiczeń,
- nie zawsze stosuje zasady bezpiecznej organizacji zajęć wychowania fizycznego,
- dba o stan techniczny urządzeń, przyborów i obiektów sportowych szkoły, ale aktywność ta wymaga dodatkowej interwencji wychowawczej prowadzącego zajęcia;
c) sprawności fizycznej i rozwoju fizycznego (spełnia co najmniej 3 kryteria):
- zalicza większość testów i prób sprawnościowych ujętych w programie nauczania,
- wykonuje określone próby sprawności fizycznej na ocenę dobrą,
- poprawia lub uzupełnia próby sprawnościowe, w których nie uczestniczył z ważnych powodów osobistych, rodzinnych lub zdrowotnych za wyraźną namową nauczyciela,
- uzyskuje niewielki postęp w kolejnych próbach sprawnościowych, np. w ciągu roku szkolnego,
- dokonuje oceny własnego rozwoju fizycznego,
- oblicza wskaźnik BMI,
- raczej nie podejmuje indywidualnego program treningowego w celu poprawy wyniku w danej próbie sprawności fizycznej;
d) aktywności fizycznej (spełnia co najmniej 3 kryteria):
- zalicza wszystkie sprawdziany umiejętności ruchowych z niewielkimi błędami technicznymi lub taktycznymi,
- wykonuje ćwiczenia nie zawsze zgodnie z przepisami lub zasadami obowiązującymi w konkurencjach indywidualnych lub zespołowych,
- potrafi wykonywać ćwiczenia o przeciętnym stopniu trudności,
- wykonuje zadania ruchowe efektownie, ale zawsze mało efektywnie, np. nie trafia do bramki czy nie rzuca celnie do kosza,
- nie potrafi zastosować opanowanych umiejętności ruchowych w czasie gry właściwej lub szkolnej,
- stopień opanowania umiejętności ruchowych przez ucznia nie wpływa na wyniki drużyn szkolnych w zawodach i rozgrywkach różnych szczebli;
e) wiadomości (spełnia co najmniej 1 kryterium):
- stosuje przepisy i zasady sportów indywidualnych oraz zespołowych, które były nauczane w trakcie zajęć wychowania fizycznego,
- posiada dobrą wiedzę na temat rozwoju fizycznego i motorycznego,
- wykazuje się dobrym zakresem wiedzy nt. bieżących wydarzeń sportowych w kraju i za granicą,
- ma podstawową wiedzę z edukacji zdrowotnej.

Ocena dostateczna

Ocenę dostateczną na półrocze lub ocenę roczną otrzymuje uczeń, który w zakresie:
a) postawy i kompetencji społecznych (spełnia co najmniej 2 kryteria):
- jest przygotowany do zajęć wychowania fizycznego, m.in. posiada odpowiedni strój sportowy, ale często mu się zdarza nie brać udziału w lekcjach z różnych powodów,
- nie ćwiczy na lekcjach z błahych powodów zdrowotnych, rodzinnych lub osobistych,
- charakteryzuje się przeciętnym poziomem kultury osobistej,
- często używa nieodpowiednich sformułowań w kontaktach interpersonalnych z rówieśnikami w klasie oraz w stosunku do nauczyciela czy innych pracowników szkoły,
- nie współpracuje z nauczycielami wychowania fizycznego na rzecz szkolnej lub środowiskowej kultury fizycznej,
- nie bierze udziału w klasowych i szkolnych zawodach sportowych,
- nie uczęszcza na zajęcia sportowo-rekreacyjne,
- nigdy nie podejmuje indywidualnych form aktywności fizycznej w czasie wolnym;
b) systematycznego udziału i aktywności w trakcie zajęć (spełnia co najmniej 2 kryteria):
- w trakcie miesiąca aktywnie ćwiczy w co najmniej 65–74% zajęć,
- w sposób dostateczny wykonuje większość ćwiczeń w czasie lekcji,
- nie pełni funkcji lidera grupy ćwiczebnej lub kapitana drużyny,
- nie potrafi pokazywać i demonstrować umiejętności ruchowych,
- nie potrafi przeprowadzić rozgrzewki lub ćwiczeń kształtujących poprawnie pod względem merytorycznym i metodycznym,
- nie potrafi samodzielnie pod względem psychomotorycznym przygotować się do wybranego fragmentu zajęć,
- umie z pomocą nauczyciela lub współćwiczących przygotować miejsce ćwiczeń,
- często nie stosuje zasad bezpiecznej organizacji zajęć wychowania fizycznego,
- dba o stan techniczny urządzeń, przyborów i obiektów sportowych szkoły, ale aktywność ta wymaga zawsze dodatkowej interwencji wychowawczej prowadzącego zajęcia;
c) sprawności fizycznej i rozwoju fizycznego (spełnia co najmniej 2 kryteria):
- zalicza tylko niektóre testy i próby sprawnościowe ujęte w programie nauczania,
- wykonuje określone próby sprawności fizycznej na ocenę dostateczną,
- nie poprawia lub nie uzupełnia prób sprawnościowych, w których nie uczestniczył z ważnych powodów osobistych, rodzinnych lub zdrowotnych,
- nie dokonuje oceny własnego rozwoju fizycznego,
- nie oblicza wskaźnika BMI,
- nie uzyskuje żadnego postępu w kolejnych próbach sprawnościowych, np. w ciągu roku szkolnego,
- nigdy nie podejmuje indywidualnego programu treningowego w celu poprawy wyniku w danej próbie sprawności fizycznej;
d) aktywności fizycznej (spełnia co najmniej 2 kryteria):
- zalicza wszystkie sprawdziany umiejętności ruchowych z dużymi błędami technicznymi lub taktycznymi,
- wykonuje ćwiczenia prawie zawsze niezgodnie z przepisami lub zasadami obowiązującymi w konkurencjach indywidualnych lub zespołowych,
- potrafi wykonywać ćwiczenia o niskim stopniu trudności,
- wykonuje zadania ruchowe mało efektownie i zawsze mało efektywnie, np. nie trafia do bramki, nie rzuca celnie do kosza,
- nie potrafi zastosować opanowanych umiejętności ruchowych w czasie gry właściwej lub szkolnej,
- stopień opanowania umiejętności ruchowych przez ucznia nie wpływa na wyniki drużyn szkolnych w zawodach i rozgrywkach różnych szczebli;
e) wiadomości (spełnia co najmniej 1 kryterium):
- stosuje niektóre przepisy i zasady sportów indywidualnych oraz zespołowych, które były nauczane w trakcie zajęć wychowania fizycznego,
- posiada dostateczną wiedzę na temat rozwoju fizycznego i motorycznego,
- wykazuje się przeciętnym zakresem wiedzy nt. bieżących wydarzeń sportowych w środowisku lokalnym i kraju**.**

Ocena dopuszczająca

Ocenę dopuszczającą na półrocze lub ocenę roczną otrzymuje uczeń, który w zakresie:
a) postawy i kompetencji społecznych (spełnia co najmniej 1 kryterium):
- bardzo często jest nieprzygotowany do lekcji, zapomina stroju,
- często nie ćwiczy na lekcjach z błahych powodów zdrowotnych, rodzinnych lub osobistych,
- charakteryzuje się niskim poziomem kultury osobistej,
- bardzo często używa nieodpowiednich sformułowań w kontaktach interpersonalnych z rówieśnikami w klasie oraz w stosunku do nauczyciela czy innych pracowników szkoły,

- nie współpracuje z nauczycielami wychowania fizycznego na rzecz szkolnej lub środowiskowej kultury fizycznej,
- nie bierze udziału w klasowych i szkolnych zawodach sportowych,
- nie uczęszcza na zajęcia sportowo-rekreacyjne,
- nigdy nie podejmuje indywidualnych form aktywności fizycznej w czasie wolnym;

b) systematycznego udziału i aktywności w trakcie zajęć (spełnia co najmniej 1 kryteria):
- w trakcie miesiąca aktywnie ćwiczy w co najmniej 55-64% zajęć,
- w sposób nieudolny wykonuje większość ćwiczeń w czasie lekcji,
- nie pełni funkcji lidera grupy ćwiczebnej lub kapitana drużyny,
- nie potrafi pokazywać i demonstrować umiejętności ruchowych,
- nie potrafi przeprowadzić rozgrzewki lub ćwiczeń kształtujących poprawnie pod względem merytorycznym i metodycznym,
- nie potrafi samodzielnie pod względem psychomotorycznym przygotować się do wybranego fragmentu zajęć,
- umie z pomocą nauczyciela lub współćwiczących przygotować miejsce ćwiczeń,
- bardzo często nie stosuje zasad bezpiecznej organizacji zajęć wychowania fizycznego,
- nie dba o stan techniczny urządzeń, przyborów i obiektów sportowych szkoły;

c) sprawności fizycznej i rozwoju fizycznego (spełnia co najmniej 1 kryteria):
- zalicza tylko pojedyncze testy i próby sprawnościowe ujęte w programie nauczania,
- nie poprawia lub nie uzupełnia prób sprawnościowych, w których nie uczestniczył z ważnych powodów osobistych, rodzinnych lub zdrowotnych,
- nie dokonuje oceny własnego rozwoju fizycznego,
- nie oblicza wskaźnika BMI,
- nigdy nie podejmuje indywidualnego programu treningowego w celu poprawy wyniku w danej próbie sprawności fizycznej;

d) aktywności fizycznej (spełnia co najmniej 1 kryteria):
- zalicza wszystkie sprawdziany umiejętności ruchowych z rażącymi błędami technicznymi lub taktycznymi,
- wykonuje ćwiczenia prawie zawsze niezgodnie z przepisami lub zasadami obowiązującymi w konkurencjach indywidualnych lub zespołowych,
- potrafi wykonywać ćwiczenia o bardzo niskim stopniu trudności,
- wykonuje zadania ruchowe mało efektownie i zawsze mało efektywnie, np. nie trafia do bramki, nie rzuca celnie do kosza,
- nie potrafi zastosować opanowanych umiejętności ruchowych w czasie gry właściwej lub szkolnej,
- stopień opanowania umiejętności ruchowych przez ucznia nie wpływa na wyniki drużyn szkolnych w zawodach i rozgrywkach różnych szczebli;

e) wiadomości (spełnia co najmniej 1 kryterium):
- stosuje niektóre przepisy i zasady sportów indywidualnych oraz zespołowych, które były nauczane w trakcie zajęć wychowania fizycznego,
- posiada niewielką wiedzę na temat rozwoju fizycznego i motorycznego,
- wykazuje się niski zakresem wiedzy nt. bieżących wydarzeń sportowych w środowisku lokalnym i kraju**.**

Ocena niedostateczna

Ocenę niedostateczna na półrocze lub ocenę roczną otrzymuje uczeń, który w zakresie:

a) postawy i kompetencji społecznych:
- prawie zawsze jest nieprzygotowany do lekcji, zapomina stroju,
-bardzo często nie ćwiczy na lekcjach z błahych powodów zdrowotnych, rodzinnych lub osobistych,
- charakteryzuje się bardzo niskim poziomem kultury osobistej,
- zachowuje się wulgarnie w stosunku do nauczyciela czy innych pracowników szkoły,
- nie współpracuje z nauczycielami wychowania fizycznego na rzecz szkolnej lub środowiskowej kultury fizycznej,
- nie bierze udziału w klasowych i szkolnych zawodach sportowych,
- nie uczęszcza na zajęcia sportowo-rekreacyjne,
- nigdy nie podejmuje indywidualnych form aktywności fizycznej w czasie wolnym;

b) systematycznego udziału i aktywności w trakcie zajęć:
- w trakcie miesiąca aktywnie ćwiczy poniżej 55% obowiązkowych zajęć,
- w sposób bardzo nieudolny wykonuje większość ćwiczeń w czasie lekcji,
- nie pełni funkcji lidera grupy ćwiczebnej lub kapitana drużyny,
- nie potrafi pokazywać i demonstrować umiejętności ruchowych,
- nie potrafi przeprowadzić rozgrzewki lub ćwiczeń kształtujących poprawnie pod względem merytorycznym i metodycznym,
- nie potrafi samodzielnie pod względem psychomotorycznym przygotować się do wybranego fragmentu zajęć,
- nigdy nie przygotowuje miejsce ćwiczeń,
- nigdy nie stosuje zasad bezpiecznej organizacji zajęć wychowania fizycznego, a zachowanie jego zagraża zdrowiu współćwiczących,
- nie dba o stan techniczny urządzeń, przyborów i obiektów sportowych szkoły, a nawet często je niszczy,

c) sprawności fizycznej i rozwoju fizycznego:
- nie zalicza większości testów i prób sprawnościowych ujętych w programie nauczania,
- nie poprawia lub nie uzupełnia prób sprawnościowych, w których nie uczestniczył z ważnych powodów osobistych, rodzinnych lub zdrowotnych,
- nie uzyskuje żadnego postępu w kolejnych próbach sprawnościowych np. w ciągu całego roku szkolnego,
- nigdy nie podejmuje indywidualnego programu treningowego w celu poprawy wyniku w danej próbie sprawności fizycznej;

d) aktywności fizycznej:
- zalicza wszystkie sprawdziany umiejętności ruchowych z bardzo rażącymi błędami technicznymi lub taktycznymi,
- wykonuje ćwiczenia prawie zawsze niezgodnie z przepisami lub zasadami obowiązującymi w konkurencjach indywidualnych lub zespołowych,
- nie potrafi wykonywać ćwiczenia nawet o bardzo niskim stopniu trudności,
- wykonuje zadania ruchowe mało efektownie i zawsze mało efektywnie, np. nie trafia do bramki, nie rzuca celnie do kosza,
- nie potrafi zastosować opanowanych umiejętności ruchowych w czasie gry właściwej lub szkolnej,
- stopień opanowania umiejętności ruchowych przez ucznia nie wpływa na wyniki drużyn szkolnych w zawodach i rozgrywkach różnych szczebli;

e) wiadomości (spełnia co najmniej 1 kryterium):
- stosuje niektóre przepisy i zasady sportów indywidualnych oraz zespołowych, które były nauczane w trakcie zajęć wychowania fizycznego,
- posiada niedostateczną wiedzę na temat rozwoju fizycznego i motorycznego,
- wykazuje się niedostatecznym zakresem wiedzy nt. bieżących wydarzeń sportowych w środowisku lokalnym i kraju.

TABELA WYMAGAŃ EDUKACYJNYCH

Przedmiot: wiedza o społeczeństwie	**Klasa: 4 TM**
Nauczyciel: Magdalena Kubacka	**Poziom:** podstawowy
Tygodniowy wymiar godzin wg planu: 1 h	**Pólrocze I i II**
Program nauczania: **Barbara Furman, W centrum uwagi. Program nauczania wiedzy o społeczeństwie w zakresie podstawowym dla liceum ogólnokształcącego i technikum.**	
Zakres materiału wraz z przybliżonym rozkładem terminów prac klasowych, sprawdzianów uzgodnionych: **1. Człowiek i społeczeństwo (X 2024 r.).** **2. Aktywność obywatelska (I 2025 r.).** **3. Organy władzy publicznej w Polsce (III 2025 r.).** **Po każdym z ww. działów – lekcja powtórzeniowa, a następnie sprawdzian z danej partii materiału.**	

Podręczniki obowiązkowe:

Arkadiusz Janicki., Justyna Kięczkowska, Mariusz Menz, W centrum uwagi 1. Podręcznik do wiedzy o społeczeństwie dla liceum ogólnokształcącego i technikum. Zakres podstawowy. Nowa Era.

Zalecane dodatkowe pomoce dydaktyczne: ----------

Wymagania formalne:

zeszyt i podręcznik

Formy sprawdzania wiadomości:

- sprawdzian pisemny lub test poprzedzony lekcją powtórzeniową, zapowiadane z tygodniowym wyprzedzeniem,
- kartkówka z trzech ostatnich lekcji, zapowiadana lub nie, może mieć formę testu; czas jej trwania jest nie dłuższy niż 15 minut,
- odpowiedź ustna (może być w formie pisemnej),
- praca domowa,
- „premia" za frekwencję zgodnie ze statutem szkolnym,
- aktywność i postawa na lekcji (zależnie od sytuacji stworzonych na lekcji, nie musi dotyczyć wszystkich uczniów).

Inne źródła oceny do wyboru przez nauczyciela:

- praca na lekcji,
- udział w konkursach przedmiotowych,
- udział w olimpiadach,
- referaty,
- wykonywanie pomocy szkolnych,
- inne prace dodatkowe – do wyboru przez nauczyciela.

Uwagi o ocenianiu:
– uczeń może raz w semestrze może zgłosić nieprzygotowanie do lekcji (nie dotyczy to zapowiedzianych sprawdzianów), – jeżeli z przyczyn usprawiedliwionych uczeń nie może przystąpić do sprawdzianu z całą klasą, to powinien uczynić w terminie wyznaczonym przez nauczyciela (w przeciwnym razie otrzyma ocenę niedostateczną), – w przypadku nieusprawiedliwionej nieobecności na sprawdzianie uczeń otrzymuje ocenę niedostateczną, – kartkówki nie podlegają poprawie.

Wymagania na poszczególne oceny z wiedzy o społeczeństwie dla klasy czwartej technikum

Temat lekcji	**Zagadnienia**	**Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca)** **Uczeń:**	**Wymagania podstawowe (ocena dostateczna)** **Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą oraz:**	**Wymagania rozszerzające (ocena dobra)** **Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną oraz:**	**Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra)** **Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą oraz:**	**Wymagania wykraczające (ocena celująca)** **Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą oraz:**
Rozdział 1. Człowiek i społeczeństwo						
Życie społeczne	▪ formy życia społecznego; ▪ potrzeby społeczne; ▪ wartości i normy społeczne; ▪ system aksjologiczny; ▪ kontrola społeczna.	▪ podaje przykłady form życia społecznego; ▪ podaje przykłady potrzeb człowieka; ▪ podaje przykłady wartości i norm społecznych.	▪ rozpoznaje podstawowe formy życia społecznego: grupa społeczna, zbiorowość, społeczność, społeczeństwo; ▪ podaje przykłady potrzeb człowieka wyższego i niższego rzędu; ▪ wymienia wartości, którymi kieruje się w życiu; ▪ stosuje, np. do opisu sytuacji pojęcia: wartości ,	▪ charakteryzuje podstawowe formy życia społecznego; ▪ wyjaśnia, kiedy zbiorowość społeczna może przekształcić się w grupę społeczną; ▪ podaje sposoby zaspokajania potrzeb człowieka; ▪ wyjaśnia pojęcie *system aksjologiczny;* ▪ porównuje, na podstawie źródeł, wartości afirmowane w różnych grupach/ warstwach	▪ porównuje podstawowe formy życia społecznego; ▪ analizuje konsekwencje braku zaspokojenia podstawowych potrzeb człowieka z różnych perspektyw: np. jednostki i społeczeństwa; polityki i kultury; ▪ omawia czynniki sprzyjające osłabieniu społecznego systemu aksjologicznego oraz konsekwencje tego	▪ opracowuje i analizuje ankiety dotyczące, np. funkcjonowania człowieka w różnych formach życia społecznego, poziomu zaspokojenia podstawowych potrzeb człowieka i konsekwencji z tym związanych; społecznie akceptowanych wartości .

			światopogląd; ▪ podaje przykłady zwyczajów, praw czy instytucji, za pomocą których sprawowana jest kontrola społeczna; ▪ wymienia podstawowe zasady życia społecznego; ▪ odczytuje z prostych źródeł informacji [tekst narracyjny i normatywny, wykres, tabela, plakat] wartości afirmowane w polskim społeczeństwie.	społeczeństwa polskiego; ▪ wyjaśnia, odwołując się do przykładów, funkcjonowanie podstawowych zasad życia społecznego; ▪ porównuje różne formy sprawowania kontroli społecznej; ▪ wymienia konsekwencje nieprzestrzegania podstawowych zasad życia społecznego.	zjawiska; ▪ wyjaśnia mechanizmy powstawania i konsekwencje negatywnych zjawisk społecznych, np. *znieczulicy*.	
Grupy i role społeczne	▪ grupa społeczna; ▪ działanie w grupie i poza nią; ▪ wpływ grupy na jednostkę; ▪ role społeczne; ▪ postawy wobec nacisku grupy.	▪ podaje przykłady grup społecznych; w tym grup społecznych, do których przynależy. ▪ podaje przykłady ról społecznych; w tym ról społecznych, które pełni; ▪ rozpoznaje postawy konformistyczne; ▪ podaje przykłady postaw pozytywnych i negatywnych społecznie.	▪ rozpoznaje podstawowe rodzaje grup społecznych. ▪ rozpoznaje przykłady postaw i zachowań charakterystycznych dla wybranych ról społecznych, np. rodzica, ucznia; ▪ wymienia cechy grup społecznych; ▪ rozpoznaje czynniki ułatwiające i utrudniające funkcjonowanie w grupie; ▪ rozpoznaje podstawowe postawy jednostki wobec nacisku grupy; ▪ charakteryzuje	▪ analizuje czynniki ułatwiające i utrudniające funkcjonowanie w grupie; ▪ wymienia kryteria klasyfikacji grup społecznych; ▪ porównuje rodzaje więzi łączących ludzi tworzących różne grupy społeczne; ▪ wymienia czynniki sprzyjające spójności grup społecznych; ▪ wyjaśnia, dlaczego funkcjonowanie w grupach społecznych sprzyja zaspokajaniu potrzeb człowieka; ▪ przedstawia	▪ wymienia problemy związane z klasyfikacja grup społecznych; ▪ na wybranych przykładach analizuje wpływ różnorodnych czynników na spójność grup społecznych; ▪ wyjaśnia mechanizmy powstawania konfliktu ról społecznych; ▪ wyjaśnia konsekwencje wynikające z konfliktu ról społecznych; ▪ dostrzega zmienność i ciągłość w postrzeganiu ról społecznych; ▪ ocenia [z różnych perspektyw] sposoby zapobiegania	▪ wyjaśnia różnice w postrzeganiu postaw i zachowań charakterystycznych dla różnych ról społecznych w odmiennych kręgach cywilizacyjnych oraz dawniej i dzisiaj; ▪ przygotowuje i przeprowadza na forum społeczności klasowej/szkolnej dyskusję na zaproponowany temat, dotyczący funkcjonowania współczesnej młodzieży w grupach społecznych i pełnionych przez nią

			podstawowe postawy jednostki wobec nacisku grupy.	pozytywne i negatywne aspekty postawy konformistycznej; ▪ porównuje postawy i zachowania charakterystyczne dla poszczególnych ról społecznych; ▪ rozpoznaje konflikty wynikające z pełnienia różnych ról społecznych; ▪ podaje przykłady konsekwencji konfliktu ról społecznych; ▪ przedstawia sposoby zapobiegania powstawaniu konfliktu ról społecznych.	powstawaniu konfliktu ról społecznych; ▪ przedstawia konsekwencje postawy konformistycznej i nonkonformistycznej dla jednostki i społeczeństwa; ▪ przygotowuje i prezentuje argumenty w dyskusji: *Współczesna młodzież – karierowicze czy buntownicy?*	ról społecznych.
Socjalizacja	▪ istota pojęcia socjalizacja; ▪ efekty socjalizacji; ▪ etapy socjalizacji; ▪ agresja w procesie socjalizacji.	▪ wymienia podstawowe elementy pojęcia *socjalizacja*; ▪ rozpoznaje przykłady działań/sytuacje sprzyjające procesowi socjalizacji; ▪ podaje przykłady osób i instytucji mających wpływ na proces socjalizacji.	▪ wymienia skutki procesu socjalizacji; ▪ wymienia grupy społeczne mające główny wpływ na proces socjalizacji; ▪ odróżnia socjalizację pierwotną od socjalizacji wtórnej; ▪ wymienia osoby i instytucje mające wpływ na socjalizację pierwotną i wtórną; ▪ wyjaśnia pojęcie: *resocjalizacja.*	▪ wyjaśnia znaczenie procesu socjalizacji dla prawidłowego funkcjonowania człowieka w społeczeństwie; ▪ przedstawia skutki zaburzeń/błędów w przebiegu procesu socjalizacji; ▪ porównuje socjalizację pierwotną i socjalizację wtórną; ▪ porównuje wpływ różnych grup społecznych na proces socjalizacji; ▪ przedstawia instytucje i mechanizmy	▪ przedstawia zależności pomiędzy procesem socjalizacji a poszczególnymi fazami rozwojowymi dziecka/człowieka; ▪ wymienia zjawiska cywilizacyjne mające wpływ na proces socjalizacji we współczesnym społeczeństwie polskim; ▪ omawia wpływ agresji na przebieg procesu socjalizacji.	▪ przygotowuje prezentację dotyczącą trudności socjalizacyjnych występujących w społeczeństwie nowoczesnym, np. współczesnym społeczeństwie polskim; ▪ analizuje przykłady niepowodzeń socjalizacyjnych [przyczyny, skutki].

				sprzyjające procesowi socjalizacji; ▪ analizuje przepisy Konstytucji RP w odniesieniu do procesu socjalizacji pierwotnej.		
Rodzina	▪ powstawanie rodziny; ▪ funkcje rodziny; ▪ typy rodziny; ▪ kondycja współczesnej rodziny.	▪ podaje przykłady zadań wykonywanych przez rodzinę; ▪ podaje przykłady praw i obowiązków poszczególnych członków rodziny; ▪ podaje przykłady problemów związanych z funkcjonowaniem rodziny we współczesnej Polsce.	▪ wymienia cechy rodziny jako grupy społecznej; ▪ wymienia funkcje rodziny i podaje przykłady ich realizacji; ▪ rozpoznaje różne typy rodzin funkcjonujące we współczesnym społeczeństwie polskim; ▪ rozpoznaje podstawowe modele funkcjonowania rodziny i typy współczesnych rodzin; ▪ wymienia podstawowe problemy funkcjonowania rodziny we współczesnej Polsce; ▪ odczytuj podstawowe dane statystyczne dotyczące funkcjonowania rodziny we współczesnym świecie.	▪ omawia zasady zawierania małżeństwa w prawie polskim; ▪ analizuje przepisy Konstytucji RP w odniesieniu do rodziny; ▪ porównuje różne modele funkcjonowania rodzin i różne typy rodzin występujące we współczesnym społeczeństwie polskim; ▪ wymienia cechy rodziny tradycyjnej; ▪ przedstawia podstawowe kierunki zmian zachodzące w rodzinach europejskich na przestrzeni dziejów; ▪ analizuje różnorodne materiały źródłowe dotyczące funkcjonowania rodziny we współczesnym świecie.	▪ przedstawia wpływ procesów cywilizacyjnych na funkcjonowanie rodzin we współczesnym świecie; ▪ przedstawia pozytywne i negatywne aspekty odchodzenia od tradycyjnego modelu funkcjonowania rodziny; ▪ analizuje wybrane problemy funkcjonowania rodziny we współczesnej Polsce [przyczyny, przejawy, skutki].	▪ przygotowuje i przeprowadza forum społeczności klasowej/szkolnej debatę/dyskusję dotyczącą, np. problemu *kryzysu współczesnej rodziny*; ▪ przygotowuje ankietę, oraz wizualizuje i analizuje jej wyniki, dotyczącą, np. poglądów rówieśników na temat typów oraz funkcji rodziny we współczesnym świecie.
Podziały społeczne	▪ powstawanie stereotypów; ▪ istota procesu	▪ podaje przykłady stereotypów; ▪ rozpoznaje przykłady	▪ wymienia podstawowe cechy stereotypu; ▪ podaje przykład	▪ wyjaśnia mechanizm powstawania negatywnych zjawisk	▪ ocenia, z różnych perspektyw, wybrane kampanie społeczne	▪ przygotowuje i przeprowadza na forum społeczności

i stygmatyzacja	stygmatyzacji; ▪ skutki społeczne napiętnowania; ▪ powstawanie podziału na „swoich” i „obcych”.	stygmatyzacji; ▪ podaje przykłady funkcjonujących w społeczeństwie polskim podziałów na *swoich* i *obcych.*	*pozytywnych* i *negatywnych* stereotypów; ▪ wymienia konsekwencje upowszechniania się stereotypów; ▪ wymienia podstawowe przejawy funkcjonowania podziałów na *swoich* i *obcych;* ▪ wymienia podstawowe przyczyny i skutki funkcjonujących w społeczeństwie podziałów na *swoich* i *obcych;* ▪ rozpoznaje zachowania wynikające z negatywnych postaw wobec *obcych*; ▪ wymienia sposoby przeciwdziałania negatywnym postawom społecznych; ▪ odczytuj podstawowe dane statystyczne dotyczące problemu dyskryminacji, stygmatyzacji, stereotypizacji, postrzegania *swoich i obcych.*	społecznych: uprzedzenie, stygmatyzacja i dyskryminacja; ▪ uzasadnia konieczność przeciwdziałania stygmatyzacji i sterotypizacji; ▪ wyjaśnia różnicę pomiędzy pojęciami: *stygmatyzacja* i *sterotypizacja*; ▪ wymienia przyczyny i skutki negatywnych postaw wobec*obcych*; ▪ analizuje różnice w sposobie postrzegania *swoich i obcych.* ▪ analizuje różnorodne materiały źródłowe dotyczące problemu dyskryminacji, stygmatyzacji, stereotypizacji, postrzegania *swoich i obcych.*	dotyczące przeciwdziałania negatywnym postawom społecznym; ▪ analizuje przykłady negatywnych postaw wobec *obcych*, stygmatyzacji i stereotypizacji występujących w społeczeństwie polskim [przyczyny, przejawy, skutki].	klasowej/szkolnej, kampanię społeczną na rzecz przeciwdziałania wybranym, negatywnym postawom wobec *obcych*; ▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje dotyczące negatywnych postaw wobec *obcych* we współczesnej Polsce, w tym sterotypizacji i stygmatyzacji.
Tolerancja i rozwiązywanie	▪ nierówne traktowanie „innych”; ▪ walka przeciwko	▪ rozpoznaje postawy tolerancji i nietolerancji; ▪ podaje przykłady	▪ podaje podstawowe przyczyny i skutki nietolerancji; ▪ podaje czynniki	▪ wyjaśnia różnicę pomiędzy pojęciami: *tolerancja* i *akceptacja;* ▪ podaje sposoby	▪ buduje argumenty i kontrargumenty w sporach dotyczących tolerancji;	▪ stosuje/analizuje/ przedstawia metody kreatywnego rozwiązywania

konfliktów	nierównemu traktowaniu „innych”; ▪ istota tolerancji; ▪ sposoby przeciwstawiania się nietolerancji; ▪ istota konfliktu; ▪ sposoby rozwiązywania sytuacji konfliktowych.	nierównego traktowania *Innych;* ▪ podaje przykłady sytuacji konfliktowych; ▪ wymienia podstawowe sposoby rozwiązywania sporów	sprzyjające i utrudniające kształtowanie postaw tolerancji; ▪ podaje przykłady zachowań świadczących o nietolerancji; ▪ rozpoznaje podstawowe postawy wobec konfliktu; ▪ wskazuje podstawowe różnice pomiędzy negocjacjami, mediacją i arbitrażem; ▪ wymienia cechy, które powinien posiadać mediator i arbiter.; ▪ odczytuj podstawowe dane statystyczne dotyczące postaw wobec konfliktów i zjawiska tolerancji.	ograniczania czynników wywołujących konflikty społeczne; ▪ porównuje [wskazuje pozytywne i negatywne aspekty] różne postawy wobec konfliktu; ▪ wymienia zasady prawidłowo prowadzonej negocjacji; ▪ uzasadnia konieczność postawy tolerancji; ▪ analizuje różnorodne materiały źródłowe dotyczące postaw wobec konfliktów i zjawiska tolerancji.	▪ uzasadnia dobór sposobu rozwiązywania konfliktu w zależności od rodzaju/cech konfliktu i uczestniczących w nim stron.	problemów, np. sytuacji konfliktowych, w sytuacjach nietypowych; ▪ przygotowuje i przeprowadza, forum społeczności klasowej/szkolnej, kampanię społeczną na rzecz tolerancji.
Współczesne społeczeństwo	▪ typy społeczeństw; ▪ społeczeństwo postindustrialne; ▪ społeczeństwo otwarte; ▪ społeczeństwo konsumpcyjne; ▪ społeczeństwo informacyjne; ▪ społeczeństwo masowe; ▪ młodzież i współczesne zagrożenia.	▪ podaje przykłady różnych typów społeczeństw; ▪ wymienia cechy współczesnego społeczeństwa [otwarte, informacyjne, konsumpcyjne, masowe].	▪ wymienia podstawowe cechy różnych typów społeczeństw; ▪ rozpoznaje podstawowe typy społeczeństw; ▪ rozpoznaje cechy współczesnego społeczeństwa postindustrialnego/informacyjnego [otwarte, informacyjne, konsumpcyjne, masowe]; ▪ odczytuje podstawowe dane statystyczne	▪ porównuje różne typy społeczeństw; ▪ omawia wpływ przemian gospodarczych na cechy społeczeństw; ▪ wyjaśnia istotę cech współczesnego społeczeństwa [otwarte, informacyjne, konsumpcyjne, masowe]; ▪ wymienia zjawiska cywilizacyjne mające wpływ na cechy	▪ przedstawia szanse, zagrożenia i wyzwania stojące przed współczesnym społeczeństwem postindustrialnym; ▪ buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji na temat współczesnego społeczeństwa postindustrialnego.	▪ przygotowuje i przeprowadza, naforum społeczności klasowej/szkolnej, debatę/dyskusję dotyczącą szans, zagrożeń i wyzwań stojących przed współczesnymi społeczeństwami postindustrialnymi / współczesną młodzieżą; ▪ gromadzi, prezentuje i analizuje informacje na temat wybranych

			dotyczące współczesnego społeczeństwa.	współczesnego społeczeństwa postindustrialnego; ▪ analizuje różnorodne materiały źródłowe dotyczące współczesnego społeczeństwa.		współczesnych społeczeństw: - zbieracko-łowieckich, - nomadycznych, - rolniczych.
Rozdział 2. Aktywność obywatelska						
Organizacje pozarządowe	▪ sektory życia publicznego; ▪ organizacje trzeciego sektora: fundacje i stowarzyszenia; ▪ organizacje pożytku publicznego; ▪ społeczeństwo obywatelskie.	▪ wymienia podstawowe rodzaje organizacji trzeciego sektora życia publicznego [fundacja i stowarzyszenie]; ▪ podaje przykłady stowarzyszeń i fundacji o zasięgu ogólnopolskim; ▪ rozpoznaje podstawowe cechy społeczeństwa obywatelskiego.	▪ wymienia podstawowe cechy organizacji trzeciego sektora; ▪ omawia podstawowe cechy społeczeństwa obywatelskiego; ▪ wymienia formy społecznego wsparcia dla organizacji pożytku publicznego; ▪ odczytuje podstawowe dane statystyczne dotyczące funkcjonowania organizacji trzeciego sektora i funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego.	▪ odszukuje i prezentuje informacje na temat funkcjonowania wybranej organizacji trzeciego sektora; ▪ porównuje sposób zakładania i funkcjonowania fundacji i stowarzyszenia w Polsce; ▪ wymienia cechy charakterystyczne organizacji pożytku publicznego; ▪ analizuje różnorodne materiały źródłowe dotyczące organizacji trzeciego sektora i funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego.	▪ analizuje znaczenie funkcjonowania organizacji trzeciego sektora życia publicznego dla rozwoju społeczeństwa obywatelskiego; ▪ wyjaśnia znaczenie społeczeństwa obywatelskiego dla prawidłowego funkcjonowania demokracji we współczesnych państwach, w tym w Polsce; ▪ buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji na temat, np.roli organizacji pozarządowych we współczesnym świecie;kondycji społeczeństwa obywatelskiego we współczesnej Polsce.	▪ przygotowuje i przeprowadza, na forum społeczności klasowej/szkolnej, kampanię społeczną na rzecz popularyzacji wybranej organizacji pozarządowej; ▪ aktywnie działa w jednej z organizacji pozarządowych; ▪ przygotowuje i przeprowadza, na forum społeczności klasowej/szkolnej, debatę/dyskusję dotyczącą, np.roli organizacji pozarządowych we współczesnym świecie;kondycji społeczeństwa obywatelskiego we współczesnej Polsce.
Kościoły i związki	▪ istota religii; ▪ religia a wyznanie;	▪ wymienia główne religie współczesnego	▪ wyjaśnia znaczenie pojęć: *ateizm, kult*;	▪ omawia podstawy prawne wolności religii	▪ różnicuje kościoły i związki wyznaniowe	▪ przygotowuje i przedstawia

wyznaniowe	▪ główne religie i wyznania współczesnego świata; ▪ religie i wyznania w Polsce; ▪ kościoły i związki wyznaniowe w świetle prawa polskiego.	świata ▪ wymienia główne religie i wyznania we współczesnej Polsce; ▪ podaje podstawowe informacje definiujące pozycję Kościoła rzymskokatolickiego we współczesnej Polsce.	▪ wymienia główne kościoły i związki wyznaniowe w Polsce; ▪ odczytuje podstawowe dane statystyczne dotyczące znaczenia religii / form religijności wśród mieszkańców Polski.	i sumienia w Polsce; ▪ wyjaśnia znaczenie pojęcia: *agnostyk*; ▪ wyjaśnia różnicę pomiędzy pojęciami: *religia* i *wyznanie*; ▪ wymienia główne ośrodki kultu właściwe dla największych kościołów i związków wyznaniowych w Polsce; ▪ analizuje przepisy Konstytucji RP odnoszące się do relacji państwa i kościołów/związków wyznaniowych; ▪ analizuje różnorodne materiały źródłowe dotyczące znaczenia religii / form religijności wśród mieszkańców Polski.	w Polsce zgodnie z prawną podstawą ich funkcjonowania; ▪ określa pozycję prawną Kościoła katolickiego w Polsce [konkordat].	prezentację dotyczą wybranego kościoła/ związku wyznaniowego w Polsce.
Partie polityczne	▪ definicja partii politycznej; ▪ typy partii politycznych; ▪ funkcje i cechy partii politycznych; ▪ finansowanie partii politycznych	▪ wymienia partie polityczne posiadające swoją reprezentację w Sejmie RP; ▪ podaje główny cel istnienia partii politycznych; ▪ wymienia główne cechy demokratycznych partii politycznych.	▪ wymienia główne funkcje partii politycznych w państwach demokratycznych; ▪ wymienia główne źródła finansowania partii politycznych w Polsce; ▪ omawia pozycję poszczególnych partii politycznych w świetle ostatnich wyborów parlamentarnych w Polsce.	▪ wyjaśnia główne funkcje i formy aktywności partii politycznych; ▪ wyjaśnia źródła podziału i cechy współczesnych partii lewicowych, centrowych i prawicowych; ▪ analizuje cechy, programy, pozycję głównych partii politycznych obecnych na polskiej scenie	▪ buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji na temat sposobów finansowania partii politycznych w Polsce; ▪ dokonuje krytycznej analizy współczesnych podziałów politycznych w Polsce.	▪ przygotowuje i przeprowadza, na forum społeczności klasowej/szkolnej, debatę/dyskusję dotyczącą, np. sposobów finansowania partii politycznych w Polsce.

				politycznej; ▪ porównuje partię polityczną z organizacją pozarządową; ▪ analizuje przepisy Konstytucji RP odnoszące się do zasad funkcjonowania partii politycznych; ▪ analizuje różnorodne materiały źródłowe dotyczące funkcjonowania partii politycznych w Polsce / we współczesnych społeczeństwach demokratycznych.		
Kampanie wyborcze	▪ cechy i cele kampanii wyborczej; ▪ hasła wyborcze; ▪ memy internetowe; ▪ badania opinii publicznej; ▪ funkcje sondaży przedwyborczych.	▪ rozpoznaje elementy kampanii wyborczej; ▪ odczytuje podstawowe informacje wynikające z badania opinii publicznej [tabele, wykresy].	▪ wymienia główne cele i cechy kampanii wyborczej; ▪ wymienia główne formy przekazu i środki perswazji wykorzystywane w kampaniach wyborczych; ▪ wymienia główne cechy skutecznych haseł wyborczych; ▪ wymienia funkcje badań opinii publicznej dotyczących życia politycznego.	▪ wyjaśnia mechanizm działania *społecznego dowodu słuszności;* ▪ analizuje sposób przeprowadzania badania opinii publicznej; ▪ wyjaśnia rolę internetu we współczesnych kampaniach wyborczych; ▪ analizuje wybrane elementy kampanii wyborczej, w tym hasła wyborcze i memy internetowe, pod kątem skuteczności, atrakcyjności i zgodności z programem partii politycznej;	▪ porównuje strategie wybranych partii politycznych w ostatnich kampaniach wyborczych; ▪ analizuje wpływ sondaży przedwyborczych na wynik kampanii wyborczej/wynik wyborów; ▪ wyjaśnia przyczyny różnic pomiędzy wynikami uzyskanymi przez poszczególne ugrupowania polityczne w wyborach a sondażach przedwyborczych.	▪ przygotowuje i przeprowadza, na forum społeczności klasowej/szkolnej, debatę/dyskusję dotyczącą, np. zasad, które powinny być przestrzegane w kampaniach wyborczych w państwie demokratycznym; ▪ przygotowuje i przeprowadza, na forum społeczności klasowej/szkolnej, badanie opinii publicznej dotyczące, np. preferencji politycznych młodych wyborców.

				▪ analizuje różnorodne materiały źródłowe dotyczące kampanii wyborczych i sondaży przedwyborczych; ▪ porównuje wyniki sondaży przedwyborczych z wynikami wyborów; ▪ podaje przykłady nieetycznego wykorzystania mediów społecznościowych w kampaniach wyborczych.		
Media – *czwarta władza*	▪ współczesna rola mediów; ▪ znaczenie pojęcia *czwarta władza;* ▪ niezależność mediów; ▪ *mediatyzacja* polityki i *polityzacja* mediów; ▪ charakterystyka poszczególnych rodzajów mediów; ▪ etyka mediów i dziennikarzy	▪ wymienia główne środki masowego przekazu we współczesnym świecie; ▪ wymienia główne funkcje środków masowego przekazu we współczesnym świecie; ▪ wymienia cechy wybranego środka masowego przekazu.	▪ wymienia cechy współczesnych środków masowego przekazu; ▪ analizuje przepisy Konstytucji RP odnoszące się do swobody wyrażania poglądów oraz pozyskiwania i rozpowszechniania informacji; ▪ wyjaśnia znaczenie pojęcia *czwarta władza;* ▪ wyjaśnia, na czym polega zasada *niezależności mediów*; ▪ wymienia główne zasady etyczne dotyczące mediów i dziennikarzy; ▪ odczytuje podstawowe dane statystyczne	▪ uzasadnia konieczność niezależności mediów w państwie demokratycznym; ▪ wyjaśnia, na czym polega zjawisko *mediatyzacji polityki* i *polityzacji mediów;* ▪ wyjaśnia pojęcie *indoktrynacja;* ▪ wymienia najpopularniejsze tytuły prasowe, domeny internetowe, stacje telewizyjne i radiowe we współczesnej Polsce; ▪ przedstawia rolę mediów społecznościowych; ▪ dostrzega przypadki nieetycznego zachowania mediów	▪ wyjaśnia, z czego wynika i jakie ma konsekwencje zjawisko *mediatyzacji polityki* i *polityzacji mediów;* ▪ omawia zjawisko cenzury i walki z cenzurą w czasach PRL-u; ▪ wyjaśnia przyczyny i przedstawia skutki nieetycznego zachowania mediów i dziennikarzy; ▪ buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji na temat, np. *kryzysu dziennikarstwa* we współczesnym świecie/Polsce.	▪ przygotowuje i przeprowadza, na forum społeczności klasowej/szkolnej, debatę/dyskusję dotyczącą, np.*kryzysu dziennikarstwa* we współczesnym świecie/Polsce; ▪ porównuje wybrane środki masowego przekazu, np. tytuły prasowe, media społecznościowe, stacje radiowe i telewizyjne [sposób finansowania, odbiorcy, program, prezentowane postawy i wartości].

			dotyczące roli środków masowego przekazu.	i dziennikarzy; ▪ analizuje różnorodne materiały źródłowe dotyczące roli i sposobu funkcjonowania środków masowego przekazu.		
Przekazy medialne	▪ elementy przekazu medialnego; ▪ rzetelność przekazu medialnego; ▪ zasady bezpiecznego odczytywania przekazów medialnych; ▪ krytyczna analiza przekazu medialnego; ▪ techniki medialnej perswazji i manipulacji	▪ odróżnia opinie od faktów w prostym przekazie medialnym; ▪ wymienia elementy przekazu medialnego; ▪ wymienia najważniejsze zasady bezpiecznego korzystania z mediów.	▪ wyodrębnia poszczególne elementy przekazu medialnego; ▪ porównuje informacje na ten sam temat zawarte w różnych, prostych przekazach medialnych; ▪ wyjaśnia pojęcie *trolling;* ▪ wymienia zasady sprawdzania rzetelności przekazu medialnego; ▪ wymienia techniki medialnej perswazji i manipulacji.	▪ wyjaśnia różnicę pomiędzy perswazją a manipulacją; ▪ analizuje różnorodne przekazy medialne pod kątem zastosowanych środków perswazji i manipulacji; ▪ wymienia przyczyny i skutki fake newsów, oraz komunikatów niepełnych i nierzetelnych w mediach.	▪ przeprowadza krytyczną analizę wybranego przekazu medialnego; ▪ uzasadnia konieczność walki z nierzetelnością przekazów medialnych.	▪ przygotowuje i przeprowadza, na forum społeczności klasowej/szkolnej, kampanię społeczną na rzecz świadomego korzystania z mediów.
Patologie życia publicznego	▪ czynniki sprzyjające patologiom życia publicznego; ▪ rodzaje patologii życia publicznego; ▪ charakterystyka poszczególnych patologii życia publicznego; ▪ przyczyny powstawania patologii w życiu publicznym.	▪ rozpoznaje/podaje przykłady korupcji; ▪ podaje przykłady, innych niż korupcja , patologii w życiu publicznym; ▪ wymienia wybrane sposoby przeciwdziałania patologiom życia publicznego.	▪ wymienia rodzaje korupcji; ▪ wymienia czynniki sprzyjające korupcji; ▪ wyjaśnia znaczenie pojęć: *nepotyzm*, *klientelizm, przestępczość zorganizowana*, *demagogia, populizm, hejt;* ▪ przedstawia sposoby przeciwdziałania patologiom życia	▪ uzasadnia konieczność przeciwdziałania zjawisku korupcji i innym rodzajom patologii w życiu publicznym; ▪ wyjaśnia przyczyny i podaje skutki patologii w życiu publicznym; ▪ rozpoznaje przypadki patologii w życiu publicznym; ▪ analizuje różnorodne	▪ wyjaśnia różnicę pomiędzy demagogią a populizmem; ▪ analizuje wybrane rozwiązania prawne pod kątem ich etyczności i skuteczności w walce z patologiami życia publicznego;	▪ przygotowuje prezentację multimedialną na temat jednego z ruchów społecznych, działających dawniej lub współcześnie, wyrażających sprzeciw wobec patologii w życiu publicznym; ▪ przygotowuje i przeprowadza, na forum społeczności klasowej/szkolnej,

			publicznego.	materiały źródłowe dotyczące patologii w życiu publicznym.		kampanię społeczną na rzecz konieczności przeciwdziałania patologiom życia publicznego.
Rozdział 3. Organy władzy publicznej w Polsce						
Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej	▪ budowa Konstytucji RP; ▪ materia prawa konstytucyjnego; ▪ Konstytucja a inne źródła prawa; ▪ preambuła Konstytucji RP; ▪ konstytucyjne zasady ustroju RP;	▪ podaje przykłady spraw regulowanych przez prawo konstytucyjne; ▪ podaje przykłady konstytucyjnych zasad ustroju RP.	▪ podaje datę uchwalenia obowiązującej Konstytucji RP; ▪ wyjaśnia pojęcie *preambuła;* ▪ wyjaśnia, czym Konstytucja różni się od innych źródeł powszechnie obowiązującego prawa w Polsce; ▪ wyjaśnia znaczenie zasady: suwerenności /zwierzchnictwa narodu; republikańskiej formy rządu, demokratycznego państwa prawnego i trójpodziału władzy;	▪ posługuje się nazwami poszczególnych części jednostki redakcyjnej tekstu Konstytucji; ▪ wyjaśnia znaczenie poszczególnych konstytucyjnych zasad ustroju RP; ▪ analizuje treść preambuły Konstytucji RP; ▪ analizuje różnorodne materiały źródłowe dotyczące Konstytucji RP.	▪ wyjaśnia, czego dotyczyły i z czego wynikały nowelizacje obowiązującej Konstytucji RP; ▪ uzasadnia znaczenie poszczególnych konstytucyjnych zasad ustroju RP dla funkcjonowania państwa demokratycznego.	▪ przygotowuje i przeprowadza, na forum społeczności klasowej/szkolnej, badanie opinii publicznej dotyczące, np. znajomości konstytucyjnych zasad ustroju RP.
Formy demokracji	▪ demokracja bezpośrednia i pośrednia; ▪ formy demokracji bezpośredniej; ▪ referendum ogólnokrajowe w Polsce; ▪ referendum lokalne w Polsce; ▪ wybory w demokracji;	▪ podaje przykłady form uczestnictwa obywateli w rządzeniu państwem; ▪ podaje przykłady form demokracji bezpośredniej; ▪ podaje przykłady organów władzy w Polsce powoływanych w drodze wyborów	▪ wyjaśnia różnicę pomiędzy demokracją bezpośrednią a pośrednią; ▪ wyjaśnia pojęcie: partycypacja obywatelska; ▪ podaje przykłady referendów ogólnokrajowych w Polsce po 1989 roku; ▪ określa, w jakich	▪ określa główne zasady przeprowadzania referendów ogólnokrajowych i lokalnych w Polsce; ▪ analizuje przepisy Konstytucji RP i ustaw dotyczące zasad przeprowadzania: - referendum ogólnokrajowego i referendum lokalnego	▪ wyjaśnia znaczenie demokracji bezpośredniej we współczesnej Polsce; ▪ porównuje większościowy i proporcjonalny system wyborczy; ▪ porównuje zasady - wyborów do Sejmu i Senatu RP,	▪ przygotowuje i przeprowadza, na forum społeczności klasowej/szkolnej, kampanię społeczną na rzecz konieczności zwiększenia poziomu partycypacji obywatelskiej w Polsce; ▪ dokonuje krytycznej analizy referendów

	▪ zasady prawa wyborczego; ▪ systemy wyborcze; ▪ wybory do Sejmu i Senatu RP; ▪ wybory do samorządu terytorialnego w Polsce.	bezpośrednich, ▪ wymienia konstytucyjne zasady wyborcze.	sprawach może być przeprowadzone referendum ogólnokrajowe i referendum lokalne w Polsce; ▪ odczytuje podstawowe dane statystyczne dotyczące poziomu partycypacji obywatelskiej we współczesnej Polsce; ▪ wymienia konstytucyjne zasady wyborcze; ▪ wyjaśnia znaczenie konstytucyjnych zasad wyborczych; ▪ podaje główne zasady wyborów do Sejmu i Senatu RP.	w Polsce, -wyborów do Senatu i Sejmu RP; - wyborów do organów samorządu terytorialnego; ▪ analizuje różnorodne materiały źródłowe dotyczące: - poziomu partycypacji obywatelskiej we współczesnej Polsce, - wyborów do Sejmu i Senatu RP; - wyborów do organów samorządu terytorialnego; ▪ wyjaśnia główne zasady większościowego i proporcjonalnego systemu wyborczego; ▪ analizuje różnorodne materiały źródłowe dotyczące różnorodnych form demokracji.	- wyborów do poszczególnych organów samorządu terytorialnego; ▪ buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji na temat, np. wprowadzenia jednomandatowych okręgów wyborczych w wyborach do Sejmu w Polsce.	ogólnokrajowych przeprowadzonych w Polsce po 1989 roku; ▪ przygotowuje i przeprowadza, na forum społeczności klasowej/szkolnej, debatę/dyskusję dotyczącą, np. wprowadzenia w wyborach do Sejmu w Polsce jednomandatowych okręgów wyborczych; ▪ przygotowuje prezentację na temat wpływu konsultacji publicznych na kształtowanie prawa w Rzeczypospolitej Polskiej.
Sejm i Senat RP	▪ bikameralizm; pozycja ustrojowa Sejmu i Senatu RP; ▪ funkcje / kompetencje Sejmu i Senatu RP; ▪ kompetencje Zgromadzenia Narodowego; ▪ zasady	▪ wymienia główną funkcję Sejmu i Senatu RP; ▪ określa czas trwania kadencji i liczbę członków Sejmu i Senatu RP; ▪ wymienia podstawowe prawa i zadania posłów i senatorów.	▪ wymienia główne kompetencje/funkcje Sejmu i Senatu RP; ▪ wymienia główne zasady funkcjonowania parlamentu w Polsce; ▪ wyjaśnia, jaka jest struktura Zgromadzenia Narodowego;	▪ analizuje przepisy Konstytucji RP i ustaw dotyczące: - kompetencji Sejmu i Senatu RP; - kompetencji Zgromadzenia Narodowego; - zasad skrócenia kadencji Sejmu;	▪ porównuje pozycję ustrojową Sejmu i Senatu RP - wyjaśnia, na czym polega asymetryczność polskiego parlamentaryzmu; ▪ buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji na temat,	▪ przygotowuje i przeprowadza, na forum społeczności klasowej/szkolnej, debatę/dyskusję dotyczącą, np. wprowadzenia w Polsce systemu unikameralnego.

	funkcjonowania Sejmu i Senatu RP; ▪ zasady skracania kadencji; ▪ organy Sejmu i Senatu RP; ▪ zasady podejmowania decyzji w Sejmie i Senacie RP.		▪ wymienia zasady określające większość zwykłą, bezwzględną, kwalifikowaną; ▪ wymienia podmioty decydujące o skróceniu kadencji Sejmu RP; ▪ wyjaśnia pojęcia: *mandat poselski/senatorski, kadencja, klub i koło poselskie, immunitet, kworum;* ▪ wymienia główne organy Sejmu i Senatu RP; ▪ odczytuje podstawowe dane statystyczne dotyczące, np. oceny pracy Sejmu i Senatu RP.	- immunitetu poselskiego; ▪ wymienia główne kompetencje Zgromadzenia Narodowego; ▪ wymienia główne zasady skrócenia kadencji Sejmu RP; ▪ posługuje się w praktyce zasadami określającymi większość zwykłą, bezwzględną i kwalifikowaną; ▪ porównuje immunitet formalny i materialny; ▪ charakteryzuje główne organy Sejmu i Senatu RP; ▪ analizuje różnorodne materiały źródłowe dotyczące Sejmu i Senatu RP.	np. wprowadzenia w Polsce systemu unikameralnego.	
Prezydent RP	▪ model prezydentury w Polsce; ▪ Prezydenci RP [od 1989 r.]; ▪ funkcje i uprawnienia Prezydenta RP; ▪ kadencja Prezydenta RP; ▪ prerogatywy Prezydenta RP i akty urzędowe kontrasygnowane.	▪ podaje imię i nazwisko aktualnego Prezydenta RP; ▪ określa czas trwania kadencji Prezydenta RP; ▪ wymienia główne zasady wyboru Prezydenta RP; ▪ wymienia przykładowe zadania Prezydenta RP.	▪ wymienia główne funkcje / kompetencje Prezydenta RP; ▪ wymienia główne zasady wyboru Prezydenta RP; ▪ wymienia Prezydentów RP od 1989 roku; ▪ odczytuje podstawowe dane statystyczne dotyczące, np. oceny działalności Prezydent RP.	▪ charakteryzuje główne funkcje / uprawnienia prezydenta RP; ▪ analizuje przepisy Konstytucji RP i ustaw dotyczące - kadencji Prezydenta RP i sytuacji, gdy Prezydent RP nie może sprawować swojej funkcji; - funkcji / uprawnień Prezydenta RP;	▪ wyjaśnia rolę zasady kontrasygnaty; ▪ określa rolę prerogatyw dla pozycji ustrojowej Prezydenta RP; ▪ buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji na temat, np. konieczności wzmocnienia pozycji ustrojowej Prezydenta RP.	▪ przygotowuje i przeprowadza, na forum społeczności klasowej/szkolnej, debatę/dyskusję dotyczącą, np. konieczności wzmocnienia pozycji ustrojowej Prezydenta RP.

				▪ omawia zasady odpowiedzialności konstytucyjnej Prezydenta RP; ▪ wyjaśnia znaczenie zasady kontrasygnaty; ▪ wyjaśnia znaczenie pojęcia: prerogatywy; ▪ analizuje różnorodne materiały źródłowe dotyczące Prezydenta RP.		
Rada Ministrów RP	▪ kompetencje Rady Ministrów RP; ▪ skład Rady Ministrów RP; ▪ kompetencje Rady Ministrów RP; ▪ powoływanie Rady Ministrów RP; ▪ kontrola polityczna i konstytucyjna Rady Ministrów RP; ▪ administracja rządowa; ▪ służba cywilna.	▪ podaje imię i nazwisko aktualnego Prezesa Rady Ministrów RP; ▪ wymienia główne zasady powoływania Rady Ministrów RP; ▪ wymienia przykładowe zadania Rady Ministrów RP.	▪ wymienia kompetencje Rady Ministrów RP; ▪ omawia skład Rady Ministrów RP; ▪ omawia zasady powoływania Rady Ministrów; ▪ wyjaśnia pojęcie *koalicja rządowa;* ▪ wymienia podstawowe obszary działania rządu; ▪ wyjaśnia, jaką rolę pełnią wojewodowie; ▪ wyjaśnia pojęcie *służba cywilna;* ▪ odczytuje podstawowe dane statystyczne dotyczące, np. oceny działalności Rady Ministrów w Polsce.	▪ analizuje przepisy Konstytucji RP i ustaw dotyczące: - sposobów powoływania Rady Ministrów, - kompetencji Rady Ministrów; - odpowiedzialności politycznej Rady Ministrów i poszczególnych jej członków; - odpowiedzialności konstytucyjnej członków Rady Ministrów; ▪ wymienia sytuacje, w których Prezes Rady Ministrów składa dymisję Rady Ministrów; ▪ porównuje sposoby powoływania Rady Ministrów RP [procedura I, II i III]; ▪ wyjaśnia zasady	▪ analizuje pozycję ustrojową Rady Ministrów; ▪ wyjaśnia ustrojową rolę Prezesa Rady Ministrów ▪ omawia znaczenie konstruktywnego wotum nieufności; ▪ wyjaśnia różnicę pomiędzy administracją zespoloną i niezespoloną.	▪ przygotowuje prezentację na temat funkcji i zakresu działania poszczególnych ministrów wchodzących w skład Rady Ministrów RP.

				uchwalania konstruktywnego wotum nieufności; ▪ analizuje różnorodne materiały źródłowe dotyczące rady Ministrów RP.		
Władza sądownicza	▪ wymiar sprawiedliwości a władza sądownicza; ▪ organy władzy sądowniczej; ▪ sądy powszechne; ▪ sądownictwo administracyjne; ▪ konstytucyjne zasady działania sądów w Polsce; ▪ Sąd Najwyższy	▪ podaje przykłady działań organów władzy sądowniczej; ▪ wymienia organy władzy sądowniczej w Polsce; ▪ podaje przykłady konstytucyjnych zasad działania sądów w Polsce.	▪ przedstawia strukturę sądów powszechnych i administracyjnych w Polsce; ▪ przedstawia główne zadania sądów powszechnych i administracyjnych w Polsce; ▪ wymienia konstytucyjne zasady działania sądów w Polsce; ▪ wyjaśnia zasadę niezależności sadów i niezawisłości sędziów; ▪ wymienia główne zadania Sądu Najwyższego; ▪ odczytuje podstawowe dane statystyczne dotyczące, np. oceny funkcjonowania władzy sądowniczej w Polsce.	▪ przedstawia zadania sądów powszechnych w Polsce; ▪ wyjaśnia konstytucyjne zasady działania sądów w Polsce; ▪ analizuje przepisy Konstytucji RP i ustaw dotyczące - struktury władzy sądowniczej, - zadań organów władzy sądowniczej, - niezawisłości sędziów, - zadań i struktury Sądu Najwyższego; ▪ analizuje różnorodne materiały źródłowe dotyczące władzy sądowniczej w Polsce.	▪ wyjaśnia znaczenie Sądu Najwyższego dla funkcjonowania państwa demokratycznego; ▪ przedstawia konstytucyjne gwarancje niezawisłości sędziów; ▪ wyjaśnia znaczenie zasady niezależności sądów i niezawisłości sędziów dla funkcjonowania państwa demokratycznego; ▪ buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji na temat, np. roli ławników w sądach powszechnych.	▪ przygotowuje prezentację na temat struktury i zadań wybranego sądu powszechnego; ▪ przygotowuje i przeprowadza, na forum społeczności klasowej/szkolnej, debatę/dyskusję dotyczącą, np. roli ławników w sądach powszechnych.
Instytucje strzegące praworządności	▪ Najwyższa Izba Kontroli; ▪ Trybunał Konstytucyjny; ▪ Trybunał Stanu; ▪ Prokuratura;	▪ wymienia główne organy strzegące praworządności w Polsce; ▪ wymienia główne zadanie Trybunału	▪ wymienia główne zadania Najwyższej Izby Kontroli; ▪ wymienia konstytucyjne zadania Trybunału Stanu	▪ przedstawia pozycję ustrojową Najwyższej Izby Kontroli; ▪ wymienia podmioty kontrolowane przez NIK i określa zakres	▪ omawia tryb działania Trybunału Konstytucyjnego; ▪ wyjaśnia znaczenie Trybunału Stanu i Trybunału	▪ przygotowuje prezentację na temat, np. - zakresu i wyników wybranej kontroli przeprowadzonej przez

	▪ Instytut Pamięci Narodowej; ▪ Rzecznik Praw Obywatelskich	Konstytucyjnego; ▪ wymienia główne zadanie prokuratora; ▪ podaje przykłady spraw, z którymi może się zwrócić do Rzecznika Praw Obywatelskich.	i Trybunału Konstytucyjnego; ▪ wymienia główne organy i zadania prokuratury; ▪ wymienia główne zadania Instytutu Pamięci Narodowej, ▪ wymienia główne zadania Rzecznika Praw Obywatelskich; ▪ odczytuje podstawowe dane statystyczne dotyczące, np. oceny stanu praworządności w Polsce.	przeprowadzanych kontroli; ▪ omawia skład Trybunału Konstytucyjnego i Trybunału Stanu; ▪ wyjaśnia zasady sporządzania indywidualnej skargi konstytucyjnej; ▪ analizuje przepisy Konstytucji RP i ustaw dotyczące struktury, zadań i trybu działania NIK, Trybunału Konstytucyjnego, Trybunału Stanu, prokuratury, IPN, Rzecznika Praw Obywatelskich.; ▪ analizuje różnorodne materiały źródłowe dotyczące instytucji strzegących praworządności w Polsce.	Konstytucyjnego dla funkcjonowania państwa demokratycznego; ▪ porównuje rolę prokuratora generalnego i prokuratora krajowego.	NIK; - zadań i aktywności Rzecznika Praw Dziecka; - kryzysu wokół Trybunału Konstytucyjnego w Polsce.
Samorząd terytorialny	▪ struktura samorządu terytorialnego w Polsce; ▪ rodzaje zadań samorządu terytorialnego; ▪ źródła dochodów samorządu terytorialnego; ▪ organy stanowiące i wykonawcze jednostek samorządu	▪ wymienia szczeble samorządu terytorialnego w Polsce; ▪ wymienia przykładowe zadania gminy; ▪ określa przynależność miejscowości, w której mieszka do poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego; ▪ wymienia organy	▪ wymienia rodzaje zadań samorządu terytorialnego; ▪ wymienia główne źródła dochodów samorządu terytorialnego; ▪ wymienia i omawia zadania organów stanowiących i wykonawczych w gminie; ▪ odczytuje podstawowe	▪ charakteryzuje poszczególne rodzaje zadań samorządu terytorialnego; ▪ charakteryzuje organy samorządu terytorialnego w powiecie i województwie; ▪ wyjaśnia działanie zasady pomocniczości w strukturach samorządu	▪ przedstawia cechy charakterystyczne, zadania i strukturę miast na prawach powiatu; ▪ ocenia działalność samorządu terytorialnego w Polsce; ▪ buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji na temat partycypacji	▪ prezentuje strukturę budżetu swojej gminy [źródła dochodu, wydatki, sposób uchwalania i kontrolowania]; ▪ przygotowuje / organizuje wycieczkę edukacyjną do urzędu gminy, na terenie której znajduje się szkoła; ▪ prezentuje zasady

	terytorialnego	władzy samorządu terytorialnego w gminie.	dane statystyczne dotyczące, np. oceny funkcjonowania samorządu terytorialnego w Polsce;	terytorialnego; ▪ przedstawia ogólne zasady działania form bezpośredniego udziału mieszkańców w podejmowaniu decyzji samorządowych: budżet obywatelski, obywatelska inicjatywa uchwałodawcza; ▪ analizuje przepisy Konstytucji RP i ustaw dotyczące struktury, zadań i trybu działania organów samorządu terytorialnego; ▪ analizuje różnorodne materiały źródłowe dotyczące samorządu terytorialnego w Polsce.	obywatelskiej na poziomie lokalnym w Polsce / w swojej gminie.	działania budżetu obywatelskiego/ partycypacyjnego w swojej gminie; ▪ przygotowuje propozycję wniosku do budżetu partycypacyjnego swojej gminy; ▪ przygotowuje folder promujący pracę wybranego organu samorządowego na poziomie powiatu lub województwa; ▪ przygotowuje i przeprowadza, na forum społeczności klasowej/szkolnej, debatę/dyskusję dotyczącą, np. partycypacji obywatelskiej na poziomie lokalnym w Polsce / w swojej gminie.

TABELA WYMAGAŃ DYDAKTYCZNYCH

Przedmiot: Diagnostyka i naprawa urządzeń mechatronicznych.	**Klasa: 4TM**
Nauczyciel: Robert Dunaj	**Poziom:** podstawowy
Tygodniowy wymiar godzin wg planu: 4	**Półrocze I i II**

Program nauczania:

Program nauczania dla zawodu technik mechatronik

- Zasady bhp podczas rozruchu urządzeń i systemów mechatronicznych.
- Instalacja oprogramowania do programowania układów programowalnych.
- Instalacja oprogramowania do wizualizacji i symulacji urządzeń i systemów mechatronicznych.
- Obsługa sieci komunikacyjnych w urządzeniach i systemach mechatronicznych.
- Sprawdzian
- Podłączanie elementów i układów elektrycznych, pneumatycznych i hydraulicznych.
- Ocena stanu technicznego elementów i podzespołów pneumatycznych i elektropneumatycznych przygotowanych do montażu.
- Ocena stanu technicznego elementów i podzespołów hydraulicznych i elektrohydraulicznych przygotowanych do montażu.
- Ocena stanu technicznego elementów i podzespołów elektrycznych i elektronicznych przygotowanych do montażu.
- Pomiary kontrolne i sprawdzanie elementów i podzespołów elektrycznych i elektronicznych urządzeń i systemów mechatronicznych.
- Oprogramowanie do wspomagania regulacji urządzeń i systemów mechatronicznych.
- Sprawdzian.
- Zasady bhp podczas prac konserwacyjnych urządzeń i systemów mechatronicznych.
- Wykonywanie instalacji zasilających.
- Podłączanie zasilania elementów i podzespołów urządzeń i systemów mechatronicznych.
- Testowanie elementów i podzespołów pneumatycznych, hydraulicznych i elektrycznych w zmontowanych urządzeniach i systemach mechatronicznych.
- Testowanie sterowników w urządzeniach i systemach mechatronicznych.
- sprawdzian
- Lokalizowanie uszkodzeń w urządzeniach i systemach mechatronicznych na podstawie oględzin.
- Lokalizowanie uszkodzeń w urządzeniach i systemach mechatronicznych na podstawie pomiarów.
- Lokalizowanie uszkodzeń w urządzeniach i systemach mechatronicznych z wykorzystaniem oprogramowania diagnostycznego.
- Lokalizowanie uszkodzeń w urządzeniach i systemach mechatronicznych na podstawie instrukcji serwisowej.
- Określanie zakresu napraw urządzeń i systemów mechatronicznych.
- Przeprowadzanie wymiany uszkodzonych elementów i podzespołów urządzeń i systemów mechatronicznych.
- Naprawa wybranych elementów i podzespołów urządzeń i systemów mechatronicznych.
- Sporządzanie dokumentacji z wykonanych napraw.
- Przeprowadzanie rozruchu naprawionych urządzeń i systemów mechatronicznych.
- sprawdzian

Podręczniki obowiązkowe:

Montaż, uruchamianie i konserwacja urządzeń i systemów mechatronicznych WSiP P.

Zalecane dodatkowe pomoce dydaktyczne:

Zajęcia edukacyjne powinny być prowadzone w pracowni montażu urządzeń mechatronicznych, wyposażonej w: stanowisko komputerowe dla nauczyciela podłączone do sieci lokalnej z dostępem do Internetu z drukarką, skanerem/urządzeniem wielofunkcyjnym oraz z projektorem multimedialnym/tablicą interaktywną/monitorem interaktywnym; stanowiska ćwiczeniowe (jedno stanowisko dla maksymalnie dwóch uczniów) umożliwiające montaż układów zasilanych prądem stałym i przemiennym.

Wymagania formalne:

Zeszyt, kalkulator

Formy sprawdzania wiadomości:

- praca klasowa poprzedzona lekcją powtórzeniową, zapowiadana z tygodniowym wyprzedzeniem,
- sprawdzian pisemny z zamkniętej partii materiału, zapowiadany z co najmniej tygodniowym wyprzedzeniem, może mieć formę testu,
- sprawdzian z trzech ostatnich lekcji, zapowiadany lub nie, może mieć formę testu,
- kartkówka może odbyć się bez zapowiadania i obejmuje ostatnią poprzedzającą jednostkę lekcyjną, może mieć formę testu, czas jej trwania jest nie dłuższy niż 15 minut,
- odpowiedź ustna,
- praca przy komputerze,
- praca domowa,
- aktywność i postawa na lekcji (zależnie od sytuacji stworzonych na lekcji, nie musi dotyczyć wszystkich uczniów).

Inne źródła oceny do wyboru przez nauczyciela:

- praca na lekcji,
- udział w konkursach przedmiotowych,
- udział w olimpiadach,
- referaty,

Uwagi o ocenianiu:
- uczeń raz w półroczu może zgłosić nieprzygotowanie do lekcji (nie dotyczy to zapowiedzianych sprawdzianów),
- jeżeli z przyczyn usprawiedliwionych uczeń nie może przystąpić do sprawdzianu z całą klasą, to powinien uczynić w terminie wyznaczonym przez nauczyciela (w przeciwnym razie otrzyma ocenę niedostateczną),
- w przypadku nieusprawiedliwionej nieobecności na sprawdzianie uczeń otrzymuje ocenę niedostateczną,
- kartkówki nie podlegają poprawie.

Wymagania na poszczególne oceny:

Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który:

- biegle posługuje się fachową terminologią zawodową,
- wykazuje się wiedzą i umiejętnościami wykraczającymi poza program nauczania,
- umiejętnie stosuje wiedzę z innych przedmiotów,
- precyzyjnie formułuje swoje wypowiedzi,
- umiejętnie posługuje się zdobytymi wiadomościami w rozwiązywaniu zadań teoretycznych i praktycznych,
- samodzielnie i twórczo rozwija własne zainteresowania,
- samodzielnie rozwiązuje zadania problemowe i wyciąga z nich wnioski,
- wykazuje szczególną aktywność na zajęciach,
- bierze udział w olimpiadach przedmiotowych.

Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który:
- opanował w pełnym zakresie wiadomości i umiejętności przewidziane w programie nauczania na poziomie podstawowym i ponadpodstawowym,
- wykazuje się znajomością i rozumieniem pojęć z zakresu realizowanego programu nauczania,
- sprawnie i umiejętnie posługuje się zdobytymi wiadomościami i umiejętnościami,
- bezbłędnie posługuje się terminologią zawodową,
- potrafi samodzielnie formułować wnioski,
- jest aktywny na zajęciach,
- samodzielnie rozwiązuje zadania problemowe.

Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który:
- opanował podstawowe treści nauczania,
- sprawnie posługuje się zdobytymi wiadomościami i umiejętnościami,
- stosuje podstawowe pojęcia zawodowe,
- samodzielnie rozwiązuje typowe zadania problemowe,
- potrafi samodzielnie formułować wnioski.

Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który:
- opanował jedynie w podstawowym zakresie wiadomości i umiejętności przewidziane w programie nauczania,
- zna podstawowe pojęcia zawodowe,
- samodzielnie rozwiązuje typowe zadania teoretyczne i praktyczne o średnim stopniu trudności,
- nie potrafi samodzielnie formułować wniosków.

Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:

- częściowo opanował podstawową wiedzę i umiejętności zawarte w programie nauczania, a jego braki nie przekreślają możliwości dalszej nauki,
- zadania o niewielkim stopniu trudności rozwiązuje z pomocą nauczyciela,
- przedstawia wiadomości w sposób nieuporządkowany,
- nie potrafi zastosować terminologii zawodowej,
- nie jest aktywny na zajęciach.

Ocenę **niedostateczną** otrzymuje uczeń, który:
- nie spełnia oczekiwań określonych w programie nauczania, co uniemożliwia mu bezpośrednią kontynuację opanowania kolejnych treści,
- nie opanował podstawowych wiadomości zawartych w programie nauczania, nie potrafi rozwiązywać zadań nawet o niewielkim stopniu trudności,
- nie zna podstawowych pojęć zawodowych,
- nie jest aktywny na zajęciach,
- nie wykazuje chęci uzupełnienia braków,
- opuszcza zajęcia.

TABELA WYMAGAŃ EDUKACYJNYCH

Przedmiot: język polski	**Klasa: 4TM**
Nauczyciel: Waldemar Bryl	**Poziom:** podstawowy
Tygodniowy wymiar godzin wg planu: 3	**Półrocze I i II**

Program nauczania:
Program nauczania języka polskiego dla liceum ogólnokształcącego i technikum. Oblicza epok. Zakres podstawowy.

Zakres materiału wraz z przybliżonym rozkładem terminów prac klasowych, sprawdzianów uzgodnionych:

1. **Literatura dwudziestolecia międzywojennego . Lektury:** Stefan Żeromski, *Rozdzióbią nas kruki, wrony…*; Stefan Żeromski, *Przedwiośnie*; Witold Gombrowicz, *Ferdydurke*
   Sprawdzian wiedzy

2. **Literatura wojny i okupacji . Lektury:** Tadeusz Borowski, *Proszę państwa do gazu*, *Ludzie, którzy szli*; Gustaw Herling-Grudziński, *Inny świat*; Hanna Krall, *Zdążyć przed Panem Bogiem*
   Sprawdzian wiedzy

Prace klasowe i sprawdziany – po omówieniu każdej epoki literackiej, sprawdziany po analizie lektur

Podręczniki obowiązkowe:

Oblicza epok, 3.1; 3.2

Zalecane dodatkowe pomoce dydaktyczne:

Wymagania formalne:

Formy sprawdzania wiadomości:
- praca klasowa poprzedzona lekcją powtórzeniową, zapowiadana z tygodniowym wyprzedzeniem,
- sprawdzian pisemny z zamkniętej partii materiału, zapowiadany z co najmniej tygodniowym wyprzedzeniem, może mieć formę testu,
- sprawdzian z trzech ostatnich lekcji, zapowiadany lub nie, może mieć formę testu,
- kartkówka może odbyć się bez zapowiadania i obejmuje ostatnią poprzedzającą jednostkę lekcyjną, może mieć formę testu, czas jej trwania jest nie dłuższy niż 15 minut,
- odpowiedź ustna,
- praca przy komputerze,
- praca domowa,
- aktywność i postawa na lekcji (zależnie od sytuacji stworzonych na lekcji, nie musi dotyczyć wszystkich uczniów).

Inne źródła oceny do wyboru przez nauczyciela:
- praca na lekcji,
- udział w konkursach przedmiotowych,
- udział w olimpiadach,
- referaty,
- wykonywanie pomocy szkolnych,
- inne prace dodatkowe – do wyboru przez nauczyciela.

Uwagi o ocenianiu:
- uczeń raz/dwa razy w semestrze może zgłosić nieprzygotowanie do lekcji (nie dotyczy to zapowiedzianych sprawdzianów),
- jeżeli z przyczyn usprawiedliwionych uczeń nie może przystąpić do sprawdzianu z całą klasą, to powinien uczynić w terminie wyznaczonym przez nauczyciela (w przeciwnym razie otrzyma ocenę niedostateczną),
- w przypadku nieusprawiedliwionej nieobecności na sprawdzianie uczeń otrzymuje ocenę niedostateczną,
- kartkówki nie podlegają poprawie.

Wymagania na poszczególne oceny:

bla

Ogólne kryteria oceniania dla klasy IV szkoły średniej - technikum **ZAKRES PODSTAWOWY**					
Ocenę **niedostateczną** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który:
• nie przyswoił podstawowych wiadomości i umiejętności z zakresu podstawowego, co nie pozwala na kontynuację nauki w klasie wyższej; • nie rozumie większości wiadomości z zakresu programu nauczania; • nie umie stosować nabytej wiedzy; • nie potrafi zaprezentować zdobytej wiedzy; • nie utrwala zdobytej wiedzy.	• wykazuje pewne braki w opanowaniu podstawowych wiadomości i umiejętności z zakresu podstawowego; • nie rozumie niektórych zagadnień materiału programowego; • stosuje zdobytą wiedzę przy pomocy nauczyciela; • często popełnia błędy językowe w wypowiedziach ustnych i pisemnych; • ma trudności w utrwalaniu zdobytej wiedzy.	• opanował wiadomości i umiejętności z zakresu podstawowego; • rozumie zdobytą wiedzę; • stara się samodzielnie zastosować zdobytą wiedzę; • popełnia nieliczne błędy językowe w wypowiedziach ustnych i pisemnych; • przejawia braki w trwałym opanowaniu materiału programowego.	• opanował wiadomości i umiejętności z zakresu podstawowego; • rozumie zdobytą wiedzę; • stosuje zdobytą wiedzę; • popełnia drobne usterki językowe w wypowiedziach ustnych i pisemnych; • w każdej sytuacji wykazuje się dobrą znajomością zdobytej wiedzy.	• opanował wszystkie wiadomości i umiejętności z zakresu podstawowego; • samodzielnie interpretuje posiadane wiadomości; • swobodnie stosuje zdobytą wiedzę; • wdrożony do autokorekty stara się nie popełniać błędów językowych w swoich wypowiedziach ustnych i pisemnych; • swobodnie operuje wiedzą z zakresu podstawowego.	• biegle opanował wszystkie wiadomości i umiejętności z zakresu podstawowego podstawy programowej lub dodatkowo przyswoił wiadomości wykraczające poza zakres programu nauczania; • interpretuje zdobytą wiedzę w sposób samodzielny i oryginalny; • twórczo wykorzystuje zdobyte wiadomości w sytuacjach problemowych; • prezentuje wiedzę, posługując się precyzyjnym językiem i bogatym słownictwem; • swobodnie operuje wiedzą pochodzącą z różnych źródeł.

Szczegółowe kryteria oceniania dla klasy III szkoły średniej

ZAKRES PODSTAWOWY

Ocenę **niedostateczną** otrzymuje uczeń, który nie spełnia kryteriów na ocenę dopuszczającą.

Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który:
I. Kształcenie literackie i kulturowe. Czytanie utworów literackich				
• rozumie podstawy podziału literatury na epoki; • wymienia epoki literackie w porządku chronologicznym od starożytności do literatury wojny i okupacji; • z pomocą nauczyciela sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach, w szczególności w: dwudziestoleciu międzywojennym i w literaturze wojny i okupacji; • na ogół trafnie rozpoznaje konwencje literackie: realistyczną i fantastyczną;	• rozumie podstawy podziału literatury na epoki: starożytność, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie, romantyzm, pozytywizm, Młoda Polska, dwudziestolecie międzywojenne, literatura wojny i okupacji; • wymienia epoki literackie w porządku chronologicznym od starożytności do literatury wojny i okupacji; • sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach, w szczególności	• rozumie podział literatury na epoki: starożytność, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie, romantyzm, pozytywizm, Młoda Polska, dwudziestolecie międzywojenne, literatura wojny i okupacji; • wymienia epoki literackie w porządku chronologicznym od starożytności do literatury wojny i okupacji; • sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach, w szczególności w: dwudziestoleciu międzywojennym i w literaturze wojny i okupacji;	• rozumie podział literatury na epoki i procesy z tym związane; • wymienia epoki literackie w porządku chronologicznym od starożytności do literatury wojny i okupacji; • sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach, w szczególności w: dwudziestoleciu międzywojennym i w literaturze wojny i okupacji oraz w pozostałych (dotyczy nawiązań i kontekstów); używa też terminów np.: międzywojnie; • właściwie rozpoznaje konwencje literackie (realistyczną, fantastyczną, symboliczną, groteskową, naturalistyczną	• odczytuje teksty z podstawy programowej na poziomie dosłownym, przenośnym i symbolicznym; • rozumie podział literatury na epoki i procesy z tym związane; • wymienia epoki literackie w porządku chronologicznym od starożytności do literatury wojny i okupacji; • trafnie sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach, w szczególności w: dwudziestoleciu międzywojennym i w literaturze wojny

• rozróżnia podstawowe gatunki epickie, liryczne, dramatyczne i częściowo gatunki synkretyczne (np. balladę), w tym: gatunki poznane w szkole podstawowej (np. sonet, hymn, mit) oraz powieść psychologiczną, powieść społeczną, powieść inicjacyjną, powieść polityczną, hymn, erotyk, farsę, tragifarsę, dramat symboliczny, dramat realistyczny; poemat satyryczno-katastroficzny; satyrę; • rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz niektóre środki znaczeniowe, leksykalne (np. frazeologizmy), składniowe (np. wyliczenie), i wersyfikacyjne (np. przerzutnię); • przy pomocy nauczyciela interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego;	w dwudziestoleciu międzywojennym i w literaturze wojny i okupacji; • rozpoznaje konwencje literackie: realistyczną, fantastyczną, symboliczną; • poprawnie rozróżnia podstawowe gatunki epickie, liryczne, dramatyczne i częściowo gatunki synkretyczne, w tym: gatunki poznane w szkole podstawowej (np. sonet, hymn, mit) oraz powieść psychologiczną, powieść społeczną, powieść inicjacyjną, powieść polityczną, hymn, erotyk, farsę, tragifarsę, dramat symboliczny, dramat realistyczny; poemat satyryczno-katastroficzny; satyrę; • rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej	używa też terminów np.: międzywojnie; • rozpoznaje konwencje literackie (realistyczną, fantastyczną, symboliczną, groteskową, naturalistyczną, mimetyczną) i określa ich cechy w utworach; • rozumie pojęcie genologii; rozróżnia gatunki epickie, liryczne, dramatyczne i synkretyczne, w tym: gatunki poznane w szkole podstawowej (np. sonet, hymn, mit) oraz powieść psychologiczną, powieść społeczną, powieść inicjacyjną, powieść polityczną, hymn, erotyk, farsę, tragifarsę, dramat symboliczny, dramat realistyczny; poemat satyryczno-katastroficzny; satyrę; • rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz środki znaczeniowe	i mimetyczną) i precyzyjnie określa ich cechy w utworach; • rozumie pojęcie genologii; rozróżnia gatunki epickie, liryczne, dramatyczne i synkretyczne, w tym: gatunki poznane w szkole podstawowej (np. sonet, hymn, mit) oraz powieść psychologiczną, powieść społeczną, powieść inicjacyjną, powieść polityczną, hymn, erotyk, farsę, tragifarsę, dramat symboliczny, dramat realistyczny; poemat satyryczno-katastroficzny; satyrę; wymienia cechy gatunkowe; • trafnie rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz środki znaczeniowe: oksymoron, peryfrazę, eufonię, hiperbolę; leksykalne, w tym frazeologizmy; składniowe: antytezę, paralelizm, wyliczenie, epiforę, elipsę; wersyfikacyjne, w tym przerzutnię; określa ich funkcje (np.: ożywienie obrazu poetyckiego); wie, co jest dominantą stylistyczną ukształtowania danego utworu;	i okupacji oraz w pozostałych (dotyczy nawiązań i kontekstów); używa też terminów, np.: międzywojnie; • właściwie rozpoznaje konwencje literackie(realistyczną, fantastyczną, symboliczną, groteskową naturalistyczną i mimetyczną) i precyzyjnie określa ich cechy w utworach; • rozumie pojęcie genologii; rozróżnia gatunki epickie, liryczne, dramatyczne i synkretyczne, w tym: gatunki poznane w szkole podstawowej (np. sonet, hymn, mit) oraz powieść psychologiczną, powieść społeczną, powieść inicjacyjną, powieść polityczną, hymn, erotyk, farsę, tragifarsę, dramat symboliczny, dramat realistyczny; poemat satyryczno-katastroficzny; satyrę; trafnie i szybko wymienia ich cechy gatunkowe;

• na ogół trafnie rozpoznaje w tekstach literackich: komizm, humor, tragizm, patos; • na poziomie ogólnym rozumie pojęcie groteski; • zna i przy pomocy nauczyciela rozumie treść utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe dla zakresu podstawowego (Stefan Żeromski, *Rozdziobią nas kruki, wrony…*; Stefan Żeromski, *Przedwiośnie*; Witold Gombrowicz, *Ferdydurke* (fragmenty); wybrane wiersze następujących poetów: Bolesław Leśmian, Julian Tuwim, Jan Lechoń, Maria Pawlikowska-Jasnorzewska, Kazimiera Iłłakowiczówna, Julian Przyboś, Józef Czechowicz, Krzysztof Kamil Baczyński, Tadeusz Gajcy; Tadeusz Borowski, *Proszę państwa do gazu*, *Ludzie, którzy szli*;	oraz środki znaczeniowe (np. peryfrazę), leksykalne (np. frazeologizmy), składniowe (np. powtórzenie, wyliczenie), wersyfikacyjne (np. przerzutnię); próbuje określić ich funkcje w utworze literackim; • interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego; • rozpoznaje w tekstach literackich: ironię, komizm, tragizm, humor, patos; • rozumie pojęcie groteski i potrafi wymienić jej cechy; rozpoznaje ją w tekstach omawianych epok; • wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe dla zakresu	(np. peryfrazę, hiperbolę); leksykalne, w tym frazeologizmy; składniowe (anaforę, epiforę, paralelizm, wyliczenie); wersyfikacyjne (w tym przerzutnię); określa ich funkcje; • interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego; • rozpoznaje w tekstach literackich: ironię i autoironię, komizm, tragizm, humor, patos; określa ich funkcje w tekście; rozumie ich wartościujący charakter; • rozumie pojęcie groteski i potrafi wymienić jej cechy (m.in.: zerwanie z realizmem, prowadzenie absurdalnych sytuacji i zdarzeń, naruszenie zasad logiki i prawdopodobieństwa; łączenie przeciwieństw w organizacji świata przedstawionego, stosowanie deformacji, wyolbrzymienia, parodii); rozpo-	• samodzielnie i wnikliwie interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego; • rozpoznaje w tekstach literackich: ironię i autoironię, komizm, tragizm, humor, patos; określa ich funkcje w tekście i rozumie wartościujący charakter; omawia użycie ironii; • rozumie pojęcie groteski i potrafi wymienić jej cechy; rozpoznaje ją w tekstach omawianych epok oraz w tekstach będących nawiązaniami; określa jej artystyczny i wartościujący charakter; • wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe dla zakresu podstawowego (Stefan Żeromski, *Rozdziobią nas kruki, wrony…*; Stefan Żeromski, *Przedwiośnie*; Witold Gombrowicz, *Ferdydurke* (fragmenty); wybrane wiersze następujących poetów: Bolesław Leśmian, Julian Tuwim, Jan Lechoń, Maria Pawlikowska-Jasnorzewska, Kazimiera Iłłakowiczówna, Julian Przyboś, Józef Czechowicz, Krzysztof Kamil	• trafnie rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz środki znaczeniowe: oksymoron, peryfrazę, eufonię, hiperbolę; leksykalne, w tym frazeologizmy; składniowe: antytezę, paralelizm, wyliczenie, epiforę, elipsę; wersyfikacyjne, w tym przerzutnię; określa ich funkcje (np. ożywienie obrazu poetyckiego); wie, co jest dominantą stylistyczną ukształtowania danego utworu, przedstawia dowody na poparcie swojego stanowiska; • samodzielnie i wnikliwie interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego; • trafnie rozpoznaje w tekstach literackich: ironię i autoironię, komizm, tragizm, humor, patos; określa ich funkcje w tekście i rozumie wartościujący

Gustaw Herling-Grudziński, *Inny świat*; Hanna Krall, *Zdążyć przed Panem Bogiem*); • na poziomie ogólnym rozpoznaje tematykę i problematykę omawianych tekstów międzywojnia oraz literatury wojny i okupacji; • na poziomie ogólnym i przy pomocy nauczyciela rozpoznaje sposoby kreowania w utworze literackim: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej • rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu, rozpoznaje podstawowe motywy i toposy (wizje niepodległej Polski, różne wizje Polski i społeczeństwa polskiego, jednostka a społeczeństwo, samotna jednostka wobec opresyjnego systemu, obraz rewolucji, Polacy w czasie niewoli	podstawowego (Stefan Żeromski, *Rozdziobią nas kruki, wrony…*; Stefan Żeromski, *Przedwiośnie*; Witold Gombrowicz, *Ferdydurke* (fragmenty); wybrane wiersze następujących poetów: Bolesław Leśmian, Julian Tuwim, Jan Lechoń, Maria Pawlikowska-Jasnorzewska, Kazimiera Iłłakowiczówna, Julian Przyboś, Józef Czechowicz, Krzysztof Kamil Baczyński, Tadeusz Gajcy; Tadeusz Borowski, *Proszę państwa do gazu*, *Ludzie, którzy szli*; Gustaw Herling-Grudziński, *Inny świat*; Hanna Krall, *Zdążyć przed Panem Bogiem*); • rozpoznaje tematykę i problematykę omawianych tekstów oraz ich związek z programami i ideami epoki literackiej; • rozpoznaje sposoby kreowania w utworze literackim: świata	znaje ją w tekstach omawianych epok (np. w *Ferdydurke*) oraz w tekstach będących nawiązaniami; • wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe dla zakresu podstawowego (Stefan Żeromski, *Rozdziobią nas kruki, wrony…*; Stefan Żeromski, *Przedwiośnie*; Witold Gombrowicz, *Ferdydurke* (fragmenty); wybrane wiersze następujących poetów: Bolesław Leśmian, Julian Tuwim, Jan Lechoń, Maria Pawlikowska-Jasnorzewska, Kazimiera Iłłakowiczówna, Julian Przyboś, Józef Czechowicz, Krzysztof Kamil Baczyński, Tadeusz Gajcy; Tadeusz Borowski, *Proszę państwa do gazu*, *Ludzie, którzy szli*; Gu-	Baczyński, Tadeusz Gajcy; Tadeusz Borowski, *Proszę państwa do gazu*, *Ludzie, którzy szli*; Gustaw Herling-Grudziński, *Inny świat*; Hanna Krall, *Zdążyć przed Panem Bogiem*); • rozpoznaje tematykę i problematykę omawianych tekstów oraz ich związek z programami i ideami epoki literackiej; zjawiskami społecznymi, historycznymi,egzystencjalnymi i estetycznymi (np. symbolizm, naturalizm, katastrofizm; klasycyzm; impresjonizm; ekspresjonizm; ruchy totalitarne: komunizm, faszyzm, nazizm; awangarda; futuryzm, kubizm, abstrakcjonizm, surrealizm/ nadrealizm, dadaizm, strumień świadomości, poetyka marzenia sennego, subiektywizacja postrzegania świata; poetyka Skamandra, demokratyzacja poezji; Awangarda Krakowska, hasło „trzech M”; „minimum słów, maksimum treści”; Druga Awangarda; formizm, konstruktywizm; człowiek zlagrowany, niszczenie człowieka przez system totalitarny, obraz rzeczywistości obozowej, trauma wojenna, różne wizje śmierci i bohaterstwa; kondycja	charakter; omawia, interpretuje ich użycie, stawia hipotezy; • rozumie pojęcie groteski i potrafi wymienić jej cechy; rozpoznaje ją w tekstach omawianych epok oraz tekstach będących nawiązaniami; określa jej artystyczny i wartościujący charakter; • wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe dla zakresu podstawowego(Stefan Żeromski, *Rozdziobią nas kruki, wrony…*; Stefan Żeromski, *Przedwiośnie*; Witold Gombrowicz, *Ferdydurke* (fragmenty); wybrane wiersze następujących poetów: Bolesław Leśmian, Julian Tuwim, Jan Lechoń, Maria Pawlikowska-Jasnorzewska, Kazimiera Iłłakowiczówna, Julian Przyboś, Józef Czechowicz,

i w czasie wolności, motyw winy i kary, proces degradacji psychicznej człowieka, historia w życiu narodu, relacja człowieka ze Stwórcą, codzienność, zwyczajność, obraz miasta, motyw artysty, rola poety i poezji, postawa twórcza, *femme fatale*, motywy apokaliptyczne, *unde malum,* motywy oniryczne, motyw labiryntu, motyw teatru w teatrze); • z pomocą nauczyciela odwołuje się do wybranych tekstów poznanych w szkole podstawowej, w tym: *Pieśni świętojańskiej o Sobótce* Jana Kochanowskiego, *Dziadów* cz. II oraz *Pana Tadeusza* Adama Mickiewicza; • podejmuje próbę porównywania utworów literackich lub ich fragmentów; • przedstawia z pomocą nauczyciela propozycję	przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej; podejmuje próbę ich interpretacji i wartościowania; • rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu, rozpoznaje podstawowe motywy i toposy(np. problematyka egzystencjalna, wizje niepodległej Polski, różne wizje Polski i społeczeństwa polskiego, jednostka a społeczeństwo, samotna jednostka wobec opresyjnego systemu, obraz rewolucji, Polacy w czasie niewoli i w czasie wolności, motyw winy i kary, proces degradacji psychicznej człowieka, historia w życiu narodu, relacja człowieka ze Stwórcą, codzienność, zwyczajność, obraz miasta, motyw artysty, rola poety i poezji, postawa twórcza, *femme*	staw Herling-Grudziński, *Inny świat*; Hanna Krall, *Zdążyć przed Panem Bogiem*); • rozpoznaje tematykę i problematykę omawianych tekstów oraz ich związek z programami i ideami epoki literackiej; zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi (np. symbolizm, naturalizm, katastrofizm; ekspresjonizm; ruchy totalitarne: komunizm, faszyzm, nazizm; awangarda; futuryzm, kubizm, abstrakcjonizm, surrealizm/ nadrealizm, dadaizm, strumień świadomości, poetyka marzenia sennego, subiektywizacja postrzegania świata; poetyka Skamandra, demokratyzacja poezji; Awangarda Krakowska, hasło „trzech M”; „minimum słów, maksimum treści”; Druga Awangarda; formizm,	ludzka w nieludzkim świecie, ludzkie postawy w sytuacjach ekstremalnych) i poddaje je refleksji; • rozpoznaje sposoby kreowania w utworze literackim: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej; interpretuje je i wartościuje, np. rozpoznaje sposoby kreowania w utworze literackim: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej; interpretuje je i wartościuje (np. rozpoznaje różne sposoby narracji: realistycznego obserwatora, definiuje nowy typ narratora; wskazuje podobieństwa i różnice w kreacji bohatera uzależnionego od relacji rodzinnych, udowadnia jego złożoną osobowość i rozdarcie wewnętrzne; rozpoznaje różne typy bohaterów literackich: prostego człowieka; bohatera pełnego sprzeczności i wewnętrznych dylematów, bohatera poszukującego swojego „ja”; analizuje proces dojrzewania bohatera; dostrzega: inwersję czasową fabuły,	Krzysztof Kamil Baczyński, Tadeusz Gajcy; Tadeusz Borowski, *Proszę państwa do gazu*, *Ludzie, którzy szli*; Gustaw Herling-Grudziński, *Inny świat*; Hanna Krall, *Zdążyć przed Panem Bogiem*); • rozpoznaje tematykę i problematykę omawianych tekstów oraz ich związek z programami i ideami epoki literackiej; zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi (np. symbolizm, naturalizm, katastrofizm; klasycyzm; impresjonizm; ekspresjonizm; ruchy totalitarne: komunizm, faszyzm, nazizm; awangarda; futuryzm, kubizm, abstrakcjonizm, surrealizm/ nadrealizm, dadaizm, strumień świadomości, poetyka marzenia sennego, subiektywizacja postrzegania świata; poetyka

odczytania utworu na poziomie dosłownym; • z pomocą nauczyciela wykorzystuje w interpretacji utworów literackich kontekst historycznoliteracki i biograficzny; • rozpoznaje obecne w utworach literackich wybrane wartości uniwersalne (np. platońską triadę: dobro, piękno, prawda; miłość, wolność; rodzina) i wybrane wartości narodowe, np. tradycja.	*fatale*, motywy apokaliptyczne, Eros i Tanatos, *unde malum,* motywy oniryczne, motyw tańca, motyw labiryntu, motyw teatru w teatrze); • potrafi odwołać się do wiedzy o tekstach poznanych w szkole podstawowej, w tym: *Pieśni świętojańskiej o Sobótce* Jana Kochanowskiego, *Dziadów* cz. II oraz *Pana Tadeusza* Adama Mickiewicza; • porównuje utwory literackie lub ich fragmenty, dostrzega kontynuacje i nawiązania w porównywanych utworach; • przedstawia propozycję odczytania utworu na poziomie dosłownym; • wykorzystuje w interpretacji utworów literackich kontekst historycznoliteracki, biograficzny, kulturowy;	konstruktywizm; człowiek zlagrowany, niszczenie człowieka przez system totalitarny, obraz rzeczywistości obozowej, trauma wojenna, różne wizje śmierci i bohaterstwa; kondycja ludzka w nieludzkim świecie, ludzkie postawy w sytuacjach ekstremalnych); poddaje je refleksji; • rozpoznaje sposoby kreowania w utworze literackim: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej; interpretuje je i wartościuje (np. rozpoznaje różne sposoby narracji: realistycznego obserwatora; definiuje nowy typ narratora; wskazuje podobieństwa i różnice w kreacji bohatera uzależnionego od relacji rodzinnych, udowadnia jego złożoną osobowość i rozdarcie wewnętrzne; rozpoznaje różne typy	retrospekcję; mowę pozornie zależną); • rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu, rozpoznaje motywy i toposy(np. wizje niepodległej Polski, różne wizje Polski i społeczeństwa polskiego, jednostka a społeczeństwo, samotna jednostka wobec opresyjnego systemu, obraz rewolucji, Polacy w czasie niewoli i w czasie wolności, motyw winy i kary, proces degradacji psychicznej człowieka, historia w życiu narodu, relacja człowieka ze Stwórcą, codzienność, zwyczajność, obraz miasta, motyw artysty, rola poety i poezji, postawa twórcza, *femme fatale*, motywy apokaliptyczne, Eros i Tanatos, *unde malum,* motywy oniryczne, motyw tańca, motyw labiryntu, motyw teatru w teatrze) oraz dostrzega żywotność motywów biblijnych i antycznych w utworach literackich; określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych; • w interpretacji utworów literackich często i poprawnie odwołuje się do tekstów poznanych w szkole podstawowej, w tym: *Pieśni świętojańskiej o Sobótce* Jana	Skamandra, demokratyzacja poezji; Awangarda Krakowska, hasło „trzech M”; „minimum słów, maksimum treści”; Druga Awangarda; formizm, konstruktywizm; człowiek zlagrowany, niszczenie człowieka przez system totalitarny, obraz obozowej rzeczywistości, trauma wojenna, różne wizje śmierci i bohaterstwa; kondycja ludzka w nieludzkim świecie, ludzkie postawy w sytuacjach ekstremalnych) i poddaje je refleksji; • rozpoznaje sposoby kreowania w utworze literackim: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej; interpretuje je i wartościuje, np. rozpoznaje sposoby kreowania w utworze literackim: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej; interpretuje je

	• rozpoznaje obecne w utworach literackich wartości uniwersalne (np. platońską triadę: dobro, piękno, prawda; miłość, wolność, odwaga, altruizm, tolerancja, odpowiedzialność, szacunek; rodzina) i wybrane wartości narodowe (np. tradycja, patriotyzm).	bohaterów literackich: prostego człowieka; bohatera pełnego sprzeczności i wewnętrznych dylematów, bohatera poszukującego swojego „ja”; analizuje proces dojrzewania bohatera; dostrzega: inwersję czasową fabuły, retrospekcję; mowę pozornie zależną); • rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu, rozpoznaje motywy i toposy (np. problematyka egzystencjalna, wizje niepodległej Polski, różne wizje Polski i społeczeństwa polskiego, jednostka a społeczeństwo, samotna jednostka wobec opresyjnego systemu, obraz rewolucji, Polacy w czasie niewoli i w czasie wolności, motyw winy i kary, proces degradacji psychicznej człowieka, historia w życiu narodu, relacja człowieka ze Stwórcą,	Kochanowskiego, *Dziadów* cz. II oraz *Pana Tadeusza* Adama Mickiewicza; • konstruktywnie porównuje utwory literackie lub ich fragmenty, dostrzega kontynuacje i nawiązania w porównywanych utworach, określa cechy wspólne i różne; • przedstawia własną, oryginalną i rzeczową propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej; odwołuje się do własnych doświadczeń i obserwacji oraz wybranych tekstów kultury; • wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historyczny, polityczny, historycznoliteracki, kulturowy, filozoficzny, społeczny, biograficzny, biblijny, mitologiczny, egzystencjalny i inne; • trafnie rozpoznaje obecne w utworach literackich wartości uniwersalne (np. platońską triadę: dobro, piękno, prawda;	i wartościuje (np. rozpoznaje różne sposoby narracji: realistycznego obserwatora; definiuje nowy typ narratora; wskazuje podobieństwa i różnice w kreacji bohatera uzależnionego od relacji rodzinnych, udowadnia jego złożoną osobowość i rozdarcie wewnętrzne; rozpoznaje różne typy bohaterów literackich: prostego człowieka; bohatera pełnego sprzeczności i wewnętrznych dylematów, bohatera poszukującego swojego „ja”; analizuje proces dojrzewania bohatera; dostrzega: inwersję czasową fabuły, retrospekcję; mowę pozornie zależną); • rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu, rozpoznaje motywy i toposy (np. problematyka egzystencjalna, wizje niepodległej Polski, różne wizje Polski i społeczeństwa polskiego, jednostka a społeczeństwo, samotna

		codzienność, zwyczajność, obraz miasta motyw artysty, rola poety i poezji, postawa twórcza, *femme fatale*, motywy apokaliptyczne, Eros i Tanatos, *unde malum,* motywy oniryczne, motyw tańca, motyw labiryntu, motyw teatru w teatrze) oraz dostrzega żywotność motywów biblijnych i antycznych w utworach literackich; określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych; • w interpretacji utworów literackich odwołuje się do tekstów poznanych w szkole podstawowej, w tym: *Pieśni świętojańskiej o Sobótce* Jana Kochanowskiego, *Dziadów* cz. II oraz *Pana Tadeusza* Adama Mickiewicza; • porównuje utwory literackie lub ich fragmenty, dostrzega kontynuacje i nawiązania	miłość, wolność, odwaga, altruizm, odpowiedzialność, tolerancja, szacunek; rodzina) i narodowe (np. symbole narodowe, tradycja narodowa, patriotyzm, tożsamość); określa dokładnie ich rolę i związek z problematyką utworu oraz znaczenie dla budowania własnego systemu wartości	jednostka wobec opresyjnego systemu, obraz rewolucji, Polacy w czasie niewoli i w czasie wolności, motyw winy i kary, proces degradacji psychicznej człowieka, historia w życiu narodu, relacja człowieka ze Stwórcą, codzienność, zwyczajność, obraz miasta, motyw artysty, rola poety i poezji, postawa twórcza, *femme fatale*, motywy apokaliptyczne, Eros i Tanatos, *unde malum*, motywy oniryczne, motyw tańca, motyw labiryntu, motyw teatru w teatrze) oraz dostrzega żywotność motywów biblijnych i antycznych w utworach literackich; określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych; • w interpretacji utworów literackich często i poprawnie odwołuje się do tekstów poznanych w szkole podstawowej, w tym: *Pieśni świętojań-*

		w porównywanych utworach, określa cechy wspólne i różne; • przedstawia propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej; • wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historyczny, historycznoliteracki, polityczny, filozoficzny, społeczny, biograficzny, kulturowy, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny • rozpoznaje obecne w utworach literackich wartości uniwersalne (np. platońską triadę: dobro, piękno, prawda; miłość, wolność, odwaga, altruizm, tolerancja, odpowiedzialność, szacunek; rodzina) i narodowe (np. symbole		*skiej o Sobótce* Jana Kochanowskiego, *Dziadów* cz. II oraz *Pana Tadeusza* Adama Mickiewicza; • konstruktywnie porównuje utwory literackie lub ich fragmenty, dostrzega kontynuacje i nawiązania w porównywanych utworach, określa cechy wspólne i różne; • przedstawia własną, oryginalną i rzeczową propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej; odwołuje się do własnych doświadczeń i obserwacji oraz wybranych tekstów kultury; • wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, polityczny, kulturowy, biblijny, filozo-

		narodowe, tradycja narodowa, patriotyzm, tożsamość); określa ich rolę i związek z problematyką utworu oraz znaczenie dla budowania własnego systemu wartości		ficzny, biograficzny, mitologiczny, społeczny egzystencjalny i inne; • trafnie rozpoznaje obecne w utworach literackich wartości uniwersalne(np. platońską triadę: dobro, piękno, prawda; miłość, wolność, odwaga, altruizm, odpowiedzialność, tolerancja, szacunek; rodzina) i narodowe (np. symbole narodowe, tradycja narodowa, patriotyzm, tożsamość); określa dokładnie ich rolę i związek z problematyką utworu oraz znaczenie dla budowania własnego systemu wartości
I. Kształcenie literackie i kulturowe. Odbiór tekstów kultury				
Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który:
• potrafi przetwarzać i układać pod względem ważności proste informacje z tekstów • przy pomocy nauczyciela analizuje strukturę	• przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów (w stopniu umożliwiającym ich funkcjonalne wykorzystanie zarówno podczas lekcji,	• przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów popularnonaukowych, naukowych;	• szybko i sprawnie przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych;	• odczytuje dzieła sztuki z różnych dziedzin na poziomie dosłownym i przenośnym, porównuje ze sobą dzieła z różnych

tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl, sposób prowadzenia wywodu oraz argumentację; • rozpoznaje niektóre teksty publicystyczne (artykuł), retoryczne (przemówienie) i popularnonaukowe (definicja, notatka encyklopedyczna); • wie, że starożytny teatr grecki wpłynął na rozwój sztuki teatralnej; • potrafi wymienić główne prądy filozoficzne epoki: pragmatyzm, fenomenologia, psychoanaliza, psychologia głębi, behawioryzm; • zazwyczaj potrafi odczytać na poziomie dosłownym pozaliterackie teksty kultury; • z reguły odróżnia dzieła kultury wysokiej od tekstów kultury popularnej.	jak i w trakcie samodzielnej pracy; • odczytuje sens utworu, jego główną myśl, sposób prowadzenia wywodu oraz argumentację; • rozpoznaje specyfikę tekstów publicystycznych (artykuł, reportaż), retorycznych (przemówienie) i popularnonaukowych (notatka encyklopedyczna, definicja); wśród tekstów prasowych zazwyczaj rozróżnia wiadomość i komentarz; dostrzega zastosowane w tekstach środki językowe; • określa wpływ starożytnego teatru greckiego na rozwój sztuki teatralnej; wie, że przełom XIX i XX w. to czas wielkich przemian w teatrze, nazwany Wielką Reformą Teatru; wie, że awangardyzacja teatru dotyczy	• analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl, sposób prowadzenia wywodu oraz argumentację; • rozpoznaje specyfikę tekstów publicystycznych (artykuł, reportaż), retorycznych (przemówienie), popularnonaukowych (notatka encyklopedyczna, definicja) i naukowych (rozprawa); wśród tekstów prasowych rozróżnia wiadomość i komentarz; rozpoznaje środki językowe zastosowane w tekstach; • określa wpływ starożytnego teatru greckiego na rozwój sztuki teatralnej; wie, że przełom XIX i XX w. to czas wielkich przemian w teatrze, nazwany Wielką Reformą Teatru; wie, że awangardyzacja teatru dotyczy m.in. teorii czystej formy Witkacego; definiuje musical jako gatunek teatralny i filmowy;	• poprawnie i dokładnie analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl, sposób prowadzenia wywodu oraz argumentację; • rozpoznaje specyfikę tekstów publicystycznych (artykuł, felieton, reportaż), retorycznych (przemówienie), popularnonaukowych (notatka encyklopedyczna, definicja) i naukowych (rozprawa); wśród tekstów prasowych rozróżnia wiadomość, komentarz; rozpoznaje środki językowe i ich funkcje zastosowane w tekstach; • odczytuje informacje i przekazy jawne i ukryte; • precyzyjnie określa wpływ starożytnego teatru greckiego na rozwój sztuki teatralnej; wie, że przełom XIX i XX w. to czas wielkich przemian w teatrze, nazwany Wielką Reformą Teatru; wie, że awangardyzacja teatru dotyczy m.in. teorii czystej formy Witkacego; definiuje musical jako gatunek teatralny i filmowy; rozpoznaje specyfikę Teatru Telewizji;	dziedzin sztuki i różnych epok; • szybko i sprawnie przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych; • poprawnie i dokładnie analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl, sposób prowadzenia wywodu oraz argumentację • rozpoznaje specyfikę tekstów publicystycznych (artykuł, felieton, reportaż), retorycznych (przemówienie), popularnonaukowych (notatka encyklopedyczna, definicja) i naukowych (rozprawa); wśród tekstów prasowych rozróżnia wiadomość, komentarz; •

	m.in. teorii czystej formy Witkacego • charakteryzuje główne prądy filozoficzne (np. pragmatyzm, fenomenologia, psychoanaliza, psychologia głębi, behawioryzm) oraz określa ich wpływ na kulturę epoki; • odczytuje na poziomie dosłownym pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy w danej dziedzinie sztuki; • odróżnia dzieła kultury wysokiej od tekstów kultury popularnej.	rozpoznaje specyfikę Teatru Telewizji; • charakteryzuje główne prądy filozoficzne (np. pragmatyzm, fenomenologia, psychoanaliza, psychologia głębi, behawioryzm) oraz określa ich wpływ na kulturę epoki; • odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy w danej dziedzinie sztuki; • odróżnia dzieła kultury wysokiej od tekstów kultury popularnej; stosuje kryteria pozwalające odróżnić arcydzieło od kiczu.	• wyczerpująco charakteryzuje główne prądy filozoficzne (np. pragmatyzm, fenomenologia, psychoanaliza, psychologia głębi, behawioryzm) oraz określa ich wpływ na kulturę epoki; • na poziomie dosłownym i przenośnym odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy w danej dziedzinie sztuki; • odróżnia dzieła kultury wysokiej od tekstów kultury popularnej; stosuje kryteria pozwalające odróżnić arcydzieło od kiczu.	• szybko i trafnie rozpoznaje środki językowe i ich funkcje zastosowane w tekstach; • odczytuje informacje jawne i ukryte; • precyzyjnie określa wpływ starożytnego teatru greckiego na rozwój sztuki teatralnej; wie, że przełom XIX i XX w. to czas wielkich przemian w teatrze, nazwany Wielką Reformą Teatru; wie, że awangardyzacja teatru dotyczy m.in. teorii czystej formy Witkacego; definiuje musical jako gatunek teatralny i filmowy; rozpoznaje specyfikę Teatru Telewizji; • wyczerpująco charakteryzuje główne prądy filozoficzne (np. pragmatyzm, fenomenologia, psychoanaliza, psychologia głębi, behawioryzm) oraz określa ich wpływ na kulturę epoki;

				• na poziomie dosłownym, przenośnym i symbolicznym odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy w danej dziedzinie sztuki; • odróżnia dzieła kultury wysokiej od tekstów kultury popularnej; stosuje kryteria pozwalające odróżnić arcydzieło od kiczu.
II. Kształcenie językowe. Gramatyka języka polskiego				
Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który:
• przy pomocy nauczyciela wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji, słowotwórstwa, frazeologii i składni do analizy i interpretacji tekstów oraz przy tworzeniu własnych wypowiedzi; • zna i potrafi rozróżnić typy zdań wielokrotnie złożonych;	• wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji, słowotwórstwa, frazeologii i składni do analizy i interpretacji tekstów oraz przy tworzeniu własnych wypowiedzi; • zna i potrafi rozróżnić typy zdań wielokrotnie złożonych; rozpoznaje ich funkcje w tekście;	• wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji, słowotwórstwa, frazeologii i składni do analizy i interpretacji tekstów oraz przy tworzeniu własnych wypowiedzi; • rozumie zróżnicowanie składniowe zdań wielokrotnie złożonych, rozpoznaje ich funkcje w tekście i wykorzy-	• funkcjonalnie wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji, słowotwórstwa, frazeologii i składni do analizy i interpretacji tekstów oraz przy tworzeniu własnych wypowiedzi; • rozumie zróżnicowanie składniowe zdań wielokrotnie złożonych, rozpoznaje ich funkcje w tekście i trafnie je wykorzystuje do budowy wypowiedzi o różnym charakterze;	• świadomie i funkcjonalnie stosuje zasady zróżnicowania językowego; • samodzielnie wzbogaca swoją wiedzę o języku; • funkcjonalnie wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji, słowotwórstwa, frazeologii i składni do analizy i interpretacji tekstów oraz przy tworzeniu własnych wypowiedzi;

• z pomocą nauczyciela rozpoznaje argumentacyjny charakter różnych konstrukcji składniowych; • rozumie, że szyk wyrazów w zdaniu ma wpływ na znaczenie wypowiedzi.	• potrafi wykorzystać zdania złożone podrzędnie do budowania wypowiedzi o charakterze argumentacyjnym; • rozumie, że szyk wyrazów w zdaniu może zmieniać znaczenie wypowiedzi.	stuje je do budowy wypowiedzi o różnym charakterze; • rozpoznaje argumentacyjny charakter różnych konstrukcji składniowych i ich funkcje w tekście; wykorzystuje je do budowy własnych wypowiedzi; • rozumie rolę szyku wyrazów w zdaniu oraz określa rolę jego przekształceń w budowaniu znaczenia wypowiedzi.	• rozpoznaje argumentacyjny charakter różnych konstrukcji składniowych i ich funkcje w tekście; wykorzystuje je do budowy własnych wypowiedzi; • rozumie rolę szyku wyrazów w zdaniu oraz określa rolę jego przekształceń w budowaniu znaczenia wypowiedzi.	• rozumie zróżnicowanie składniowe zdań wielokrotnie złożonych, rozpoznaje ich funkcje w tekście i trafnie je wykorzystuje do budowy wypowiedzi o różnym charakterze; • rozpoznaje argumentacyjny charakter różnych konstrukcji składniowych i ich funkcje w tekście; wykorzystuje je do budowy własnych wypowiedzi; • rozumie rolę szyku wyrazów w zdaniu oraz określa rolę jego przekształceń w budowaniu znaczenia wypowiedzi.
II. Kształcenie językowe. Zróżnicowanie języka				
Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który:
• rozróżnia pojęcie stylu i stylizacji; • na poziomie ogólnym potrafi określić podstawowe znaczenie zapożyczeń w tekście;	• rozróżnia pojęcie stylu i stylizacji; • określa rodzaje zapożyczeń w języku polskim; • zna i rozumie biblizmy, mitologizmy, sentencje,	• definiuje i rozróżnia pojęcie stylu i stylizacji; rozumie ich znaczenie w tekście; • poprawnie określa rodzaje zapożyczeń i próbuje określić sposób ich	• posługuje się pojęciami stylu i stylizacji; rozumie ich znaczenie w tekście; • dokładnie określa rodzaje zapożyczeń i sposób ich funkcjonowania w polszczyźnie poznanych epok;	• posługuje się pojęciami stylu i stylizacji; rozumie ich znaczenie w tekście: • dokładnie określa i nazywa rodzaje zapożyczeń i sposób ich funkcjonowania

• zna wybrane biblizmy, mitologizmy, sentencje, przysłowia i aforyzmy wywodzące się z mitologii, Biblii oraz polskiej tradycji kulturowej; • rozpoznaje rodzaje stylizacji (np. biblijna, mitologiczna/ mityczna, kolokwializacja); • dostrzega słownictwo o charakterze wartościującym.	przysłowia i aforyzmy obecne w literaturze na przestrzeni epok; • rozpoznaje rodzaje stylizacji (biblijna, mitologiczna/ mityczna, kolokwializacja) oraz określa ich funkcje w tekście; • rozpoznaje słownictwo o charakterze wartościującym; odróżnia słownictwo neutralne od słownictwa o zabarwieniu emocjonalnym/ nacechowanym.	funkcjonowania w polszczyźnie poznanych epok; • zna, rozumie i wykorzystuje biblizmy, mitologizmy, sentencje, przysłowia i aforyzmy obecne w polskim dziedzictwie kulturowym; • poprawnie rozpoznaje i nazywa rodzaje stylizacji (biblijna, mitologiczna/ mityczna, kolokwializacja, stylizacja środowiskowa, archaizacja, dialektyzacja/ stylizacja gwarowa) oraz określa ich funkcje w tekście; odróżnia dialekt od gwary, zna rodzaje dialektyzmów; • rozpoznaje słownictwo o charakterze wartościującym; odróżnia słownictwo neutralne od słownictwa o zabarwieniu emocjonalnym, oficjalne od potocznego.	odnosi wskazane zjawiska do współczesnej polszczyzny; • zna, rozumie i funkcjonalnie wykorzystuje biblizmy, mitologizmy, sentencje, przysłowia i aforyzmy obecne w polskim dziedzictwie kulturowym; • rozpoznaje rodzaje stylizacji (biblijna, mitologiczna/ mityczna, kolokwializacja, stylizacja środowiskowa, archaizacja, dialektyzacja/ stylizacja gwarowa); trafnie określa ich funkcje w tekście; odróżnia dialekt od gwary, zna rodzaje dialektyzmów (fonetyczny, leksykalny, fleksyjny); • rozpoznaje słownictwo o charakterze wartościującym; odróżnia słownictwo neutralne od słownictwa o zabarwieniu emocjonalnym, oficjalne od potocznego.	w polszczyźnie poznanych epok; odnosi wskazane zjawiska do współczesnej polszczyzny; • zna, rozumie i funkcjonalnie wykorzystuje biblizmy, mitologizmy, sentencje, przysłowia i aforyzmy obecne w polskim dziedzictwie kulturowym; • rozpoznaje rodzaje stylizacji (biblijna, mitologiczna/ mityczna, kolokwializacja, środowiskowa, archaizacja, dialektyzacja/ stylizacja gwarowa) oraz trafnie określa ich funkcje w tekście; odróżnia dialekt od gwary, zna rodzaje dialektyzmów; • rozpoznaje słownictwo o charakterze wartościującym; odróżnia słownictwo neutralne od słownictwa o zabarwieniu emocjonalnym, oficjalne od potocznego.
II. Kształcenie językowe. Komunikacja językowa i kultura języka				

Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który:
• rozumie pojęcie znaku językowego; • wie, że język to system znaków; • zna pojęcie aktu komunikacji językowej; • potrafi wymienić funkcje tekstu; • rozpoznaje z pomocą nauczyciela niektóre zjawiska powodujące niejednoznaczność wypowiedzi (np. przemilczenia, niedopowiedzenia); • stosuje niektóre zasady etyki wypowiedzi; wartościuje wybrane wypowiedzi językowe, stosując przejrzyste (jednoznaczne) kryteria, np. prawda – fałsz, poprawność –niepoprawność; • na ogół stosuje zasady etykiety językowej	• zna, rozumie i stosuje pojęcie znaku językowego oraz języka jako systemu znaków; rozróżnia typy znaków i określa ich funkcje w tekście; • zna pojęcie aktu komunikacji językowej oraz jego składowe (komunikat, nadawca, odbiorca, kod, kontekst, kontakt); • rozpoznaje i zazwyczaj określa funkcje tekstu (informatywną, poetycką, metajęzykową, ekspresywną, impresywną – w tym perswazyjną); • rozpoznaje niektóre zjawiska powodujące niejednoznaczność wypowiedzi (np. paradoksy, przemilczenia, gra słów, niedopowiedzenia, homonimia);	• zna, rozumie i stosuje pojęcie znaku językowego oraz języka jako systemu znaków; rozróżnia typy znaków i określa ich funkcje w tekście; • zna i rozumie pojęcie aktu komunikacji językowej oraz jego składowe (komunikat, nadawca, odbiorca, kod, kontekst, kontakt); • rozpoznaje i określa funkcje tekstu (informatywną, poetycką, metajęzykową, ekspresywną, impresywną – w tym perswazyjną); • rozpoznaje zjawiska powodujące niejednoznaczność wypowiedzi (np. paradoksy, przemilczenia, niedopowiedzenia, elipsy/ przerzutnie, anakoluty, gra słów, homonimia), dba o jasność i precyzję komunikatu;	• zna, rozumie i stosuje pojęcie znaku językowego oraz języka jako systemu znaków; trafnie rozróżnia typy znaków i określa ich funkcje w tekście; • posługuje się pojęciem aktu komunikacji językowej oraz jego składowymi (komunikat, nadawca, odbiorca, kod, kontekst, kontakt); • rozpoznaje i określa funkcje tekstu (informatywną, poetycką, metajęzykową, ekspresywną, impresywną – w tym perswazyjną); • trafnie rozpoznaje i nazywa zjawiska powodujące niejednoznaczność wypowiedzi (np. paradoksy, przemilczenia, niedopowiedzenia, elipsy/przerzutnie, anakoluty, gra słów, homonimia), dba o jasność i precyzję komunikatu; • sprawnie posługuje się różnymi odmianami polszczyzny w zależności od sytuacji komunikacyjnej;	• świadomie i funkcjonalnie stosuje zasady komunikacji wypowiedzi i kultury języka; • zna, rozumie i stosuje pojęcie znaku językowego oraz języka jako systemu znaków; trafnie rozróżnia typy znaków i określa ich funkcje w tekście; • sprawnie posługuje się pojęciem aktu komunikacji językowej oraz jego składowymi (komunikat, nadawca, odbiorca, kod, kontekst, kontakt); • rozpoznaje i określa funkcje tekstu (informatywną, poetycką, metajęzykową, ekspresywną, impresywną – w tym perswazyjną); • rozpoznaje i nazywa zjawiska powodujące niejednoznaczność wypowiedzi (paradoksy, przemilczenia, niedopowie-

w wypowiedziach ustnych i pisemnych odpowiednio do sytuacji; • z pomocą nauczyciela dostrzega zmiany w komunikacji językowej związane z rozwojem jej form (np. komunikacji internetowej).	• stara się posługiwać różnymi odmianami polszczyzny w zależności od sytuacji komunikacyjnej; • stosuje zasady etyki wypowiedzi; • w wypowiedziach ustnych i pisemnych stosuje zasady etykiety językowej odpowiednio do sytuacji; • dostrzega zmiany w komunikacji językowej związane z rozwojem jej form (np. komunikacji internetowej).	• posługuje się różnymi odmianami polszczyzny w zależności od sytuacji komunikacyjnej; • odróżnia zamierzoną innowację językową od błędu językowego; • stosuje zasady etyki wypowiedzi; wartościuje wypowiedzi językowe, używając kryteriów: prawda – fałsz, poprawność –niepoprawność itp.; • w wypowiedziach ustnych i pisemnych stosuje zasady etykiety językowej odpowiednio do sytuacji; • charakteryzuje zmiany w komunikacji językowej związane z rozwojem jej form (np. komunikacji internetowej).	• stosuje zasady etyki wypowiedzi; wartościuje wypowiedzi językowe, używając kryteriów: prawda – fałsz, poprawność – niepoprawność itp.; • stosuje zasady etykiety językowej w wypowiedziach ustnych i pisemnych odpowiednio do sytuacji; • rozróżnia pojęcia manipulacji, stereotypu; charakteryzuje je; • wyczerpująco charakteryzuje zmiany w komunikacji językowej związane z rozwojem jej form (np. komunikacji internetowej).	dzenia, elipsy/przerzutnie, anakoluty, gra słów, homonimia); dba o jasność i precyzję komunikatu; • sprawnie posługuje się różnymi odmianami polszczyzny w zależności od sytuacji komunikacyjnej; • stosuje zasady etyki wypowiedzi; wartościuje wypowiedzi językowe, używając kryteriów: prawda – fałsz, poprawność –niepoprawność itp.; • stosuje zasady etykiety językowej w wypowiedziach ustnych i pisemnych odpowiednio do sytuacji; • rozróżnia pojęcia manipulacji, dezinformacji, postprawdy, stereotypu; charakteryzuje je; • wyczerpująco charakteryzuje zmiany w komunikacji językowej związane z rozwojem jej form (np.

				komunikacji internetowej).
II. Kształcenie językowe. Ortografia i interpunkcja				
Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który:
• stosuje podstawowe zasady ortografii poznane w szkole podstawowej (np. pisownię zakończeń rzeczowników żeńskich z końcówką *-ja*, *-ia* w dopełniaczu, celowniku i miejscowniku; pisownię przedrostków *wz-*, *weź-*,*ws-*,*wes-*,*roz-*, *bez-*; pisownię przyimków złożonych; pisownię samogłosek *ą*, *ę* oraz połączeń *om*, *on, em*, *en*; pisownia skrótów i skrótowców) • wykorzystuje podstawowe zasady interpunkcji w zdaniach złożonych (oddzielanie przecinkiem zdań składowych)	• wykorzystuje zasady ortograficzne poznane w szkole podstawowej (np. pisownię zakończeń rzeczowników żeńskich z końcówką *-ja*, *-ia* w dopełniaczu, celowniku i miejscowniku; pisownię przedrostków *wz-*, *weź-*,*ws-*,*wes-*,*roz-*, *bez-*; pisownię przyimków złożonych; pisownię samogłosek *ą*, *ę* oraz połączeń *om*, *on*, *em*, *en*; pisownia skrótów i skrótowców) • wykorzystuje składniowo-znaczeniowy charakter interpunkcji w różnorodnych typach wypowiedzeń;	• poprawnie stosuje zasady ortografii i interpunkcji poznane w szkole podstawowej (np. pisownię zakończeń rzeczowników żeńskich z końcówką *-ja*,*-ja* w dopełniaczu, celowniku i miejscowniku; pisownię przedrostków *wz-*, *weź-*, *ws-*,*wes-*,*roz-*, *bez-*; pisownię przyimków złożonych; pisownię samogłosek *ą*, *ę* oraz połączeń *om*, *on*, *em*, *en*; pisownia skrótów i skrótowców) • wykorzystuje składniowo-znaczeniowy charakter interpunkcji do uwypuklenia sensów redagowanego przez siebie tekstu;	• poprawnie stosuje zasady ortografii i interpunkcji poznane w szkole podstawowej (np. pisownię zakończeń rzeczowników żeńskich z końcówką *-ja*, *-ia* w dopełniaczu, celowniku i miejscowniku; pisownię przedrostków *wz-*, *weź-*,*ws-*,*wes-*,*roz-*, *bez-*; pisownię przyimków złożonych; pisownię samogłosek *ą*, *ę* oraz połączeń *om*, *on*, *em, en*; pisownia skrótów i skrótowców) • zna zasady interpunkcji i wykorzystuje jej składniowo-znaczeniowy charakter do uwypuklenia sensów redagowanego przez siebie tekstu; • wyjaśnia znaczenie zastosowanej interpunkcji; • wie, że w tekstach mogą się pojawić zamierzone błędy ortograficzne (np. w postulatach polskich futurystów) i zna funkcje	• świadomie i funkcjonalnie stosuje zasady ortografii i interpunkcji; • dostrzega wariantywność zasad ortograficznych; • bardzo dobrze zna zasady interpunkcji i wykorzystuje jej składniowo-znaczeniowy charakter do uwypuklenia sensów redagowanego przez siebie tekstu; • wyjaśnia znaczenie zastosowanej interpunkcji; • wie, że w tekstach mogą się pojawić zamierzone błędy ortograficzne (np. w postulatach polskich futurystów) i zna funkcje błędu ortograficznego w tekście artystycznym

• wie, że w tekstach mogą pojawić się zamierzone błędy ortograficzne.	• wie, że w tekstach mogą pojawić się zamierzone błędy ortograficzne (np. w postulatach polskich futurystów).	• wyjaśnia znaczenie zastosowanej interpunkcji (np. funkcje wykrzyknika, wielokropka, myślnika, nawiasu, dwukropka); • wie, że w tekstach mogą pojawić się zamierzone błędy ortograficzne (np. w postulatach polskich futurystów) i zna funkcje błędu ortograficznego w tekście artystycznym.	błędu ortograficznego w tekście artystycznym (m.in.: szokowanie, podkreślenie językowej oryginalności, zwrócenie uwagi; wyraz niezgody na zastane reguły; stylizacja środowiskowa; efekt humorystyczny).	(m.in.: szokowanie, podkreślenie językowej oryginalności, zwrócenie uwagi; wyraz niezgody na zastane reguły; stylizacja środowiskowa; efekt humorystyczny).
III. Tworzenie wypowiedzi. Elementy retoryki				
Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który:
• przy pomocy nauczyciela formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej i pisemnej; • próbuje określać cele perswazyjne w wypowiedzi literackiej i nieliterackiej; • na ogół rozumie i próbuje stosować w tekstach retorycznych zasadę kompozycyjną (np.	• formułuje tezy i argumenty w samodzielnie tworzonej wypowiedzi ustnej i pisemnej; • wskazuje i rozróżnia cele perswazyjne w wypowiedzi literackiej i nieliterackiej; • rozumie i na ogół stosuje w tekstach reto-	• formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej i pisemnej przy użyciu odpowiednich konstrukcji składniowych; • wskazuje i rozróżnia cele perswazyjne w wypowiedzi literackiej i nieliterackiej;	• formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej i pisemnej przy użyciu odpowiednich konstrukcji składniowych; • wskazuje i rozróżnia cele perswazyjne w wypowiedzi literackiej i nieliterackiej; • rozumie i zawsze stosuje w tekstach retorycznych zasadę kompozycyjną (np. teza, argumenty, apel, pointa);	• formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej i pisemnej przy użyciu odpowiednich konstrukcji składniowych; • wskazuje i rozróżnia cele perswazyjne w wypowiedzi literackiej i nieliterackiej; • rozumie i zawsze stosuje w tekstach retorycznych zasadę kompozycyjną

teza, argumenty, apel, pointa); • przy pomocy nauczyciela potrafi wskazać użyte w tekście środki retoryczne (np. pytania retoryczne, powtórzenia, apostrofy, wyliczenia, wykrzyknienia); • potrafi wyróżnić argumenty w swojej wypowiedzi pisemnej; • zazwyczaj rozumie, na czym polegają logika i konsekwencja toku rozumowania w wypowiedziach argumentacyjnych; • przy pomocy nauczyciela rozpoznaje elementy erystyki w dyskusji.	rycznych zasadę kompozycyjną (np. teza, argumenty, apel, pointa); • zna podstawowe środki retoryczne (powtórzenia i ich rodzaje: anafory, epifory, paralelizmy , pytania retoryczne, apostrofy, wyliczenia, wykrzyknienia, inwersje); • rozróżnia typy argumentów (rzeczowe, logiczne, emocjonalne – pozamerytoryczne); • jest świadomy tego, na czym polegają logika i konsekwencja toku rozumowania w wypowiedziach argumentacyjnych, i stosuje je we własnych tekstach; • rozpoznaje elementy erystyki w dyskusji.	• rozumie i stosuje w tekstach retorycznych zasadę kompozycyjną (np. teza, argumenty, apel, pointa); • wyjaśnia, w jaki sposób użyte środki retoryczne (np. wykrzyknienia, pytania retoryczne, wyliczenia, paralelizmy, powtórzenia i ich rodzaje: anafory, epifory, apostrofy, przerzutnie, inwersje) oddziałują na odbiorcę; • rozróżnia typy argumentów (rzeczowe, logiczne, emocjonalne), w tym argumenty pozamerytoryczne (np. odwołujące się do litości, niewiedzy, groźby, autorytetu, argumenty *ad personam*); • rozumie, na czym polegają logika i konsekwencja toku rozumowania w wypowiedziach argumentacyjnych, i stosuje je we własnych tekstach;	• wyjaśnia, w jaki sposób użyte środki retoryczne (np. wykrzyknienia, pytania retoryczne, wyliczenia, paralelizmy, powtórzenia i ich rodzaje: anafory, epifory, apostrofy, przerzutnie, inwersje) oddziałują na odbiorcę; • rozróżnia typy argumentów (rzeczowe, logiczne, emocjonalne), w tym argumenty pozamerytoryczne (np. odwołujące się do litości, niewiedzy, groźby, autorytetu, argumenty *ad personam*); • rozumie, na czym polegają logika i konsekwencja toku rozumowania w wypowiedziach argumentacyjnych, i stosuje je we własnych tekstach; • odróżnia dyskusję od sporu i kłótni; • rozróżnia pragmatyczny i etyczny wymiar obietnic składanych w tekstach reklamy; • rozpoznaje różnorodne elementy erystyki w dyskusji oraz ocenia je pod względem etycznym.	(np. teza, argumenty, apel, pointa); • wyjaśnia, w jaki sposób użyte środki retoryczne (np. wykrzyknienia, pytania retoryczne, powtórzenia i ich rodzaje: anafory, epifory, paralelizmy, powtórzenia, apostrofy, przerzutnie, inwersje) oddziałują na odbiorcę; • rozróżnia typy argumentów (rzeczowe, logiczne, emocjonalne), w tym argumenty pozamerytoryczne (np. odwołujące się do litości, niewiedzy, groźby, autorytetu, argumenty *ad personam*); • rozumie, na czym polegają logika i konsekwencja toku rozumowania w wypowiedziach argumentacyjnych, i stosuje je we własnych tekstach; • odróżnia dyskusję od sporu i kłótni;

		• odróżnia dyskusję od sporu i kłótni; • rozróżnia pragmatyczny i etyczny wymiar obietnic składanych w tekstach reklamy; • rozpoznaje elementy erystyki w dyskusji i ocenia je pod względem etycznym.		• rozróżnia pragmatyczny i etyczny wymiar obietnic składanych w tekstach reklamy; • bezbłędnie rozpoznaje elementy erystyki w dyskusji oraz ocenia je pod względem etycznym.
III. Tworzenie wypowiedzi. Mówienie i pisanie				
Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który:
• zajmuje stanowisko w danej sprawie, ale nie zawsze potrafi uzasadnić własne zdanie; • zazwyczaj umie zbudować wypowiedź z uwzględnieniem celu i adresata; • na ogół potrafi dostrzec przejawy agresji językowej; • przy pomocy nauczyciela formułuje oceny,	• zgadza się z cudzymi poglądami lub podejmuje próbę polemiki z nimi, uzasadniając własne zdanie; • buduje wypowiedź, określa jej cel i adresata, zna funkcję, którą ma spełnić; • dostrzega przejawy agresji językowej i reaguje na nią; • zgodnie z normami formułuje oceny, pytania,	• zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie; • buduje wypowiedź w sposób świadomy, ze znajomością jej funkcji językowej, z uwzględnieniem celu i adresata, z zachowaniem zasad retoryki; • reaguje na przejawy agresji językowej, np. zadając pytania, prosząc	• zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie; • buduje wypowiedź w sposób świadomy, ze znajomością jej funkcji językowej, z uwzględnieniem celu i adresata, z zachowaniem zasad retoryki; • reaguje na przejawy agresji językowej, np. zadając pytania, prosząc o rozwinięcie lub uzasadnienie stanowiska, wykazując sprzeczność wypowiedzi;	• tworzy teksty mówione i pisane odznaczające się oryginalnością oraz wartościami artystycznymi; • rozwija swoją twórczość (próby literackie, pisanie do gazetki szkolnej, warsztaty pisarstwa i inne); • zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie;

pytania, odpowiedzi; redaguje proste informacje, uzasadnienia, komentarze; • z pomocą nauczyciela tworzy formy użytkowe: opinia, skarga, zażalenie; stosuje zwroty adresatywne; • z pomocą nauczyciela tworzy wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym (szkic interpretacyjny; rozprawka, szkic krytyczny), hasło encyklopedyczne, definicja, notatka syntetyzująca, referat, streszczenie; • z pomocą nauczyciela odróżnia streszczenie od parafrazy; • z pomocą nauczyciela tworzy plan kompozycyjny i dekompozycyjny tekstów o charakterze argumentacyjnym;	odpowiedzi, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji; • tworzy formy użytkowe: opinia, skarga, zażalenie; stosuje zwroty adresatywne; • tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym (szkic interpretacyjny; rozprawka, szkic krytyczny), hasło encyklopedyczne, definicja, notatka syntetyzująca, referat, streszczenie; • odróżnia streszczenie od parafrazy; • tworzy plan kompozycyjny i dekompozycyjny tekstów o charakterze argumentacyjnym; • stosuje retoryczne zasady kompozycyjne	o rozwinięcie lub uzasadnienie stanowiska, wykazując sprzeczność wypowiedzi; • zgodnie z normami formułuje oceny, pytania, odpowiedzi, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji; • sprawnie tworzy formy użytkowe: opinia, skarga, zażalenie; stosuje zwroty adresatywne; • tworzy etykietę językową; • tworzy poprawne, spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym (szkic interpretacyjny; rozprawka, szkic krytyczny), hasło encyklopedyczne, definicja, notatka syntetyzująca, referat, streszczenie;	• zgodnie z normami formułuje oceny, pytania, odpowiedzi, redaguje informacje, uzasadnienia, głos w dyskusji, komentarze; • sprawnie tworzy formy użytkowe: opinia, skarga, zażalenie; stosuje zwroty adresatywne; • tworzy etykietę językową; • tworzy wyczerpujące, spójne i oryginalne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym (szkic interpretacyjny; rozprawka, szkic krytyczny), hasło encyklopedyczne, definicja, notatka syntetyzująca, referat, streszczenie; • sprawnie odróżnia streszczenie od parafrazy; funkcjonalnie stosuje je w zależności od celu wypowiedzi; • poprawnie tworzy plan kompozycyjny i dekompozycyjny tekstów o charakterze argumentacyjnym; • poprawnie stosuje retoryczne zasady kompozycyjne w tworzeniu własnego tekstu;	• buduje wypowiedź w sposób świadomy, ze znajomością jej funkcji językowej, z uwzględnieniem celu i adresata, z zachowaniem zasad retoryki; • reaguje na przejawy agresji językowej, np. zadając pytania, prosząc o rozwinięcie lub uzasadnienie stanowiska, wykazując sprzeczność wypowiedzi; • zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, głos w dyskusji, komentarze; • bezbłędnie tworzy formy użytkowe: opinia, skarga, zażalenie; stosuje zwroty adresatywne; • tworzy wyczerpujące, spójne i oryginalne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym(szkic interpretacyjny; rozprawka,

• próbuje stosować retoryczne zasady kompozycyjne w tworzeniu własnego tekstu; • wygłaszając mowę, popełnia błędy, jednakże nie zakłócają one komunikatywności wypowiedzi, wywodu; • z pomocą nauczyciela interpretuje tekst, formułuje argumenty na podstawie tekstu oraz znanych kontekstów, w tym własnego doświadczenia, próbuje przeprowadzić logiczny wywód służący uprawomocnieniu formułowanych sądów; • zna zasady poprawności językowej i stylistycznej; próbuje je stosować podczas tworzenia własnego tekstu; • wykorzystuje wiedzę o języku w pracy redakcyjnej nad tekstem własnym.	w tworzeniu własnego tekstu; • wygłasza mowę z zastosowaniem środków pozajęzykowych; • podczas interpretowania tekstu formułuje argumenty na jego podstawie oraz odwołując się do znanych kontekstów, w tym własnego doświadczenia; przeprowadza logiczny wywód służący uprawomocnieniu formułowanych sądów; • zna zasady poprawności językowej i stylistycznej i stosuje je w tworzeniu własnego tekstu; • wykorzystuje wiedzę o języku w pracy redakcyjnej nad tekstem własnym, stosuje kryteria poprawności językowej.	• sprawnie odróżnia streszczenie od parafrazy; funkcjonalnie stosuje je w zależności od celu wypowiedzi; • poprawnie tworzy plan kompozycyjny i dekompozycyjny tekstów o charakterze argumentacyjnym • poprawnie stosuje retoryczne zasady kompozycyjne w tworzeniu własnego tekstu; • wygłasza mowę (obrończą, oskarżycielską) z uwzględnieniem środków pozajęzykowych (gesty, mimika, modulacja głosu); • samodzielnie interpretuje tekst, formułuje argumenty na podstawie tekstu oraz znanych kontekstów, w tym własnego doświadczenia, przeprowadza logiczny wywód służący uprawomocnieniu formułowanych sądów;	• wygłasza mowę (obrończą, oskarżycielską) z uwzględnieniem środków retorycznych i pozajęzykowych (posługuje się modulacją głosu w celu nadania wypowiedzi odpowiedniego tonu, np. patetycznego, parodystycznego itp., stosuje odpowiednią mimikę, gestykulację); • w interpretacji przedstawia propozycję odczytania tekstu na poziomie dosłownym, przenośnym i symbolicznym, formułuje argumenty na podstawie tekstu oraz znanych kontekstów, w tym własnego doświadczenia, przeprowadza logiczny wywód służący uprawomocnieniu formułowanych sądów; • potrafi dokonać reinterpretacji, np. motywu; • właściwie stosuje wszystkie zasady poprawności językowej i stylistycznej w tworzeniu własnego tekstu; potrafi weryfikować własne decyzje poprawnościowe; • wykorzystuje wiedzę o języku w pracy redakcyjnej nad	szkic krytyczny), hasło encyklopedyczne, definicja, notatka syntetyzująca, referat, streszczenie; • sprawnie odróżnia streszczenie od parafrazy; funkcjonalnie stosuje je w zależności od celu wypowiedzi; • tworzy plan kompozycyjny i dekompozycyjny tekstów o charakterze argumentacyjnym; • stosuje retoryczne zasady kompozycyjne w tworzeniu własnego tekstu; • wygłasza mowę (obrończą, oskarżycielską) z uwzględnieniem środków retorycznych i pozajęzykowych (posługuje się modulacją głosu w celu nadania wypowiedzi odpowiedniego tonu, np. parodystycznego, patetycznego itp., stosuje odpowiednią mimikę, gestykulację);

		• potrafi dokonać reinterpretacji, np. motywu; • właściwie stosuje zasady poprawności językowej i stylistycznej w tworzeniu własnego tekstu; potrafi weryfikować własne decyzje poprawnościowe; • wykorzystuje wiedzę o języku w pracy redakcyjnej nad tekstem własnym, dokonuje autokorekty, stosuje kryteria poprawności językowej.	tekstem własnym, dokonuje korekty tekstu własnego, stosuje kryteria poprawności językowej.	• w interpretacji przedstawia propozycję odczytania tekstu na poziomie dosłownym, przenośnym i symbolicznym, formułuje argumenty na podstawie tekstu oraz znanych kontekstów, w tym własnego doświadczenia, przeprowadza logiczny wywód służący uprawomocnieniu formułowanych sądów; • potrafi dokonać reinterpretacji, np. motywu; • właściwie stosuje wszystkie zasady poprawności językowej i stylistycznej w tworzeniu własnego tekstu; potrafi weryfikować własne decyzje poprawnościowe • wykorzystuje wiedzę o języku w pracy redakcyjnej nad tekstem własnym, dokonuje korekty tekstu własnego, stosuje kryteria poprawności językowej.

IV. Samokształcenie				
Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który:
• potrafi uczyć się samodzielnie; • próbuje porządkować informacje; • w niewielkim stopniu potrafi syntetyzować poznawane treści wokół problemu, tematu, zagadnienia; • sporadycznie korzysta z literatury naukowej lub popularnonaukowej; • próbuje stosować w swoich wypowiedziach odpowiednie cytaty • próbuje wzbogacić swoją wypowiedź pozajęzykowymi środkami komunikacji (mimika, gesty);	• pracuje samodzielnie; • przygotowuje różne formy prezentacji własnego stanowiska (plakat, gazetka, wypowiedź, referat, prezentacja), np. realizując projekt: *Pokaż mi swój język. Odmiany języka w naszym regionie*; • porządkuje informacje w problemowe całości, np. według epoki literackiej, autora, utworu, motywu lub innego zagadnienia; • korzysta z literatury naukowej lub popularnonaukowej; • wybiera z tekstu odpowiednie cytaty i stosuje je w wypowiedziach;	• rozwija umiejętność pracy samodzielnej między innymi przez przygotowanie różnorodnych form prezentacji własnego stanowiska (plakat, gazetka, wypowiedź, referat, prezentacja), np. realizując projekt: *Pokaż mi swój język. Odmiany języka w naszym regionie*; • porządkuje informacje w problemowe całości przez ich wartościowanie; syntetyzuje poznawane treści wokół problemu, tematu, zagadnienia oraz wykorzystuje je w swoich wypowiedziach; • w celu poszerzania swojej wiedzy korzysta z literatury naukowej lub popularnonaukowej;	• rozwija umiejętność pracy samodzielnej między innymi przez przygotowanie różnorodnych form prezentacji własnego stanowiska (plakat, gazetka, wypowiedź, referat, prezentacja), np. realizując projekt: *Pokaż mi swój język. Odmiany języka w naszym regionie*; • porządkuje informacje w problemowe całości przez ich wartościowanie; syntetyzuje poznawane treści wokół problemu, tematu, zagadnienia oraz wykorzystuje je w swoich wypowiedziach; • w celu poszerzenia wiedzy korzysta z literatury naukowej i popularnonaukowej; • podejmując próby tworzenia pracy naukowej, sporządza bibliografię i przypis bibliograficzny, także źródeł elektroniczn-	• rozwija swoje zainteresowania językiem i literaturą na różnych zajęciach pozaszkolnych; • szerzy wśród rówieśników zainteresowanie językiem polskim, literaturą i kulturą; • rozwija umiejętność pracy samodzielnej między innymi przez przygotowanie różnorodnych form prezentacji własnego stanowiska (wypowiedź, referat, prezentacja, plakat, gazetka), np. realizując projekt: *Pokaż mi swój język. Odmiany języka w naszym regionie*; • porządkuje informacje w problemowe całości przez ich wartościowanie; syntetyzuje pozna-

• w niewielkim stopniu wykorzystuje multimedialne źródła informacji (słowniki on-line, autorskie strony internetowe) do przygotowania samodzielnych zadań; • w niewielkim stopniu posługuje się słownikami ogólnymi języka polskiego; • z pomocą nauczyciela prezentuje swoje osiągnięcia, zainteresowania, np. wykorzystując formę projektu; • gromadzi informacje potrzebne do napisania sprawdzianu lub wykonania zadania domowego.	• wzbogaca swoją wypowiedź pozajęzykowymi środkami komunikacji (mimika, gestykulacja); • wykorzystuje multimedialne źródła informacji (słowniki on-line, autorskie strony internetowe); • posługuje się słownikami ogólnymi języka polskiego; • prezentuje swoje osiągnięcia, zainteresowania, np. wykorzystując formę projektu; • gromadzi i na ogół trafnie przetwarza informacje w celu wykorzystywania ich podczas lekcji, zajęć pozalekcyjnych oraz pracy w domu.	• sporządza bibliografię i przypis bibliograficzny, także źródeł elektronicznych; • dokonuje selekcji źródeł; • w celu wzbogacenia wypowiedzi lub jej uargumentowania potrafi wybrać z tekstu odpowiednie cytaty, poprawnie je zapisać i zastosować w wypowiedzi; wyjaśnia funkcje cudzysłowu; • wzbogaca swoją wypowiedź trafnie dobranymi pozajęzykowymi środkami komunikacji (mimika, gesty, modulacja głosu); • w celu poszerzania swoich wiadomości i umiejętności posługuje się słownikami ogólnymi języka polskiego oraz słownikami specjalistycznymi (np. etymologicznym,	nych; trafnie odwołuje się do informacji zawartych w przypisach; • dokonuje krytycznej selekcji źródeł, także elektronicznych; • w celu wzbogacenia wypowiedzi lub jej uargumentowania potrafi wybrać z tekstu odpowiednie cytaty i zastosować je w wypowiedzi; trafnie się do nich odwołuje, udowadniając postawioną tezę; określa, jaką funkcję pełnią przytoczone cytaty; • wzbogaca swoją wypowiedź celowo stosowanymi i trafnie dobranymi pozajęzykowymi środkami komunikacji (mimika, gestykulacja, modulacja głosu); • w celu poszerzania swoich wiadomości i umiejętności posługuje się słownikami ogólnymi języka polskiego oraz słownikami specjalistycznymi (np. etymologicznym, frazeologicznym, skrótów, gwarowym, symboli, *Słownikiem mitów i tradycji kultury*), także w wersji online;	wane treści wokół problemu, tematu, zagadnienia oraz wykorzystuje je w swoich wypowiedziach; • w celu poszerzenia wiedzy korzysta z literatury naukowej i popularnonaukowej; • podejmując próby tworzenia pracy naukowej, sporządza bibliografię i przypis bibliograficzny, także źródeł elektronicznych; trafnie odwołuje się do informacji zawartych w przypisach; • dokonuje krytycznej selekcji źródeł, także elektronicznych; • w celu wzbogacenia wypowiedzi lub jej uargumentowania potrafi wybrać z tekstu odpowiednie cytaty i zastosować je w wypowiedzi; • wzbogaca swoją wypowiedź celowo stosowanymi i trafnie dobranymi

		frazeologicznym, skrótów, gwarowym, symboli, *Słownikiem mitów i tradycji kultury*), także w wersji on-line; • przygotowując się do zajęć, wykorzystuje multimedialne źródła informacji oraz dokonuje ich oceny; • gromadzi i przetwarza informacje; • w sposób funkcjonalny korzysta z zasobów multimedialnych, np. z: bibliotek, słowników on-line, wydawnictw e-book, autorskich stron internetowych; dokonuje wyboru źródeł internetowych, uwzględniając kryterium poprawności rzeczowej oraz krytycznie ocenia ich zawartość; • dba o rozwój swoich zainteresowań oraz popularyzację osiągnięć, wykorzystując formę projektu.	• wykorzystuje multimedialne źródła informacji oraz dokonuje ich krytycznej oceny; • gromadzi i przetwarza informacje, sporządza bazę danych; • korzysta z zasobów multimedialnych, np. z: bibliotek, słowników on-line, wydawnictw e-book, autorskich stron internetowych; dokonuje wyboru źródeł internetowych, uwzględniając kryterium poprawności rzeczowej oraz krytycznie ocenia ich zawartość; • wykorzystuje formę projektu w przygotowaniu i prezentowaniu oraz popularyzowaniu swoich zainteresowań i osiągnięć.	pozajęzykowymi środkami komunikacji (mimika, gestykulacja, modulacja głosu); • w celu poszerzania swoich wiadomości i umiejętności posługuje się słownikami ogólnymi języka polskiego oraz słownikami specjalistycznymi (np. etymologicznym, frazeologicznym, skrótów, gwarowym, symboli, *Słownikiem mitów i tradycji kultury*), także w wersji on-line; • wykorzystuje multimedialne źródła informacji oraz dokonuje ich krytycznej oceny; • gromadzi i przetwarza informacje, sporządza bazę danych; • korzysta z zasobów multimedialnych, np. z: bibliotek, słowników on-line, wydawnictw e-book, autorskich stron internetowych; dokonuje wyboru źródeł interneto-

				wych, uwzględniając kryterium poprawności rzeczowej oraz krytycznie ocenia ich zawartość; • chętnie i twórczo wykorzystuje formę projektu w przygotowaniu i prezentowaniu oraz popularyzowaniu swoich zainteresowań i osiągnięć.

TABELA WYMAGAŃ EDUKACYJNYCH

Przedmiot: Matematyka	**Klasa: 4TM**
Nauczyciel: Małgorzata Hryniuk	**Poziom:** podstawowy
Tygodniowy wymiar godzin wg planu: 3h	**Półrocze I i II**

Program nauczania:
MATeMAtyka -Program nauczania matematyki dla liceum/technikum

Zakres materiału wraz z przybliżonym rozkładem terminów prac klasowych, sprawdzianów uzgodnionych:

1. Trygonometria – dokończenie – 10h, 09.2024
2. Planimetria – 24h , 11/12.2024
3. Funkcja wykładnicza i logarytmiczna – 25h, 03.2925
4. Geometria analityczna – 25h, 04/05.2025
5. Ciągi – 6h, 06.2025

Podręczniki obowiązkowe:

„MATeMAtyka" 2. Podręcznik dla liceum ogólnokształcącego i technikum. Zakres podstawowy
„MATeMAtyka" 3. Podręcznik dla liceum ogólnokształcącego i technikum. Zakres podstawowy

Zalecane dodatkowe pomoce dydaktyczne:
kalkulator prosty, Wybrane wzory matematyczne.

Wymagania formalne:
zeszyt, podręcznik, przybory geometryczne

Formy sprawdzania wiadomości:	**Inne źródła oceny do wyboru przez nauczyciela:**
– praca klasowa podsumowująca dział, – sprawdzian pisemny z zamkniętej partii materiału(zapowiadany), może mieć formę testu, – sprawdzian z trzech ostatnich lekcji, zapowiadany lub nie, może mieć formę testu, – kartkówka może odbyć się bez zapowiadania i obejmuje do trzech jednostek lekcyjnych, może mieć formę testu, – odpowiedź (może mieć formę pisemną), – praca domowa, – aktywność na lekcji,	– praca na lekcji, – udział w konkursach przedmiotowych, – premia za frekwencję

Uwagi o ocenianiu:
- uczeń dwa razy w semestrze może zgłosić nieprzygotowanie do lekcji (nie dotyczy to zapowiedzianych sprawdzianów),
- jeżeli z przyczyn usprawiedliwionych uczeń nie może przystąpić do sprawdzianu z całą klasą, to powinien uczynić w terminie wyznaczonym przez nauczyciela (w przeciwnym razie otrzyma ocenę niedostateczną),
- w przypadku nieusprawiedliwionej nieobecności na sprawdzianie uczeń otrzymuje ocenę niedostateczną,
- kartkówki nie podlegają poprawie.

Wymagania na poszczególne oceny:

1. **TRYGONOMETRIA**
Poziom **(K)** lub **(P)**
Uczeń otrzymuje ocenę **dopuszczającą** lub **dostateczną**, jeśli:

• stosuje twierdzenie Pitagorasa i twierdzenie odwrotne do twierdzenie Pitagorasa w prostych przypadkach
• wykorzystuje wzory na długość przekątnej kwadratu i wysokość trójkąta równobocznego
• oblicza wartości funkcji trygonometrycznych kąta ostrego w trójkącie prostokątnym o danych długościach boków
• podaje wartości funkcji trygonometrycznych kątów: 30°, 45°, 60°
• odczytuje z tablic wartości funkcji trygonometrycznych danego kąta ostrego
• odczytuje z tablic miarę kąta ostrego, gdy zna wartość jego funkcji trygonometrycznej
• podaje związki między funkcjami trygonometrycznymi tego samego kąta
• oblicza wartości pozostałych funkcji trygonometrycznych, gdy dany jest sinus lub cosinus kąta
• rozwiązuje trójkąty prostokątne w prostych przypadkach
• stosuje funkcje trygonometryczne do rozwiązywania prostych zadań praktycznych
• oblicza wartości funkcji trygonometrycznych kąta wypukłego, gdy dane są współrzędne punktu leżącego na jego końcowym ramieniu; przedstawia ten kąt na rysunku
• stosuje wzory: $\sin(180^o - \alpha) = \sin\alpha$, $\cos(180^o - \alpha) = -\cos\alpha$, $\mathrm{tg}(180^o - \alpha) = -\mathrm{tg}\alpha$ do obliczania wartości wyrażenia
• oblicza wartości funkcji trygonometrycznych kątów rozwartych, korzystając z tablic wartości funkcji trygonometrycznych
• stosuje w zadaniach wzór na pole trójkąta: $P = \frac{1}{2}ah$ oraz wzór na pole trójkąta równobocznego o boku a: $P = \frac{a^2\sqrt{3}}{4}$
• rozróżnia czworokąty: kwadrat, prostokąt, romb, równoległobok, trapez oraz zna ich własności
• oblicza pola czworokątów
• wykorzystuje funkcje trygonometryczne do obliczania obwodów i pól podstawowych figur płaskich w prostych przypadkach

Poziom **(R)** lub **(D)**
Uczeń otrzymuje ocenę **dobrą** lub **bardzo dobrą**, jeśli opanował poziomy (K) i (P) oraz dodatkowo:

• wyznacza długości odcinków w trójkącie, korzystając z twierdzenia Pitagorasa
• wyprowadza zależności ogólne, np. dotyczące długości przekątnej kwadratu i wysokości trójkąta równobocznego
• wyznacza wartości funkcji trygonometrycznych kątów ostrych w bardziej złożonych sytuacjach
• uzasadnia proste zależności, korzystając z własności funkcji trygonometrycznych
• stosuje funkcje trygonometryczne do rozwiązywania trójkątów w zadaniach praktycznych
• stosuje poznane związki do upraszczania wyrażeń zawierających funkcje trygonometryczne
• uzasadnia związki między funkcjami trygonometrycznymi kątów ostrych α i $90^o - \alpha$
• wyprowadza wzór na jedynkę trygonometryczną oraz pozostałe związki między funkcjami trygonometrycznymi tego samego kąta
• przekształca wyrażenia trygonometryczne, stosując związki między funkcjami trygonometrycznymi tego samego kąta
• oblicza wartości pozostałych funkcji trygonometrycznych, gdy dany jest tangens kąta; znając wartość tangensa kąta wypukłego, rysuje ten kąt w układzie współrzędnych
• stosuje w zadaniach o podwyższonym stopniu trudności wzór na pole trójkąta: $P = \frac{1}{2}ab\sin\gamma$
• stosuje wzór Herona do obliczania pola trójkąta
• oblicza pola czworokątów w trudniejszych przypadkach
• wykorzystuje umiejętność wyznaczania pól trójkątów do obliczania pól innych wielokątów
• uzasadnia związki miarowe w czworokątach
• dowodzi prawdziwości wzoru $P = \frac{1}{2}ab\sin\gamma$

Poziom **(W)**
Uczeń otrzymuje ocenę **celującą**, jeśli opanował wiedzę i umiejętności z poziomów (K)–(D) oraz:

• przeprowadza dowód twierdzenia Pitagorasa i twierdzenia odwrotnego do twierdzenia Pitagorasa
• rozwiązuje zadania o znacznym stopniu trudności z zastosowaniem trygonometrii, w tym zadania na dowodzenie związków miarowych w trójkątach i czworokątach

2. PLANIMETRIA
Poziom **(K)** lub **(P)**
Uczeń otrzymuje ocenę **dopuszczającą** lub **dostateczną**, jeśli:

• rozpoznaje kąty środkowe w okręgu
• oblicza długość okręgu i długość łuku okręgu w prostych przypadkach
• określa wzajemne położenie dwóch okręgów, gdy dane są promienie tych okręgów oraz odległość między ich środkami
• wykorzystuje styczność okręgów do rozwiązywania zadań w prostych przypadkach
• oblicza pole koła i pole wycinka koła
• oblicza pole figury, stosując wzór na pole koła, i pole wycinka koła w prostych sytuacjach
• określa wzajemne położenie okręgu i prostej, porównując odległość jego środka od prostej z promieniem okręgu
• rozpoznaje kąty wpisane w okrąg oraz wskazuje łuki, na których są one oparte
• stosuje twierdzenie o kącie środkowym i wpisanym, opartych na tym samym łuku oraz wnioski z tego twierdzenia w prostych przypadkach
• rozwiązuje zadania dotyczące okręgu opisanego na trójkącie równobocznym lub prostokątnym
• rozwiązuje zadania dotyczące okręgu opisanego na dowolnym trójkącie w zadaniach z planimetrii w prostych przypadkach
• rozwiązuje zadania dotyczące okręgu wpisanego w trójkąt równoboczny lub prostokątny
• rozwiązuje zadania dotyczące okręgu wpisanego w dowolny trójkąt w prostych przypadkach
• opisuje własności wielokątów foremnych
• oblicza miarę kąta wewnętrznego danego wielokąta foremnego
• wyznacza liczbę boków wielokąta foremnego, znając sumę miar jego kątów wewnętrznych
• oblicza promień okręgu opisanego na wielokącie foremnym i wpisanego w wielokąt foremnym w prostych przypadkach
• stosuje twierdzenie cosinusów do rozwiązywania trójkątów w prostych przypadkach, także osadzonych w kontekście praktycznym
• wskazuje najmniejszy (największy) kąt w trójkącie, znając długości boków trójkąta

Poziom **(R)** lub **(D)**
Uczeń otrzymuje ocenę **dobrą** lub **bardzo dobrą**, jeśli opanował poziomy (K) i (P) oraz dodatkowo:

• wykorzystuje styczność okręgów do rozwiązywania zadań w trudniejszych przypadkach
• oblicza pole figury, stosując wzory na pole koła i pole wycinka kołowego
• wykorzystuje twierdzenie o odcinkach stycznych do rozwiązywania zadań
• stosuje twierdzenie o kątach środkowym i wpisanym, opartych na tym samym łuku oraz wnioski z tego twierdzenia w trudniejszych przypadkach
• stosuje twierdzenie o cięciwach do wyznaczania długości odcinków w okręgach
• stosuje wzory $P = \frac{abc}{4R}$ i $P = \frac{a+b+c}{2} \cdot r$ do obliczania pola trójkąta

3. FUNKCJA WYKŁADNICZA I FUNKCJA LOGARYTMICZNA
Poziom **(K)** lub **(P)**
Uczeń otrzymuje ocenę **dopuszczającą** lub **dostateczną**, jeśli:

● zapisuje daną liczbę w postaci potęgi o wykładniku wymiernym
● oblicza potęgi o wykładnikach wymiernych
● zapisuje daną liczbę w postaci potęgi o podanej podstawie i wykładniku rzeczywistym

● upraszcza wyrażenia, stosując twierdzenia o działaniach na potęgach – w prostych przypadkach
● oblicza wartości danej funkcji wykładniczej dla podanych argumentów
● sprawdza, czy podany punkt należy do wykresu danej funkcji wykładniczej
● wyznacza wzór funkcji wykładniczej na podstawie współrzędnych punktu należącego do jej wykresu-oraz szkicuje ten wykres
● szkicuje wykres funkcji wykładniczej i podaje jej własności
● szkicuje wykres funkcji, stosując przesunięcie wykresu odpowiedniej funkcji wykładniczej wzdłuż osi układu współrzędnych albo przez symetrię względem osi układu współrzędnych, i podaje jej własności
● oblicza logarytm danej liczby
● stosuje równości wynikające z definicji logarytmu – do prostych obliczeń
● odczytuje z tablic przybliżone wartości logarytmów dziesiętnych
● stosuje twierdzenia o logarytmie iloczynu, ilorazu oraz potęgi do obliczania wartości wyrażeń z logarytmami – w prostych przypadkach
● szkicuje wykres funkcji logarytmicznej i określa jej własności
● wyznacza wzór funkcji logarytmicznej, gdy dane są współrzędne punktu należącego do jej wykresu
● wyznacza zbiór wartości funkcji logarytmicznej o podanej dziedzinie – w prostych przypadkach
● szkicuje wykres funkcji, stosując przesunięcie wykresu odpowiedniej funkcji logarytmicznej wzdłuż osi uk□adu współrzędnych albo symetrię względem osi układu współrzędnych
● rozwiązuje zadania osadzone w kontekście praktycznym, korzystając z własności funkcji wykładniczej lub funkcji logarytmicznej – w prostych przypadkach

Poziom **(R)** lub **(D)**
Uczeń otrzymuje ocenę **dobrą** lub **bardzo dobrą**, jeśli opanował poziomy (K) i (P) oraz dodatkowo:

● upraszcza wyrażenia, stosując twierdzenia o działaniach na potęgach – w trudniejszych przypadkach
● porównuje liczby przedstawione w postaci potęg, korzystając z monotoniczności funkcji wykładniczej – w trudniejszych przypadkach
● szkicuje wykres funkcji, stosując złożenie przekształceń
● odczytuje z wykresu funkcji wykładniczej zbiór rozwiązań nierówności
● wyjaśnia, jak należy przekształcić wykres funkcji, aby otrzymać wykres innej funkcji
● wyznacza podstawę logarytmu lub liczbę logarytmowaną, gdy dana jest wartość logarytmu; podaje odpowiednie założenia dla podstawy logarytmu i liczby logarytmowanej
● stosuje twierdzenie o logarytmie iloczynu, ilorazu i potęgi do uzasadniania równości wyrażeń
● odczytuje z wykresu funkcji logarytmicznej zbiór rozwiązań nierówności
● wykorzystuje własności funkcji wykładniczej i logarytmicznej do rozwiązywania zadań osadzonych w kontekście praktycznym, np. dotyczących wzrostu wykładniczego i rozpadu promieniotwórczego
● rozwiązuje zadania dotyczące monotoniczności funkcji logarytmicznej, w tym zadania z parametrem
● udowadnia twierdzenie dotyczące niewymierności liczby, np. $\log_2 3$

Poziom **(W)**
Uczeń otrzymuje ocenę **celującą**, jeśli opanował wiedzę i umiejętności z poziomów (K) – (D) oraz:

● rozwiązuje zadania o znacznym stopniu trudności dotyczące funkcji wykładniczej i logarytmicznej
● udowadnia twierdzenia o działaniach na logarytmach

4. GEOMETRIA ANALITYCZNA
Poziom **(K)** lub **(P)**
Uczeń otrzymuje ocenę **dopuszczającą** lub **dostateczną**, jeśli:

● oblicza odległość punktów w układzie współrzędnych
● stosuje wzór na odległość punktów w zadaniach dotyczących wielokątów – w prostych przypadkach
● wyznacza współrzędne środka odcinka, gdy dane są współrzędne jego końców
● stosuje wzory na współrzędne środka odcinka do rozwiązywania-zadań – w prostych przypadkach
● podaje równanie okręgu o danych środku i promieniu
● podaje współrzędne środka i promień okręgu, korzystając z postaci kanonicznej równania okręgu
● wyznacza równanie okręgu o danym środku, przechodzącego przez dany punkt
● sprawdza, czy punkt należy do danego okręgu

● podaje liczbę punktów wspólnych i określa wzajemne położenie okręgu i prostej opisanych danymi równaniami
● podaje interpretację geometryczną rozwiązania układu równań, z których jedno jest równaniem okręgu lub paraboli, a drugie równaniem prostej – w prostych przypadkach
● rozpoznaje figury osiowosymetryczne i środkowosymetryczne

Poziom **(R)** lub **(D)**
Uczeń otrzymuje ocenę **dobrą** lub **bardzo dobrą**, jeśli opanował poziomy (K) i (P) oraz dodatkowo:

● stosuje wzory na odległość między punktami i środek odcinka do rozwiązywania zadań dotyczących wielokątów – w trudniejszych przypadkach
● określa wzajemne położenie dwóch okręgów opisanych danymi równaniami
● stosuje w zadaniach równanie okręgu– w bardziej złożonych przypadkach
● stosuje własności symetrii osiowej i symetrii środkowej – w trudniejszych przypadkach

Poziom **(W)**
Uczeń otrzymuje ocenę **celującą**, jeśli opanował wiedzę i umiejętności z poziomów (K)–(D) oraz:

● rozwiązuje zadania z geometrii analitycznej – o znacznym stopniu trudności

5. CIĄGI
Poziom **(K)** lub **(P)**
Uczeń otrzymuje ocenę **dopuszczającą** lub **dostateczną**, jeśli:

● wyznacza kolejne wyrazy ciągu, gdy danych jest kilka jego początkowych wyrazów
● wyznacza wyrazy ciągu opisanego słownie
● szkicuje wykres ciągu
● wyznacza wzór ogólny ciągu, gdy danych jest kilka jego początkowych wyrazów
● wyznacza wskazane wyrazy ciągu określonego wzorem ogólnym
● wyznacza wyrazy ciągu spełniające dany warunek (np. przyjmujące daną wartość) – w prostych przypadkach
● podaje przykłady ciągów monotonicznych, których wyrazy spełniają podane warunki
● uzasadnia, że dany ciąg nie jest monotoniczny
● wyznacza wyraz a_{n+1} ciągu określonego wzorem ogólnym
● bada monotoniczność ciągu – w prostych przypadkach
● podaje przykłady ciągów arytmetycznych
● wyznacza wyrazy ciągu arytmetycznego, gdy dane są jego pierwszy wyraz i różnica
● określa monotoniczność ciągu arytmetycznego
● wyznacza wzór ogólny ciągu arytmetycznego, gdy dane są dwa jego wyrazy
● stosuje związek między trzema kolejnymi wyrazami ciągu arytmetycznego do wyznaczania wyrazów ciągu arytmetycznego
● sprawdza, czy dany ciąg jest arytmetyczny – w prostych przypadkach
● oblicza sumę *n* początkowych wyrazów ciągu arytmetycznego
● podaje przykłady ciągów geometrycznych
● wyznacza wyrazy ciągu geometrycznego, gdy dane są jego pierwszy wyraz i iloraz
● wyznacza wzór ogólny ciągu geometrycznego, gdy dane są dwa jego wyrazy
● określa monotoniczność ciągu geometrycznego
● sprawdza, czy dany ciąg jest geometryczny – w prostych przypadkach
● oblicza sumę *n* początkowych wyrazów ciągu geometrycznego
● stosuje własności ciągu arytmetycznego i ciągu geometrycznego w zadaniach różnego typu – w prostych przypadkach
● oblicza wysokość kapitału przy różnych okresach kapitalizacji
● oblicza oprocentowanie lokaty i okres oszczędzania – w prostych przypadkach

Poziom **(R)** lub **(D)**
Uczeń otrzymuje ocenę **dobrą** lub **bardzo dobrą**, jeśli opanował poziomy (K) i (P) oraz dodatkowo:

● wyznacza wzór ogólny ciągu spełniającego podane warunki – w trudniejszych przypadkach
● bada monotoniczność ciągów

● rozwiązuje zadania z parametrem dotyczące monotoniczności ciągu
● stosuje własności ciągu arytmetycznego oraz wzory na sumę jego wyrazów w zadaniach o podwyższonym stopniu trudności, w tym w zadaniach tekstowych
● wyznacza wartości niewiadomych tak, aby wraz z danymi liczbami tworzyły ciąg arytmetyczny lub geometryczny – w prostych przypadkach
● rozwiązuje równania z zastosowaniem wzorów na sumę wyrazów ciągu arytmetycznego i geometrycznego – w trudniejszych przypadkach
● stosuje związek między trzema kolejnymi wyrazami ciągu geometrycznego – w zadaniach różnego typu
● rozwiązuje zadania związane z lokatami dotyczące okresu oszczędzania, wysokości oprocentowania oraz zadania związane z kredytami
● stosuje w zadaniach własności ciągów arytmetycznego i geometrycznego, w tym wzory na sumę *n* początkowych wyrazów tych ciągów, również w zadaniach osadzonych w kontekście praktycznym – w trudniejszych przypadkach

Poziom **(W)**
Uczeń otrzymuje ocenę **celującą**, jeśli opanował wiedzę i umiejętności z poziomów (K) – (D) oraz:

● rozwiązuje zadania o podwyższonym stopniu trudności dotyczące ciągów, w szczególności monotoniczności ciągu

TABELA WYMAGAŃ DYDAKTYCZNYCH

Przedmiot: BIOLOGIA	**Klasa:** IV TM
Nauczyciel: LESZEK HOPEN	**Poziom:** PODSTAWOWY
Tygodniowy wymiar godzin wg planu: 2	**Półrocze:** I i II

Program nauczania:
Program nauczania biologii w technikum 5-letnim. Zakres podstawowy. „Biologia na czasie" Nowa Era. K. Kłosowska

Zakres materiału wraz z przybliżonym rozkładem terminów prac klasowych, sprawdzianów uzgodnionych:

1. Program nauczania biologii w kl. III. BHP- COVID-19. Zasady oceniania i wymagania edukacyjne na poszczególne oceny.
2. Odporność organizmu 16.09.24
   a) Budowa układu odpornościowego. Rodzaje odporności
   b) Zaburzenia funkcjonowania układu odpornościowego
3. Układ moczowy 07.10.24
   a) Budowa i funkcjonowanie układu moczowego
   b) Choroby układu moczowego
4. Układ nerwowy 21.10.24
   a) Budowa i działanie układu nerwowego
   b) Ośrodkowy układ nerwowy
   c) Obwodowy układ nerwowy
   d) Autonomiczny układ nerwowy
   e) Higiena i choroby układu nerwowego
5. Narządy zmysłów 09.12.24
   a) Budowa i działanie narządu wzroku
   b) Ucho – narząd zmysłu słuchu i zmysłu równowagi
   c) Narządy smaku oraz węchu
6. Układ hormonalny 13.01.25
   a) Budowa i rola układu hormonalnego
   b) Regulacja wydzielania hormonów
   c) Nadczynność i niedoczynność gruczołów dokrewnych. Stres
7. Rozmnażanie i rozwój człowieka 10.02.25
   a) Budowa i funkcje męskich narządów rozrodczych
   b) Budowa i funkcje żeńskich narządów rozrodczych
   c) Rozwój człowieka
   d) Higiena i choroby układu rozrodczego
8. Genetyka molekularna: 03.03.25
   a) Gen a genom. Budowa i rola kwasów nukleinowych
   b) Kod genetyczny
   c) Ekspresja genów
9. Genetyka klasyczna 24.03.25
   a) I prawo Mendla. Krzyżówka testowa
   b) II prawo Mendla.
   c) Inne sposoby dziedziczenia cech
   d) Chromosomowa teoria dziedziczenia
   e) Dziedziczenie płci. Cechy sprzężone z płcią
   f) Zmienność organizmów. Mutacje
   g) Choroby i zaburzenia genetyczne człowieka
10. Biotechnologia 07.04.25
    a) Biotechnologia tradycyjna
    b) Podstawowe techniki inżynierii genetycznej
    c) Organizmy zmodyfikowane genetycznie
    d) Biotechnologia molekularna- szanse i zagrożenia
11. Ewolucja 28.04.25
    a) Źródła wiedzy o ewolucji
    b) Dobór naturalny- główny mechanizm ewolucji
    c) Ewolucja na poziomie populacji. Specjacja
    d) Historia życia na Ziemi
    e) Antropogeneza
12. Ekologia i różnorodność biologiczna 19.05.25
    a) Organizm w środowisku. Tolerancja ekologiczna
    b) Cechy populacji
    c) Rodzaje oddziaływań między organizmami
    d) Funkcjonowanie ekosystemu
    e) Czym jest różnorodność biologiczna?
    f) Ochrona różnorodności biologicznej
    g) Powtórzenie wiadomości z klasy czwartej

Podręczniki obowiązkowe:
„Biologia na czasie 2" – zakres podstawowy A. Helmin, J. Holeczek (Nowa Era) nr dop. 1006/2/2020
„ Biologia na czasie 3" – zakres podstawowy A. Helmin, (Nowa Era) nr dop. 1006/3/2021

Zalecane dodatkowe pomoce dydaktyczne:
„Biologia na czasie 2 i 3. Karty pracy ucznia dla liceum ogólnokształcącego i technikum".
Zakres podstawowy. B. Januszewska- Hasiec, J. Kobyłecka, J. Pawłowski, R. Stencel (Nowa Era)
„ Biologia" Solomon, Berg, Martin,
„Biologia" Claude Villee

Wymagania formalne:

Zeszyt przedmiotowy

Formy sprawdzania wiadomości:
- praca klasowa poprzedzona lekcją powtórzeniową, zapowiadana z tygodniowym wyprzedzeniem,
- sprawdzian z trzech ostatnich lekcji, zapowiadany, może mieć formę test, czas jej trwania jest nie dłuższy niż 15 minut,
- praca domowa, karty pracy ucznia
- aktywność i postawa na lekcji (zależnie od sytuacji stworzonych na lekcji, nie musi dotyczyć wszystkich uczniów).

Inne źródła oceny do wyboru przez nauczyciela:
- praca na lekcji,
- udział w konkursach przedmiotowych, np. konkurs przyrodniczy w ramach Dni Przedmiotów Ścisłych,
- udział w olimpiadach, np. „ Olimpiada Wiedzy Ekologicznej''
- referaty,
- wykonywanie pomocy szkolnych,
- frekwencja na lekcjach (zgodnie ze Statutem ZSGE)
- zaangażowanie w dodatkowych zajęciach szkolnych- koło biologiczne w ramach Klubu Twórczego Ucznia

Uwagi o ocenianiu:
- uczeń raz w semestrze może zgłosić nieprzygotowanie do lekcji (nie dotyczy to zapowiedzianych sprawdzianów),
- jeżeli z przyczyn usprawiedliwionych uczeń nie może przystąpić do sprawdzianu z całą klasą, to powinien uczynić w terminie wyznaczonym przez nauczyciela (w przeciwnym razie otrzyma ocenę niedostateczną),
- w przypadku nieusprawiedliwionej nieobecności na sprawdzianie uczeń otrzymuje ocenę niedostateczną,

Wymagania na poszczególne oceny. *Biologia na czasie 2*. Zakres podstawowy

Temat	Poziom wymagań				
	ocena dopuszczająca	**ocena dostateczna**	**ocena dobra**	**ocena bardzo dobra**	**ocena celująca**
7. Odporność organizmu					
33./34. Budowa układu odpornościowego. Rodzaje odporności	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *antygen*, *przeciwciało*, *infekcja*, *patogen* • wymienia funkcje układu odpornościowego • wymienia nazwy elementów układu odpornościowego • wyjaśnia, na czym polega infekcja wirusowa • określa znaczenie przeciwciał • wymienia główne rodzaje odporności • wymienia trzy linie obrony orga-	*Uczeń:* • przedstawia rolę poszczególnych elementów układu odpornościowego • wyjaśnia mechanizm infekcji • opisuje działanie barier obronnych • porównuje odporność nabytą z odpornością wrodzoną • wyjaśnia mechanizm działania odporności wrodzonej • porównuje	*Uczeń:* • klasyfikuje poszczególne elementy układu odpornościowego • wyjaśnia, na czym polega swoistość przeciwciał • porównuje odporność komórkową z odpornością humoralną • wyjaśnia mechanizm działania odporności nabytej • wyjaśnia znaczenie pamięci immunologicznej • porównuje pierwotną odpowiedź immunologiczną z	*Uczeń:* • wyjaśnia, na czym polega rola poszczególnych tkanek, narządów, komórek i cząsteczek w reakcji odpornościowej • określa rolę fagocytozy w reakcjach odpornościowych • wskazuje różnice dotyczące czasu uruchamiania się mechanizmów odporności humoralnej i odporności komórkowej	*Uczeń:* • porównuje limfocyty biorące udział w reakcji odpornościowej pod względem pełnionych przez nie funkcji • przedstawia argumenty potwierdzające tezę, że apoptoza ma duże znaczenie dla zachowania homeostazy • wyjaśnia, w jaki sposób oraz w jakich sytuacjach

	nizmu • wymienia mechanizmy odporności humoralnej i komórkowej • definiuje pojęcie *pamięć immunologiczna* • wyjaśnia znaczenie szczepień ochronnych • wymienia sposoby nabierania odporności swoistej • wyjaśnia, na czym polegają odpowiedź immunologiczna pierwotna i odpowiedź immunologiczna wtórna	odporność nieswoistą z odpornością swoistą • wyjaśnia, na czym polegają humoralna i komórkowa odpowiedź immunologiczna • rozróżnia rodzaje odporności swoistej	wtórną odpowiedzią immunologiczną	• wyjaśnia celowość stosowania szczepionek	w organizmie tworzy się pamięć immunologiczna
35. Zaburzenia funkcjonowania układu odpornościowego	*Uczeń:* • wymienia czynniki osłabiające układ odpornościowy • wymienia nazwy chorób autoimmunologicznych • przedstawia reakcje alergiczne jako nadmierną reakcję układu odpornościowego • definiuje pojęcie *główny układ zgodności tkankowej (MHC)* • przedstawia cel stosowania przeszczepów • definiuje pojęcie *immunosupresja*	*Uczeń:* • przedstawia mechanizm reakcji alergicznej • wykazuje, że alergia jest stanem nadwrażliwości organizmu • podaje przyczyny konfliktu serologicznego • analizuje na schemacie mechanizm stosowania immunosupresji w transplantacji szpiku kostnego • charakteryzuje choroby autoimmunologiczne • charakteryzuje przebieg zakażenia wirusem HIV • omawia profilaktykę AIDS • podaje przyczyny alergii • wymienia podstawowe zasady, których należy przestrzegać przy przeszczepach	*Uczeń:* • wymienia przyczyny nieprawidłowych reakcji odpornościowych • omawia znaczenie antygenów zgodności tkankowej w transplantacjach • przedstawia zasady przeszczepiania tkanek i narządów	*Uczeń:* • dowodzi, że AIDS jest chorobą układu odpornościowego • omawia znaczenie antygenów zgodności tkankowej w prawidłowym funkcjonowaniu układu odpornościowego	*Uczeń:* • wykazuje związek zgodności tkankowej z immunosupresją oraz wykazuje ich znaczenie dla transplantologii
8. Układ moczowy					

36. Budowa i funkcjonowanie układu moczowego	*Uczeń:* • wymienia funkcje układu moczowego • wymienia nazwy zbędnych produktów przemiany materii • wskazuje na schematach elementy układu moczowego i podaje ich nazwy • podaje nazwy procesów zachodzących w nerkach podczas powstawania moczu • określa lokalizację ośrodka wydalania • podaje nazwę i miejsce powstawania i wydzielania hormonu regulującego produkcję moczu • podaje nazwę hormonu produkowanego przez nerki i podaje jego rolę • wymienia nazwy składników moczu pierwotnego i moczu ostatecznego	*Uczeń:* • charakteryzuje narządy układu moczowego • omawia budowę anatomiczną nerki • opisuje na podstawie schematu cykl mocznikowy • charakteryzuje procesy zachodzące w nefronie • wymienia drogi wydalania zbędnych produktów przemiany materii • omawia proces powstawania moczu	*Uczeń:* • wyjaśnia, dlaczego cykl mocznikowy jest procesem anabolicznym • porównuje sposoby wydalania trzech głównych produktów metabolizmu: amoniaku, dwutlenku węgla i nadmiaru wody • omawia budowę i funkcje nefronu • porównuje procesy zachodzące w nefronie • porównuje skład i ilość moczu pierwotnego ze składem i ilością moczu ostatecznego • wyjaśnia, jaką rolę odgrywają nerki w osmoregulacji	*Uczeń:* • omawia mechanizm wydalania moczu • analizuje regulację objętości wydalanego moczu • analizuje wpływ hormonów na funkcjonowanie nerek • charakteryzuje wewnątrzwydzielniczą funkcję nerek • opisuje rolę ADH w utrzymaniu równowagi wodnej organizmu	*Uczeń:* • wyjaśnia, jaką rolę odgrywa układ wydalniczy w utrzymywaniu homeostazy • wyjaśnia mechanizm regulacji poziomu wody we krwi i w wydalanym moczu oraz wskazuje na rolę układu hormonalnego w tym mechanizmie
37. Choroby układu moczowego	*Uczeń:* • wymienia metody diagnozowania chorób układu moczowego • wymienia nazwy substancji znajdujących się w moczu zdrowego człowieka • wymienia najczęstsze choroby układu moczowego • wymienia przyczyny chorób układu moczowego • przedstawia cel stosowania dializy	*Uczeń:* • charakteryzuje metody diagnozowania chorób układu moczowego • analizuje wyniki badania składu moczu zdrowego człowieka • wymienia cechy moczu zdrowego człowieka • omawia zasady higieny układu moczowego	*Uczeń:* • charakteryzuje najczęstsze choroby układu moczowego • ocenia znaczenie dializy • wymienia składniki moczu, które mogą wskazywać na chorobę lub uszkodzenie nerek	*Uczeń:* • rozpoznaje objawy chorób układu moczowego • wyjaśnia, na czym polegają hemodializa i dializa otrzewnowa	*Uczeń:* • dowodzi dużego znaczenia badań moczu w diagnostyce chorób nerek • uzasadnia na podstawie różnych źródeł, że mocz może być wykorzystywany do stawiania szybkich diagnoz, np. potwierdzania ciąży
38-39. Powtórzenie i sprawdzenie stopnia opanowania wiadomości i umiejętności z rozdziałów „Odporność organizmu” i „Układ moczowy”					
9. Układ nerwowy					

40. Budowa i działanie układu nerwowego	*Uczeń:* • wymienia nazwy podstawowych elementów układu nerwowego • wymienia funkcje układu nerwowego • podaje nazwy i funkcje części neuronu • podaje funkcję osłonki mielinowej • opisuje mechanizm przewodzenia impulsu nerwowego • definiuje pojęcia: *impuls nerwowy*, *polaryzacja*, *depolaryzacja*, *repolaryzacja* • opisuje na podstawie schematu budowę i działanie synapsy chemicznej • wymienia przykłady neuroprzekaźników	*Uczeń:* • omawia ogólną budowę układu nerwowego • porównuje dendryty z aksonem • rozróżnia neurony pod względem funkcjonalnym (neurony czuciowe, neurony ruchowe, neurony pośredniczące) • charakteryzuje budowę synapsy chemicznej • opisuje sposób przekazywania impulsu nerwowego przez neurony • definiuje pojęcia: *potencjał spoczynkowy*, *potencjał czynnościowy* • omawia rolę neuroprzekaźników pobudzających i neuroprzekaźników hamujących	*Uczeń:* • charakteryzuje elementy neuronu i omawia ich funkcje • odróżnia potencjał spoczynkowy od potencjału czynnościowego • wyjaśnia, na czym polegają: polaryzacja, depolaryzacja i repolaryzacja • omawia proces przekazywania impulsów nerwowych między komórkami	*Uczeń:* • wyjaśnia funkcjonowanie synapsy chemicznej • klasyfikuje i opisuje neuroprzekaźniki	*Uczeń:* • wykazuje związek budowy neuronu z funkcją przewodzenia impulsu nerwowego
41. Ośrodkowy układ nerwowy	*Uczeń:* • podaje nazwy elementów ośrodkowego układu nerwowego • wymienia funkcje mózgowia • wymienia nazwy płatów mózgowych i wskazuje na schemacie ich położenie • przedstawia budowę i rolę rdzenia kręgowego na podstawie schematu	*Uczeń:* • omawia budowę ośrodkowego układu nerwowego • omawia rolę poszczególnych części mózgowia • rozróżnia płaty w korze mózgowej • charakteryzuje budowę i funkcję rdzenia kręgowego • porównuje położenie istoty szarej z położeniem istoty białej w mózgowiu i rdzeniu kręgowym • omawia funkcje móżdżku	*Uczeń:* • wykazuje, że mózg jest częścią mózgowia • charakteryzuje poszczególne części mózgowia	*Uczeń:* • porównuje mózg i rdzeń kręgowy pod względem budowy i pełnionych funkcji	*Uczeń:* • wyjaśnia na podstawie literatury popularnonaukowej, dlaczego istota szara i istota biała są umiejscowione w mózgu i w rdzeniu kręgowym w odwrotny sposób • weryfikuje na podstawie danych z czasopism popularnonaukowych prawdziwość stwierdzenia, że mózg wykorzystuje tylko 10% swoich możliwości

42. Obwodowy układ nerwowy	*Uczeń:* • przedstawia budowę obwodowego układu nerwowego • przedstawia funkcje obwodowego układu nerwowego • definiuje pojęcia: *łuk odruchowy*, *odruch* • wymienia rodzaje nerwów wyróżnione ze względu na kierunek przewodzenia informacji (nerwy ruchowe, nerwy czuciowe, nerwy mieszane) • wymienia nazwy elementów łuku odruchowego • definiuje pojęcia: *odruchy bezwarunkowe*, *odruchy warunkowe* • przedstawia przykłady odruchów warunkowych i odruchów bezwarunkowych	*Uczeń:* • omawia budowę nerwu • przedstawia rolę nerwów czuciowych, nerwów ruchowych i nerwów mieszanych • rozróżnia nerwy czaszkowe i nerwy rdzeniowe • charakteryzuje elementy łuku odruchowego • opisuje przebieg reakcji odruchowej na podstawie schematu	*Uczeń:* • analizuje przebieg reakcji odruchowej • porównuje odruchy warunkowe z odruchami bezwarunkowymi • dzieli przykładowe odruchy na warunkowe i bezwarunkowe • opisuje drogę, którą pokonuje impuls w łuku odruchowym w dowolnej sytuacji, np. po ukłuciu palca igłą • wyjaśnia, w jaki sposób można wyrobić w sobie odruch uczenia się	*Uczeń:* • wyjaśnia, w jaki sposób powstaje odruch warunkowy • dowodzi znaczenia odruchów warunkowych w uczeniu się	*Uczeń:* • planuje przebieg doświadczenia, którego celem będzie nauczenie psa, aby spał na swoim legowisku, a nie w łóżku dziecka • podaje przykłady odruchów bezwarunkowych oraz wyjaśnia, jakie mają one znaczenie dla funkcjonowania człowieka • wykazuje, że powstanie odruchu warunkowego wymaga skojarzenia bodźca obojętnego z bodźcem kluczowym wywołującym odruch bezwarunkowy
43. Autonomiczny układ nerwowy	*Uczeń:* • klasyfikuje części układu nerwowego pod względem funkcjonalnym • wymienia elementy i funkcje układu autonomicznego • podaje przykłady sytuacji, w których działa układ współczulny, oraz przykłady sytuacji, w których działa układ przywspółczulny	*Uczeń:* • rozróżnia somatyczny i autonomiczny układ nerwowy • omawia funkcje układu autonomicznego • wymienia struktury nerwowe autonomicznego układu nerwowego • wyjaśnia, jakie znaczenie dla prawidłowego funkcjonowania organizmu ma antagonistyczne działanie części współczulnej i części przywspółczulnej	*Uczeń:* • porównuje część współczulną autonomicznego układu nerwowego z częścią przywspółczulną tego układu pod względem budowy i funkcji • przedstawia rolę autonomicznego układu nerwowego w utrzymywaniu homeostazy	*Uczeń:* • wykazuje antagonizm czynnościowy części współczulnej i części przywspółczulnej układu autonomicznego • przedstawia lokalizację ośrodków nerwowych oraz zwojów nerwowych układu współczulnego i układu przywspółczulnego	*Uczeń:* • ocenia aktywność części współczulnej i części przywspółczulnej w nietypowych sytuacjach oraz uzasadnia swoją ocenę • wyjaśnia, dlaczego po stresującym wydarzeniu, np. egzaminie, nie ma się ochoty na spożywanie posiłku
44. Higiena i choroby układu nerwowego	*Uczeń:* • podaje zasady higieny układu nerwowego • przedstawia znaczenie snu dla or-	*Uczeń:* • podaje sposoby zmniejszania ryzyka powstawania uzależnień	*Uczeń:* • omawia metody diagnozowania chorób układu nerwowego • wyjaśnia, na czym	*Uczeń:* • przedstawia profilaktykę wybranych chorób układu nerwowego	*Uczeń:* • wyszukuje w literaturze informacje na temat czynników ryzyka wystą-

	ganizmu • definiuje pojęcie *uzależnienie* • wymienia konsekwencje uzależnienia się od substancji psychoaktywnych, w tym dopalaczy • przedstawia wybrane choroby układu nerwowego (chorobę Alzheimera, chorobę Parkinsona, schizofrenię, depresję) • wymienia podstawowe metody diagnozowania chorób układu nerwowego (elektroencefalografia, tomografia komputerowa, magnetyczny rezonans jądrowy)	• ocenia znaczenie snu dla prawidłowego funkcjonowania organizmu • wyjaśnia znaczenie wczesnej diagnostyki w ograniczaniu społecznych skutków chorób układu nerwowego	polega mechanizm powstawania uzależnienia • dowodzi, że uzależnienie to choroba układu nerwowego • charakteryzuje przyczyny i objawy wybranych chorób układu nerwowego	• ocenia na podstawie zdobytych informacji słuszność stwierdzenia, że telefony komórkowe mają negatywny wpływ na funkcjonowanie układu nerwowego	pienia schizofrenii i depresji u człowieka • wyjaśnia, że uzależnienie jest chorobą związaną ze zwiększeniem poziomu dopaminy w tzw. układzie nagrody, i omawia wpływ uzależnień na organizm
10. Narządy zmysłów					
45. Budowa i działanie narządu wzroku	*Uczeń:* • wymienia rodzaje receptorów • definiuje pojęcia: *receptor*, *adaptacja oka*, *akomodacja oka* • wymienia elementy oka • wymienia elementy gałki ocznej • określa funkcje poszczególnych elementów narządu wzroku • wymienia nazwy wad wzroku • wymienia przykłady chorób i zaburzeń widzenia (jaskra, zaćma, zwyrodnienie plamki, daltonizm) • wskazuje podstawowe zasady higieny wzroku	*Uczeń:* • charakteryzuje poszczególne receptory • wymienia funkcje oka • omawia budowę anatomiczną gałki ocznej • przedstawia drogę, którą pokonuje światło w gałce ocznej • wymienia cechy obrazu powstającego na siatkówce • wyjaśnia, na czym polega akomodacja oka • wymienia przyczyny wad wzroku • omawia sposoby korygowania wad wzroku	*Uczeń:* • wskazuje kryterium podziału receptorów • omawia funkcje elementów gałki ocznej • wyjaśnia, dlaczego człowiek może widzieć przestrzennie • porównuje funkcję pręcików z funkcją czopków • charakteryzuje wady wzroku i sposoby ich korekcji • uzasadnia, że właściwa dieta, właściwe oświetlenie, unikanie zanieczyszczeń pyłowych oraz inne czynniki mają istotny wpływ dla utrzymywania oczu w dobrej kondycji	*Uczeń:* • uzasadnia znaczenie widzenia dwuocznego • charakteryzuje wybrane choroby wzroku • wskazuje i wyjaśnia różnice między akomodacją a adaptacją oka	*Uczeń:* • przedstawia mechanizm powstawania obrazu • wyszukuje w dostępnych źródłach informacje dotyczące produktów, które powinny być spożywane przez osoby pracujące przez długi czas przy monitorach
46. Ucho – narząd zmysłu słuchu i zmysłu równowagi	*Uczeń:* • wymienia nazwy elementów ucha • przedstawia drogę, którą pokonuje dźwięk w uchu • przedstawia budowę narządu	*Uczeń:* • opisuje elementy ucha • charakteryzuje budowę i funkcję narządu równowagi • dowodzi szko-	*Uczeń:* • charakteryzuje elementy ucha pod względem budowy i pełnionych funkcji • omawia mechanizm powstawania wrażeń słuchowych	*Uczeń:* • wykazuje, że receptory słuchu i równowagi są mechanoreceptorami • określa zakres częstotliwości	*Uczeń:* • wyjaśnia, w jaki sposób działa narząd równowagi, gdy człowiek się pochyla i gdy wykonuje ruchy obrotowe

	równowagi • określa podstawowe funkcje elementów narządu zmysły słuchu i zmysłu równowagi • wymienia negatywne skutki oddziaływania hałasu na funkcjonowanie organizmu	dliwości hałasu dla zdrowia • rozróżnia ucho zewnętrzne, ucho środkowe i ucho wewnętrzne • opisuje drogę fal dźwiękowych i impulsu nerwowego prowadzącą do powstania wrażeń słuchowych	• wyjaśnia, dlaczego człowiek może słyszeć • omawia sposób działania narządu równowagi • wyjaśnia zasadę działania narządu równowagi	dźwięku, na który reaguje ludzkie ucho • wyjaśnia, w jaki sposób trąbka słuchowa wyrównuje ciśnienie po obu stronach błony bębenkowej	• wyjaśnia, w jaki sposób narząd równowagi reaguje w nietypowych sytuacjach
47. Narządy smaku oraz węchu	*Uczeń:* • przedstawia budowę narządu smaku • przedstawia podstawowe funkcje narządu smaku • wymienia nazwy pięciu podstawowych smaków odczuwanych przez człowieka • przedstawia budowę narządu węchu • wymienia funkcje narządu węchu	*Uczeń:* • wyjaśnia biologiczne znaczenie zmysłów smaku i węchu • charakteryzuje budowę narządów smaku i węchu	*Uczeń:* • wyjaśnia, w jaki sposób powstają wrażenia smakowe i zapachowe • omawia budowę narządów smaku i węchu • opisuje mechanizm powstawania wrażeń węchowych i smakowych • wyjaśnia znaczenie adaptacyjne narządu węchu	*Uczeń:* • wykazuje związek między budową narządów smaku i węchu a ich funkcjami • dowodzi, że komórki zmysłowe występujące w narządach smaku i węchu należą do chemoreceptorów • wykazuje znaczenie zmysłów węchu i smaku w ochronie organizmu przed zagrożeniami, np. przed zatruciem drogą oddechową lub drogą pokarmową	*Uczeń:* • planuje i przeprowadza obserwację dotyczącą współdziałania narządu smaku z narządem węchu z wykorzystaniem np. musów owocowo-warzywnych oraz formułuje wnioski na podstawie uzyskanych wyników obserwacji
48-49. Powtórzenie i sprawdzenie stopnia opanowania wiadomości i umiejętności z rozdziału „Układ ruchu”					
11. Układ hormonalny					
50. Budowa i rola układu hormonalnego	*Uczeń:* • przedstawia budowę układu hormonalnego • określa położenie gruczołów dokrewnych • definiuje pojęcia: *hormon*, *gruczoł dokrewny* • wymienia gruczoły dokrewne • wymienia nazwy hormonów wydzielanych przez poszczególne gruczoły dokrewne • wymienia nazwy wybranych hormonów tkankowych	*Uczeń:* • charakteryzuje gruczoły dokrewne • rozróżnia hormony tkankowe • przedstawia różnicę między działaniem hormonów steroidowych a działaniem hormonów niesteroidowych • przedstawia rolę poszczególnych hormonów	*Uczeń:* • przedstawia różnicę między budową gruczołu zewnątrzwydzielniczego a budową gruczołu wewnątrzwydzielniczego • klasyfikuje hormony ze względu na ich działanie • omawia działanie wybranych hormonów tkankowych	*Uczeń:* • wyjaśnia przyczyny różnic między działaniem hormonów steroidowych a działaniem hormonów niesteroidowych • przyporządkowuje hormony do odpowiednich gruczołów na podstawie przedstawionych funkcji • charakteryzuje rolę różnych hormonów w regulacji tempa metabolizmu	*Uczeń:* • dowodzi współdziałania różnych hormonów w regulacji tempa metabolizmu • wyjaśnia na podstawie literatury, w jaki sposób współdziałanie hormonów wpływa na utrzymywanie homeostazy

	• dzieli hormony na steroidowe i niesteroidowe				
51. Regulacja wydzielania hormonów	*Uczeń:* • wyjaśnia pojęcie *ujemne sprzężenie zwrotne* • przedstawia rolę podwzgórza i przysadki mózgowej w utrzymywaniu homeostazy • wymienia nazwy hormonów podwzgórza i podaje ich funkcje • wyjaśnia, jakie znaczenie dla funkcjonowania organizmu mają hormony tropowe • przedstawia na podstawie schematu antagonistyczne działanie hormonów	*Uczeń:* • wyjaśnia, na czym polega antagonistyczne działanie hormonów • podaje przykłady hormonów działających antagonistycznie • omawia mechanizm ujemnego sprzężenia zwrotnego na przykładzie regulacji pracy tarczycy	*Uczeń:* • omawia działanie hormonów podwzgórza • omawia mechanizm ujemnego sprzężenia zwrotnego na dowolnym przykładzie (tarczycy, kory nadnerczy) • porównuje działanie układu hormonalnego z działaniem układu nerwowego	*Uczeń:* • wykazuje, że podwzgórze i przysadka odgrywają nadrzędną rolę w regulacji hormonalnej • dowodzi zasadności kontrolowania poziomu glukozy i wapnia we krwi	*Uczeń:* • porównuje antagonistyczne działanie hormonów na przykładzie insuliny i glukagonu oraz kalcytoniny i parathormonu • dowodzi istnienia związku między układem dokrewnym a układem nerwowym oraz wyjaśnia rolę tych układów w utrzymywaniu homeostazy
52. Nadczynność i niedoczynność gruczołów dokrewnych. Stres	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *nadczynność gruczołu*, *niedoczynność gruczołu* • wymienia nazwy chorób wynikających z niedoboru i nadmiaru wybranych hormonów • przedstawia profilaktykę i objawy cukrzycy • wymienia różne typy stresorów • podaje sposoby radzenia sobie ze stresem	*Uczeń:* • przedstawia objawy nadczynności i niedoczynności wybranych gruczołów wydzielania wewnętrznego • omawia typy cukrzycy • omawia objawy i przebieg choroby Hashimoto • proponuje inne niż wymienione w podręczniku sposoby radzenia sobie ze stresem	*Uczeń:* • omawia diagnostykę i sposób leczenia cukrzycy • podaje argumenty przemawiające za stosowaniem hormonalnej terapii zastępczej i przeciwko tej terapii • porównuje stres krótkotrwały ze stresem długotrwałym • charakteryzuje przebieg reakcji stresowej	*Uczeń:* • porównuje typy cukrzycy • wyjaśnia, jaką rolę odgrywa podwzgórze w reakcji stresowej	*Uczeń:* • wyjaśnia na podstawie różnych źródeł informacji zmiany, które zachodzą w organizmie podczas krótkotrwałego i długotrwałego stresu
12. Rozmnażanie i rozwój człowieka					

53. Budowa i funkcje męskich narządów rozrodczych	*Uczeń:* • wymienia pierwszo-, drugo- i trzeciorzędowe męskie cechy płciowe • wymienia nazwy elementów męskiego układu rozrodczego • wymienia funkcje męskich narządów płciowych • przedstawia budowę jąder • definiuje pojęcie *spermatogeneza* • przedstawia budowę plemnika	*Uczeń:* • charakteryzuje budowę i funkcje męskich narządów rozrodczych • rozpoznaje na schemacie elementy męskiego układu rozrodczego • wymienia fazy spermatogenezy • omawia budowę plemnika • wyjaśnia funkcje testosteronu	*Uczeń:* • omawia budowę poszczególnych elementów męskiego układu rozrodczego • omawia przebieg spermatogenezy • określa funkcje elementów plemnika	*Uczeń:* • wyjaśnia znaczenie budowy i funkcji prącia w dostarczaniu plemników do organizmu kobiety • wyjaśnia, dlaczego jądra są zarówno gonadami, jak i narządami wydzielania wewnętrznego	*Uczeń:* • uzasadnia związek między budową męskich narządów płciowych a ich funkcją • wyjaśnia, jakie zmiany w ilości DNA w męskich komórkach płciowych zachodzą podczas spermatogenezy
54. Budowa i funkcje żeńskich narządów rozrodczych	*Uczeń:* • wymienia pierwszo-, drugo- i trzeciorzędowe żeńskie cechy płciowe • wymienia nazwy elementów budujących żeński układ rozrodczy • wymienia funkcje żeńskich narządów płciowych • definiuje pojęcia: *oogeneza*, *cykl miesiączkowy* • wymienia fazy cyklu menstruacyjnego • wymienia nazwy hormonów regulujących przebieg cyklu menstruacyjnego	*Uczeń:* • charakteryzuje budowę i funkcje żeńskich narządów rozrodczych • rozróżnia zewnętrzne i wewnętrzne narządy żeńskiego układu rozrodczego • rozpoznaje na schemacie elementy żeńskiego układu rozrodczego • wymienia fazy oogenezy • wyjaśnia funkcje żeńskich hormonów płciowych	*Uczeń:* • omawia budowę poszczególnych elementów żeńskiego układu rozrodczego • charakteryzuje przebieg oogenezy • wyjaśnia, w jaki sposób żeński układ rozrodczy jest przystosowany do ciąży i porodu • przedstawia zmiany zachodzące w błonie śluzowej macicy w czasie cyklu miesiączkowego • określa zmiany zachodzące w jajnikach w czasie cyklu miesiączkowego • omawia budowę i funkcje komórki jajowej	*Uczeń:* • wyjaśnia, na czym polega hormonalna regulacja cyklu miesiączkowego • opisuje zmiany, które zachodzą w jajniku i w macicy podczas poszczególnych faz cyklu miesiączkowego • wyjaśnia rolę syntetycznych żeńskich hormonów płciowych w regulacji cyklu miesiączkowego	*Uczeń:* • uzasadnia związek między budową a funkcjami żeńskich narządów płciowych • porównuje oogenezę ze spermatogenezą • wyjaśnia, dlaczego podczas oogenezy w żeńskich komórkach płciowych zmienia się ilość DNA
55. Rozwój człowieka	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *zapłodnienie*, *implantacja* • wymienia nazwy etapów rozwoju zarodkowego i rozwoju płodowego • wymienia nazwy błon płodowych • wymienia funkcje łożyska • wymienia zmiany zachodzące w organizmie kobiety w okresie ciąży • wymienia czynni-	*Uczeń:* • opisuje przebieg okresu zarodkowego i okresu płodowego • określa funkcje błon płodowych • omawia znaczenie łożyska • ocenia znaczenie diagnostyki prenatalnej • charakteryzuje etapy rozwoju postnatalnego • wymienia skutki wydłużania się okresu sta-	*Uczeń:* • omawia przebieg zapłodnienia • charakteryzuje etapy rozwoju zarodkowego • charakteryzuje rozwój płodowy • omawia przebieg implantacji zarodka • charakteryzuje budowę łożyska • ocenia znaczenie bariery, którą tworzy łożysko • przedstawia działania, dzięki którym można ograniczyć	*Uczeń:* • omawia wędrówkę plemników w poszczególnych częściach żeńskiego układu rozrodczego • omawia metody badań prenatalnych • porządkuje informacje z różnych źródeł dotyczące stosowania właściwej diety i prowadzenia właściwego stylu życia przez	*Uczeń:* • przedstawia propozycje obniżenia kosztów społecznych związanych z wydłużaniem się okresu starości • podaje argumenty przemawiające za wykonywaniem badań prenatalnych

	ki wpływające na przebieg ciąży • wymienia nazwy badań prenatalnych • wymienia etapy rozwoju postnatalnego	rości • wymienia substancje, które są transportowane przez łożysko	negatywne skutki wydłużania się okresu starości	kobietę w czasie ciąży oraz przedstawia je na forum klasy	
56. Higiena i choroby układu rozrodczego	*Uczeń:* • wymienia zasady higieny układu rozrodczego • wymienia metody diagnozowania chorób układu rozrodczego • wymienia nazwy chorób układu rozrodczego i chorób przenoszonych drogą płciową (kiła, rzeżączka, chlamydioza, rzęsistkowica, zakażenie wirusem brodawczaka ludzkiego, grzybice narządów płciowych) • wymienia zasady zapobiegania rozprzestrzenianiu się chorób przenoszonych drogą płciową • wymienia zasady profilaktyki raka piersi u kobiet i raka jąder u mężczyzn	*Uczeń:* • ocenia zagrożenia wynikające z zakażenia chorobami przenoszonymi drogą płciową • charakteryzuje metody diagnozowania chorób układu rozrodczego • przyporządkowuje chorobom układu rozrodczego źródła zakażenia • przedstawia profilaktykę raka jąder i przerostu gruczołu krokowego	*Uczeń:* • charakteryzuje wybrane choroby układu rozrodczego • przedstawia działania, które pozwalają ustrzec się przed chorobami przenoszonymi drogą płciową	*Uczeń:* • omawia metody diagnozowania, leczenia i profilaktyki raka szyjki macicy • konstruuje zalecenia dotyczące przestrzegania zasad higieny okolic intymnych	*Uczeń:* • wykazuje znaczenie, jakie dla zachowania zdrowia mają regularne wizyty kobiet u ginekologa, a mężczyzn – u urologa • podaje argumenty przemawiające za przeprowadzaniem częstych badań kontrolnych, dzięki którym można wykryć chorobę nowotworową w stadium, w którym prawdopodobieństwo jej wyleczenia jest bardzo wysokie
57-58. Powtórzenie i sprawdzenie stopnia opanowania wiadomości i umiejętności z rozdziałów „Układ hormonalny” i „Rozmnażanie i rozwój człowieka”					

Wymagania na poszczególne oceny. *Biologia na czasie 3*. Zakres podstawowy

Temat	Poziom wymagań				
	ocena dopuszczająca	**ocena dostateczna**	**ocena dobra**	**ocena bardzo dobra**	**ocena celująca**
Rozdział 1. **Genetyka molekularna**					
1. Gen a genom. Budowa i rola kwasów nukleinowych	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *gen*, *genom*, *chromosom*, *chromatyna*, *nukleotyd*, *replikacja DNA* • przedstawia budowę genu organizmu eukariotycznego	*Uczeń:* • określa lokalizację genomu w komórce eukariotycznej • wyjaśnia, na czym polega komplementarność zasad azotowych w cząsteczce DNA	*Uczeń:* • oblicza procentowy skład nukleotydów w danym fragmencie DNA, posługując się zasadą komplementarności • opisuje organizację materiału	*Uczeń:* • omawia przebieg replikacji DNA • wskazuje różnice między genami ciągłymi a genami nieciągłymi • charakteryzuje etapy upako-	*Uczeń:* • wykazuje rolę replikacji w zachowaniu niezmienionej informacji genetycznej • uzasadnia konieczność zachodzenia replikacji

	• podaje funkcje DNA • przedstawia budowę chromosomu • charakteryzuje budowę nukleotydu DNA i RNA • określa rolę DNA jako nośnika informacji genetycznej • wymienia rodzaje RNA • podaje rolę poszczególnych rodzajów RNA • opisuje budowę przestrzenną cząsteczki DNA	• określa sekwencję nukleotydów w jednej nici DNA na podstawie znanej sekwencji nukleotydów w drugiej nici • charakteryzuje budowę RNA • przedstawia istotę procesu replikacji DNA • definiuje pojęcia: *ekson*, *intron* • wymienia nazwy rodzajów wiązań w cząsteczce DNA i wskazuje te wiązania na schemacie	genetycznego w jądrze komórkowym • wykazuje znaczenie polimerazy DNA w procesie replikacji DNA • porównuje budowę i funkcje DNA z budową i funkcjami RNA • wyjaśnia sposób łączenia się nukleotydów w pojedynczym łańcuchu DNA • wykorzystuje zasadę komplementarności do obliczania liczby poszczególnych rodzajów nukleotydów w cząsteczce DNA	wania DNA w jądrze komórkowym • wykazuje związek między genami a cechami organizmu	DNA przed podziałem komórki • wykazuje znaczenie poprawności kopiowania DNA podczas replikacji DNA
2. Kod genetyczny	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *kod genetyczny*, *kodon*, *nić matrycowa DNA*, *nić kodująca DNA* • wymienia cechy kodu genetycznego • wyjaśnia znaczenie kodonu START i kodonu STOP	*Uczeń:* • charakteryzuje cechy kodu genetycznego • analizuje tabelę kodu genetycznego • wskazuje na kod genetyczny jako sposób zapisu informacji genetycznej	*Uczeń:* • wyjaśnia różnice między kodem genetycznym a informacją genetyczną • zapisuje sekwencję aminokwasów łańcucha polipeptydowego na podstawie sekwencji nukleotydów mRNA	*Uczeń:* • wyjaśnia zasadę kodowania informacji genetycznej przez kolejne trójki nukleotydów DNA • na podstawie tabeli kodu genetycznego tworzy przykładowy fragment mRNA, który koduje przedstawiony łańcuch aminokwasów	*Uczeń:* • korzystając z różnych źródeł wiedzy, charakteryzuje inne cechy kodu genetycznego niż te podane w podręczniku • oblicza liczbę nukleotydów i kodonów kodujących określoną liczbę aminokwasów oraz liczbę aminokwasów kodowaną przez określoną liczbę nukleotydów i kodonów
3. Ekspresja genów	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *ekspresja genów*, *biosynteza białek*, *translacja*, *transkrypcja* • wymienia etapy ekspresji genów • wskazuje miejsca zachodzenia transkrypcji i translacji w komórce	*Uczeń:* • omawia przebieg transkrypcji i translacji • wyjaśnia, jaką rolę odgrywa tRNA w procesie translacji • podaje znaczenie modyfikacji zachodzących po transkrypcji i po translacji	*Uczeń:* • określa rolę polimerazy RNA w procesie transkrypcji • podaje przykłady regulacji ekspresji genów	*Uczeń:* • przedstawia i opisuje sposoby regulacji ekspresji genów • uzasadnia konieczność modyfikacji białek po translacji	*Uczeń:* • korzystając z różnych źródeł informacji, ustala, czy jest możliwy proces odwrotny do transkrypcji, oznaczający uzyskanie DNA na podstawie RNA

	• ilustruje schematycznie etapy odczytywania informacji genetycznej	• omawia rolę rybosomów w procesie translacji • wyjaśnia istotę regulacji ekspresji genów			
Rozdział 2. **Genetyka klasyczna**					
4. I prawo Mendla. Krzyżówka testowa	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *allel*, *allel dominujący*, *allel recesywny*, *genotyp*, *fenotyp*, *homozygota*, *heterozygota*, *krzyżówka testowa* • podaje treść I prawa Mendla • przedstawia sposób zapisu literowego alleli dominujących i rece-sywnych oraz genotypów homozygot (dominujących i recesywnych) oraz hetero-zygot • przedstawia za pomocą szachownicy Punnetta przebieg dziedziczenia określonej cechy zgodnie z I prawem Mendla • wymienia przykłady cech dominujących i recesywnych człowieka	*Uczeń:* • przedstawia różnice między genotypem a fenotypem • analizuje krzyżówkę ilustrującą badania, na podstawie których Mendel sformułował I prawo • omawia znaczenia badań Mendla dla rozwoju genetyki • wyjaśnia, czym się różni homozygota od heterozygoty • wykonuje typowe krzyżówki genetyczne jednogenowe • określa prawdopodobieństwo wystąpienia danej cechy, wykonując krzyżówkę genetyczną • określa stosunek fenotypowy w pokoleniach potomnych • podaje rodzaje gamet wytwarzanych przez homozygoty i heterozygoty	*Uczeń:* • rozwiązuje jednogenowe krzyżówki genetyczne • sprawdza za pomocą krzyżówki testowej, czy osobnik jest heterozygotą • rozpoznaje na schematach krzyżówek jednogenowych genotypy i określa fenotypy rodziców i pokolenia potomnego • interpretuje wyniki krzyżówek genetycznych	*Uczeń:* • wyjaśnia, dlaczego gamety mają po jednym allelu danego genu, a zygota ma dwa allele tego genu • ocenia znaczenie prac Mendla dla rozwoju genetyki	*uczeń:* • analizuje wyniki nietypowych krzyżówek jednogenowych • wyjaśnia sposób wykonania i znaczenie krzyżówki testowej
5. II prawo Mendla	*Uczeń:* • podaje treść II prawa Mendla • wyjaśnia, na czym polega krzyżówka dwugenowa	*Uczeń:* • analizuje krzyżówkę ilustrującą badania, na podstawie których Mendel sformułował II prawo	*Uczeń:* • wykonuje krzyżówki testowe dwugenowe dotyczące różnych cech • na schematach krzyżówek dwugenowych rozpoznaje genotypy i określa fenotypy rodziców i pokolenia potomnego • interpretuje wyniki krzyżówek dwugenowych	*Uczeń:* • analizuje wyniki krzyżówek dwugenowych • określa prawdopodobieństwo wystąpienia genotypów i fenotypów u potomstwa w wypadku dziedziczenia dwóch cech • wyjaśnia mechanizm dziedziczenia cech zgodnie z II	*Uczeń:* • określa sposób wykonania i znaczenie krzyżówki testowej dwugenowej

			zgodnych z II prawem Mendla	prawem Mendla	
6. Inne sposoby dziedziczenia cech	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *allele wielokrotne*, *kodominacja*, *geny kumulatywne*, *geny dopełniające się* • wskazuje różnice między dziedziczeniem cech w przypadku dominacji pełnej i dominacji niepełnej • podaje przykłady dziedziczenia wielogenowego	*Uczeń:* • omawia zjawisko kodominacji i dziedziczenia alleli wielokrotnych na podstawie analizy dziedziczenia grup krwi u ludzi w układzie AB0 • wykonuje krzyżówki dotyczące dziedziczenia grup krwi • określa prawdopodobieństwo wystąpienia określonego fenotypu u potomstwa w wypadku dziedziczenia alleli wielokrotnych	*Uczeń:* • określa prawdopodobieństwo wystąpienia genotypów i fenotypów u potomstwa w wypadku kodominacji • charakteryzuje relacje między allelami jednego genu oparte na dominacji niepełnej i kodominacji • interpretuje wyniki krzyżówek genetycznych dotyczących dominacji niepełnej, kodominacji i alleli wielokrotnych	*Uczeń:* • podaje przykład cechy warunkowanej obecnością genów kumulatywnych i wyjaśnia ten sposób dziedziczenia • rozwiązuje krzyżówki genetyczne dotyczące genów kumulatywnych i genów dopełniających się	*Uczeń:* • wyjaśnia, na podstawie sposobu dziedziczenia wielogenowego, dlaczego rodzice o średnim wzroście mogą mieć dwoje dzieci, z których jedno będzie bardzo wysokie, a drugie – bardzo niskie • wyjaśnia, na czym polega zjawisko plejotropii
7. Chromosomowa teoria dziedziczenia	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *geny sprzężone*, *chromosomy homologiczne* • wymienia główne założenia chromosomowej teorii dziedziczenia Morgana • wyjaśnia, na czym polega zjawisko sprzężenia genów	*Uczeń:* • przedstawia sposób zapisu genotypów w przypadku genów sprzężonych • wyjaśnia istotę dziedziczenia genów sprzężonych • wykonuje przykładowe krzyżówki dotyczące dziedziczenia genów sprzężonych	*Uczeń:* • analizuje wyniki krzyżówek dotyczących dziedziczenia genów sprzężonych • wyjaśnia znaczenie *crossing-over* • podaje rozkład cech u potomstwa pary o określonych genotypach	*Uczeń:* • określa prawdopodobieństwo wystąpienia genotypów i fenotypów u potomstwa w wypadku dziedziczenia dwóch cech sprzężonych • wyjaśnia, dlaczego genów sprzężonych nie dziedziczy się zgodnie z II prawem Mendla • wykazuje różnice między genami niesprzężonymi a genami sprzężonymi	*Uczeń:* • na podstawie dostępnych źródeł wiedzy wyjaśnia, na czym polega mapowanie chromosomów • wyjaśnia zależność między częstością zachodzenia *crossing-over* a odległością między dwoma genami na chromosomie
8. Dziedziczenie płci. Cechy sprzężone z płcią	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *kariotyp*, *chromosomy płci*, *autosomy* • opisuje kariotyp człowieka • wskazuje podobieństwa i różnice między kariotypem ko-	*Uczeń:* • opisuje sposób determinacji płci u człowieka • określa prawdopodobieństwo urodzenia się chłopca i dziewczynki • określa prawdopodobieństwo wy-	*Uczeń:* • wykazuje, za pomocą krzyżówki genetycznej, że prawdopodobieństwo urodzenia się dziecka płci męskiej i żeńskiej wynosi 50% • wyjaśnia, dla-	*Uczeń:* • analizuje różne warianty dziedziczenia chorób sprzężonych z płcią • porównuje dziedziczenie cech sprzężonych z płcią z dziedziczenie	*Uczeń:* • wyjaśnia znaczenie genu *SRY* w determinacji płci • uzasadnia, że dziedziczenie cech sprzężonych z płcią jest niezgodne z II prawem

	biety a kariotypem mężczyzny • określa płeć na podstawie analizy kariotypu • określa, czym są cechy sprzężone z płcią • wymienia przykłady cech sprzężonych z płcią	stąpienia choroby sprzężonej z płcią na przykładzie hemofilii i daltonizmu	czego daltonizm i hemofilia występują niemal wyłącznie u mężczyzn • wykonuje krzyżówki genetyczne dotyczące dziedziczenia cech sprzężonych z płcią	m cech niesprzężonych z płcią	Mendla
9. Zmienność organizmów. Mutacje	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *zmienność środowiskowa*, *zmienność genetyczna*, *mutacja*, *rekombinacja* • podaje rodzaje zmienności genetycznej • wskazuje różnice między zmiennością ciągłą a zmiennością nieciągłą • podaje przykłady zmienności ciągłej i zmiennością nieciągłej • podaje przykłady czynników mutagennych • wymienia rodzaje mutacji genowych i chromosomowych	*Uczeń:* • opisuje rodzaje zmienności genetycznej • przedstawia przykłady wpływu środowiska na fenotyp człowieka • porównuje zmienność środowiskową ze zmiennością genetyczną • podaje przykłady skutków działania wybranych czynników mutagennych • rozpoznaje na schematach różne rodzaje mutacji genowych i mutacji chromosomowych • podaje skutki mutacji genowych	*Uczeń:* • porównuje zmienność genetyczną rekombinacyjną ze zmiennością genetyczną mutacyjną • określa przyczyny zmienności genetycznej • podaje przykłady pozytywnych i negatywnych skutków mutacji • charakteryzuje rodzaje mutacji genowych i mutacji chromosomowych • wyjaśnia znaczenie plastyczności fenotypów • wyjaśnia, na czym polega transformacja nowotworowa	*Uczeń:* • określa, jakie zmiany w sekwencji aminokwasów może wywołać mutacja polegająca na zamianie jednego nukleotydu na inny • wyjaśnia, na przykładach, wpływ czynników środowiska na plastyczność fenotypów • określa skutki mutacji genowych dla kodowa-nego przez dany gen łańcucha polipeptydowego • wykazuje związek pomiędzy narażeniem organizmu na działanie czynników mutagennych a zwiększonym ryzykiem wystąpienia chorób nowotworowych	*Uczeń:* • wyjaśnia przyczyny zmienności obserwowanej w wypadku organizmów o identycznych genotypach • uzasadnia konieczność podjęcia działań zmniejszających ryzyko narażania się na czynniki mutagenne i podaje przykłady takich działań • wyjaśnia znaczenie mutacji w przebiegu ewolucji
10. Choroby i zaburzenia genetyczne człowieka	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *choroba genetyczna*, *aberracje chromosomowe*, *rodowód genetyczny* • wymienia przykłady chorób jednogenowych człowieka • wymienia wy-	*Uczeń:* • klasyfikuje choroby genetyczne ze względu na ich przyczynę • wymienia nazwy oraz objawy chorób uwarunkowanych mutacjami jednogenowymi oraz aberracjami chromosomowymi	*Uczeń:* • analizuje rodowody genetyczne i na ich podstawie ustala sposób dziedziczenia danej cechy • opisuje choroby genetyczne, uwzględniając różne kryteria ich podziału	*Uczeń:* • na podstawie przykładowych rodowodów określa, czy wybrana cecha jest dziedziczona recesywnie czy dominująco • określa, na podstawie ana-	*Uczeń:* • wykazuje związek pomiędzy narażeniem organizmu na działanie czynników mutagennych a zwiększonym ryzykiem wystąpienia chorób genetycz-

	brane aberracje chromosomowe człowieka • wskazuje na podłoże genetyczne chorób jednogenowych oraz aberracji chromosomowych człowieka	• porównuje całkowitą liczbę chromosomów w kariotypie osób z różnymi aberracjami chromosomowymi • analizuje rodowody genetyczne dotyczące sposobu dziedziczenia wybranej cechy	• dzieli choroby jednogenowe na te, które są sprzężone z płcią, i te, które nie są sprzężone z płcią oraz w obrębie tych grup na te, które są uwarunkowane allelem recesywnym, i te, które są warunkowane allelem dominującym	lizy rodowodu lub kariotypu, podłoże genetyczne chorób człowieka (mukowiscydoza, fenyloketonuria, anemia sierpowata, albinizm, pląsawica Huntingtona, hemofilia, daltonizm, dystrofia mięśniowa Duchenne'a, krzywica oporna na witaminę D_3, zespół Klinefeltera, zespół Turnera, zespół Downa)	nych • wyjaśnia, na podstawie analizy rodowodu, podłoże genetyczne chorób człowieka • charakteryzuje wybrane choroby genetyczne oraz aberracje chromosomowe człowieka
11–12. Powtórzenie i sprawdzenie stopnia opanowania wiadomości i umiejętności z rozdziałów „Genetyka molekularna" i „ Genetyka klasyczna"					
Rozdział 3. **Biotechnologia**					
13. Biotechnologia tradycyjna	*Uczeń:* • definiuje pojęcie *biotechnologia* • rozróżnia biotechnologię tradycyjną i biotechnologię molekularną • wymienia przykłady produktów otrzymywanych metodami biotechnologii tradycyjnej • podaje przykłady wykorzystywania metod biotechnologii tradycyjnej w przemyśle farmaceutycznym, rolnictwie, w oczyszczaniu ścieków i przemyśle spożywczym	*Uczeń:* • wskazuje różnice między biotechnologią tradycyjną a biotechnologią molekularną • przedstawia przykłady zastosowania fermentacji alkoholowej i fermentacji mleczanowej w przemyśle spożywczym	*Uczeń:* • opisuje na wybranych przykładach zastosowania biotechnologii tradycyjnej w przemyśle farmaceutycznym, rolnictwie, biodegradacji, oczyszczaniu ścieków i przemyśle spożywczym	*Uczeń:* • wykazuje, że rozwój biotechnologii tradycyjnej przyczynił się do poprawy jakości życia człowieka	*Uczeń:* • dowodzi, że biotechnologia tradycyjna przyczynia się do ochrony środowiska • dowodzi pozytywnego oraz negatywnego znaczenia zachodzenia fermentacji dla czło-wieka • na podstawie dostępnych źródeł informacji, wyjaśnia rolę fermentacji w innym rodzaju przemysłu niż przemysł spożywczy
14. Podstawowe techniki inżynierii genetycznej	*Uczeń:* • definiuje pojęcie *inżynieria genetyczna* • wymienia nazwy technik inżynierii genetycznej: sekwencjonowanie DNA, elektroforeza DNA, PCR	*Uczeń:* • wyjaśnia, czym zajmuje się inżynieria genetyczna i w jaki sposób przyczynia się ona do rozwoju biotechnologii • przedstawia istotę technik stosowanych w inżynierii	*Uczeń:* • podaje przykłady sytuacji, w których można wykorzystać profile genetyczne • opisuje na przykładach możliwe zastosowania metody PCR w kryminalistyce i	*Uczeń:* • analizuje na podstawie schematów przebieg elektroforezy DNA, PCR i sekwencjonowania DNA • analizuje przykładowe sche-	*Uczeń:* • wykazuje znaczenie stosowania technik inżynierii genetycznej w diagnostyce i profilaktyce chorób

		genetycznej (sekwencjonowanie DNA, elektroforeza, PCR) • wskazuje zastosowanie technik inżynierii genetycznej w kryminalistyce, medycynie sądowej, diagnostyce chorób	medycynie sądowej	maty dotyczące wyników elektroforezy DNA i profili genetycznych, np. rozwiązując zadania dotyczące ustalenia ojcostwa	
15. Organizmy zmodyfikowane genetycznie	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *organizm zmodyfikowany genetycznie(GMO)*, *organizm transgeniczny* • wymienia przykłady korzyści i zagrożeń wynikających ze stosowania GMO	*Uczeń:* • charakteryzuje GMO i organizmy transgeniczne • przedstawia możliwe skutki stosowania GMO dla zdrowia człowieka, rolnictwa oraz bioróżnorodności • wskazuje różnice między GMO a organizmem transgenicznym	*Uczeń:* • omawia sposoby otrzymywania organizmów transgenicznych • wskazuje cele tworzenia organizmów zmodyfikowanych genetycznie • ocenia rzetelność przekazu medialnego na temat GMO	*Uczeń:* • przedstawia przykłady organizmów transgenicznych zmodyfikowanych genetycznie, które wykorzystuje się w medycynie	*Uczeń:* • wyjaśnia, czym są i jakie pełnią funkcje wektory wykorzystywane w tworzeniu organizmów transgenicznych • charakteryzuje sposoby zapobiegania zagrożeniom związanym ze stosowaniem GMO
16. Biotechnologia molekularna – szanse i zagrożenia	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *klon*, *klonowanie*, *komórki macierzyste*, *terapia genowa* • wymienia przykłady organizmów będących naturalnymi klonami • wymienia cele sztucznego klonowania roślin i zwierząt • wymienia cele terapii genowej	*Uczeń:* • udowadnia, że bliźnięta jednojajowe są naturalnymi klonami • przedstawia, w jaki sposób otrzymuje się klony roślin i zwierząt • opisuje etapy klonowania zwierząt metodą transplantacji jąder komórkowych • podaje przykłady chorób, do których leczenia stosuje się komórki macierzyste	*Uczeń:* • przedstawia sposoby otrzymywania i pozyskiwania komórek macierzystych oraz ich zastosowania w medycynie • ocenia rzetelność przekazu medialnego na temat klonowania i terapii genowej • wymienia korzyści i zagrożenia wynikające ze stosowania osiągnięć biotechnologii molekularnej • wyjaśnia znaczenie poradnictwa genetycznego w planowaniu rodziny i wczesnym leczeniu chorób genetycznych	*Uczeń:* • omawia korzyści i zagrożenia wynikające ze stosowania terapii genowej • przedstawia sytuacje, w których zasadne jest korzystanie z poradnictwa genetycznego • dyskutuje o problemach społecznych i etycznych związanych z rozwojem inżynierii genetycznej i biotechnologii molekularnej • uzasadnia swoje stanowisko w sprawie klonowania człowieka	*Uczeń:* • na podstawie dostępnych źródeł informacji wykazuje, że komórki macierzyste mogą mieć w niedalekiej przyszłości szerokie zastosowanie w medycynie
17. Powtórzenie i sprawdzenie stopnia opanowania wiadomości i umiejętności z rozdziału „Biotechnologia”					
Rozdział 4. **Ewolucja organizmów**					

18. Źródła wiedzy o ewolucji	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *ewolucja biologiczna*, *narządy homologiczne*, *narządy analogiczne*, *drzewo filogenetyczne* • wymienia bezpośrednie i pośrednie dowody ewolucji oraz podaje ich przykłady • przedstawia istotę teorii Darwina i syntetycznej teorii ewolucji • wymienia przykłady atawizmów i narządów szczątkowych	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *dywergencja*, *konwergencja* • podaje przykłady dowodów ewolucji z zakresu embriologii, anatomii porównawczej, biogeografii i biochemii • wyjaśnia przyczyny podobieństw i różnic w budowie narządów homologicznych • podaje powody, dla których pewne grupy organizmów nazywa się żywymi skamieniałościami	*Uczeń:* • wymienia przykłady dywergencji i konwergencji • wyjaśnia różnice między konwergencją a dywergencją • wyjaśnia różnice między cechami atawistycznymi a narządami szczątkowymi • rozpoznaje, na podstawie opisu, schematu, rysunku, konwergencję i dywergencję	*Uczeń:* • wykazuje znaczenie badania skamieniałości, form pośrednich oraz organizmów należących do żywych skamienia-łości w poznaniu przebiegu ewolucji • określa pokrewieństwo między organizmami na podstawie drzewa filogenetycznego	*Uczeń:* • wyjaśnia, w jaki sposób wykształca się antybiotykooporność u bakterii • przedstawia historię myśli ewolucyjnej
19. Dobór naturalny – główny mechanizm ewolucji	*Uczeń:* • definiuje pojęcie *dobór naturalny* • porównuje dobór naturalny z doborem sztucznym • wymienia rodzaje doboru naturalnego • podaje znaczenie doboru naturalnego	*Uczeń:* • opisuje mechanizm działania doboru naturalnego • porównuje rodzaje doboru naturalnego (dobór stabilizujący, różnicujący, kierunkowy) • podaje przykłady dla danego rodzaju doboru naturalnego	*Uczeń:* • charakteryzuje sposób i przewiduje efekty działania doboru stabilizującego, kierunkowego oraz różnicującego • opisuje zjawisko melanizmu przemysłowego	*Uczeń:* • wykazuje, że dzięki doborowi naturalnemu organizmy zyskują nowe cechy adaptacyjne	*Uczeń:* • wyjaśnia, jakie znaczenie dla działania doboru naturalnego ma zmienność genetyczna • przedstawia znaczenie doboru płciowego i doboru krewniaczego
20. Ewolucja na poziomie populacji. Specjacja	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *dryf genetyczny*, *pula genowa*, *gatunek*, *specjacja* • podaje przyczyny zmian częstości występowania alleli w populacji • wymienia przykłady działania dryfu genetycznego	*Uczeń:* • charakteryzuje przyczyny zmian częstości występowania alleli w populacji • charakteryzuje zjawisko dryfu genetycznego i wymienia skutki jego działania w przyrodzie • przedstawia gatunek jako izolowaną pulę genową • wyjaśnia na przykładach, na czym polega specjacja	*Uczeń:* • wyjaśnia, dlaczego mimo działania doboru naturalnego w populacji ludzkiej utrzymują się allele warunkujące choroby genetyczne • przedstawia zjawisko specjacji jako mechanizm powstawania gatunków	*Uczeń:* • charakteryzuje rodzaje specjacji • wyjaśnia, na czym polega przewaga heterozygot na przykładzie związku między anemią sierpowatą a malarią	*Uczeń:* • wyjaśnia rolę dryfu genetycznego w kształtowaniu puli genowej populacji na przykładach efektu założyciela oraz efektu wąskiego gardła • wykazuje znaczenie mechanizmów izolacji rozrodczej w procesie specjacji i podaje ich przykłady
21. Historia życia na Ziemi	*Uczeń:* • definiuje pojęcie: *biogeneza* • przedstawia	*Uczeń:* • przedstawia wybrane hipotezy wyjaśniające naj-	*Uczeń:* • przedstawia, w jaki sposób, zgodnie z teorią	*Uczeń:* • opisuje rolę, którą odegrały jednokomórko-	*Uczeń:* • na podstawie dostępnych źródeł infor-

	istotę teorii endosymbiozy • wymienia etapy biogenezy • charakteryzuje warunki środowiskowe i ich wpływ na przebieg biogenezy	ważniejsze etapy biogenezy • przedstawia warunki środowiska, które umożliwiły samorzutną syntezę pierwszych związków organicznych	endosymbiozy, doszło do powstania organizmów eukariotycznych • przedstawia wpływ zmian środowiskowych na przebieg ewolucji • omawia w porządku chronologicznym wydarzenia z historii życia na Ziemi	we organizmy fotosyntetyzujące w tworzeniu się atmosfery ziemskiej i ewolucji organizmów • argumentuje, że stwierdzenie: „Życie wyszło z wody", jest prawdziwe" • przedstawia, w jaki sposób wędrówka kontynentów (dryf kontynentów) wpłynęła na rozmieszczenie organizmów na Ziemi	macji przedstawia przykłady przystosowań, które musiały wykształcić rośliny i zwierzęta, aby dostosować się do środowiska lądowego • wyjaśnia na przykładach przyczyny oraz skutki wielkich wymierań organizmów
22. Antropogeneza	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *antropogeneza*, *hominidy* • wymienia podobieństwa między człowiekiem a innymi naczelnymi • wymienia różnice między człowiekiem a innymi człekokształtnymi • określa stanowisko systematyczne człowieka • podaje przykłady gatunków należących do hominidów	*Uczeń:* • wymienia nazwy przedstawicieli człekokształtnych • charakteryzuje budowę oraz tryb życia wybranych form kopalnych człowiekowatych • na podstawie drzewa rodowego określa pokrewieństwo człowieka z innymi zwierzętami • porządkuje chronologicznie formy kopalne człowiekowatych	*Uczeń:* • omawia zmiany, które zaszły podczas ewolucji człowieka • charakteryzuje wybrane formy kopalne człowiekowatych • przedstawia tendencję zmian ewolucyjnych w ewolucji człowieka	*Uczeń:* • porównuje formy kopalne człowiekowatych • wykazuje pokrewieństwo człowieka z innymi naczelnymi	*Uczeń:* • analizuje różnorodne źródła informacji dotyczące ewolucji człowieka
23. Powtórzenie i sprawdzenie stopnia opanowania wiadomości i umiejętności z rozdziału „Ewolucja organizmów"					
Rozdział 5. **Ekologia i różnorodność biologiczna**					
24. Organizm w środowisku. Tolerancja ekologiczna	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *ekologia*, *środowisko*, *nisza ekologiczna*, *siedlisko* • klasyfikuje czynniki środowiska na biotyczne i abiotyczne • wyjaśnia, czym jest tolerancja ekologiczna • podaje przykłady bioindykatorów i ich praktycznego	*Uczeń:* • wskazuje różnice między niszą ekologiczną a siedliskiem • wykazuje znaczenie organizmów o wąskim zakresie tolerancji ekologicznej w bioindykacji • wyjaśnia, dlaczego porosty wykorzystuje się do oceny stanu czystości powietrza • interpretuje wy-	*Uczeń:* • przeprowadza doświadczenie w celu określenia zakresu tolerancji ekologicznej w odniesieniu do wybranego czynnika środowiska • uzasadnia, że istnieje związek miedzy zakresem tolerancji organizmów a ich rozmieszczeniem na Ziemi	*Uczeń:* • na podstawie dostępnych źródeł informacji porównuje siedliska oraz nisze ekologiczne wybranych gatunków organizmów	*Uczeń:* • planuje i przeprowadza doświadczenie w celu określenia zakresu tolerancji ekologicznej w odniesieniu do wybranego czynnika środowiska (innego niż przedstawiony w podręczniku)

	zastosowania	kres ilustrujący zakres tolerancji różnych gatunków na wybrany czynnik środowiska			
25. Cechy populacji	*Uczeń:* • definiuje pojęcie: *populacja* • wymienia cechy populacji (liczebność, zagęszczenie, struktura przestrzenna, struktura płciowa, struktura wiekowa) • wymienia czynniki wpływające na liczebność i zagęszczenie populacji • wymienia rodzaje populacji (ustabilizowana, rozwijająca się, wymierająca)	*Uczeń:* • charakteryzuje cechy populacji • charakteryzuje rodzaje rozmieszczenia populacji i podaje przykłady gatunków, które reprezentują każdy z rodzajów rozmieszczenia • analizuje piramidy struktury wiekowej i struktury płciowej populacji • określa zmiany liczebności populacji, której strukturę wiekową przedstawiono graficznie	*Uczeń:* • określa wpływ wybranych czynników na liczebność i rozrodczość populacji • charakteryzuje niezależne od zagęszczenia czynniki ograniczające liczebność populacji • opisuje, w jaki sposób migracje wpływają na liczebność populacji • przedstawia modele wzrostu liczebności populacji	*Uczeń:* • przewiduje zmiany liczebności populacji na podstawie danych dotyczących jej liczebności, rozrodczości, śmiertelności oraz migracji osobników • określa możliwości rozwoju danej populacji na podstawie analizy piramidy płci i wieku • opisuje model wzrostu liczebności populacji uwzgledniający pojemność środowiska	*Uczeń:* • wyjaśnia, jak pojemność środowiska wpływa na sposób wzrostu liczebności populacji • przeprowadza obserwację wybranych cech (liczebność, zagęszczenie) populacji wybranego gatunku oraz jej struktury przestrzennej, np. na trawniku lub w parku
26. Rodzaje oddziaływań między organizmami	*Uczeń:* • klasyfikuje zależności między organizmami na antagonistyczne i nieantagonistyczne oraz podaje ich przykłady • porównuje mutualizm obligatoryjny z mutualizmem fakultatywnym	*Uczeń:* • przedstawia obronne adaptacje ofiar drapieżników, żywicieli pasożytów oraz zjadanych roślin • przedstawia adaptacje drapieżników, pasożytów i roślinożerców do zdobywa-nia pokarmu	*Uczeń:* • wyjaśnia zjawisko konkurencji międzygatunkowej i konkurencji wewnątrzgatunkowej • porównuje drapieżnictwo, pasożytnictwo i roślinożerność • wyjaśnia, jakie znaczenie dla funkcjonowania ekosystemu mają pasożyty, drapieżniki i roślinożercy	*Uczeń:* • analizuje cykliczne zmiany liczebności populacji w układzie zjadający–zjadany • wyjaśnia, jakie znaczenie ma mikoryza (współżycie roślin z grzybami) dla upraw leśnych	*Uczeń:* • wyjaśnia przyczyny i skutki konkurencji międzygatunkowej i konkurencji wewnątrzgatunkowej • planuje i przeprowadza doświadczenie wykazujące oddziaływanie antagonistyczne między osobnikami wybranych gatunków
27. Funkcjonowanie ekosystemu	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *biotop*, *biocenoza*, *ekosystem*, *sukcesja* • podaje rodzaje sukcesji (sukcesja pierwotna i wtórna) • klasyfikuje rodzaje ekosystemów (ekosystemy naturalne, półnaturalne,	*Uczeń:* • konstruuje proste łańcuchy troficzne i sieci pokarmowe • wyjaśnia zjawisko krążenia materii i przepływu energii w ekosystemie • tworzy łańcuchy pokarmowe dowolnego ekosystemu • na podstawie	*Uczeń:* • określa zależności pokarmowe i poziomy troficzne w ekosystemie na podstawie fragmentów sieci pokarmowych • omawia schematy obiegu węgla i obiegu azotu w przyrodzie • porównuje suk-	*Uczeń:* • wyjaśnia, dlaczego materia krąży w ekosystemie, a energia przez niego przepływa • uzasadnia, że obecność w środowisku substancji toksycznych może spowodować	*Uczeń:* • uzasadnia, która biocenoza będzie bardziej stabilna – uboga w gatunki czy różnorodna • na podstawie schematu krążenia węgla podaje przykłady działań człowieka, któ-

	sztuczne) • przedstawia zależności pokarmowe w biocenozie w postaci łańcucha pokarmowego • nazywa poziomy troficzne w łańcuchu pokarmowym i sieci pokarmowej	schematów opisuje krążenie węgla i azotu w przyrodzie • przedstawia sukcesję jako proces przemian ekosystemu w czasie, który skutkuje zmianą składu gatunkowego	cesję pierwotną z sukcesją wtórną	ich kumulowanie w organizmach • wskazuje i charakteryzuje grupy organizmów biorących udział w obiegu węgla i azotu	re mogą spowodować zmniejszenie ilości dwutlenku węgla w atmosferze
28. Czym jest różnorodność biologiczna?	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *różnorodność biologiczna*, *biom*, *biosfera* • wymienia typy różnorodności biologicznej (gatunkowa, genetyczna, ekosystemowa) • wymienia główne czynniki geograficzne kształtujące różnorodność gatunkową i ekosystemową Ziemi	*Uczeń:* • charakteryzuje typy różnorodności biologicznej • charakteryzuje wybrane biomy • wymienia typy działań człowieka, które w największym stopniu mogą wpływać na bioróżnorodność	*Uczeń:* • wyjaśnia wpływ człowieka na różnorodność biologiczną • przedstawia przykłady miejsc na Ziemi charakteryzujących się szczególnym bogactwem gatunkowym • na podstawie wykresu obrazującego liczbę mieszkańców w ostatnich stuleciu podaje prognozę zmiany liczby mieszkańców i jej prawdopodobne konsekwencje dla bioróżnorodności	*Uczeń:* • wykazuje wpływ działalności człowieka na różnorodność biologiczną • wyjaśnia, jakie czynniki środowiskowe sprzyjają występowaniu ekosystemów o dużej różnorodności gatunkowej	*Uczeń:* • wykazuje związek pomiędzy rozmieszczeniem biomów a warunkami klimatycznymi na kuli ziemskiej • ocenia, które działania człowieka są największymi zagrożeniami dla bioróżnorodności
29. Ochrona różnorodności biologicznej	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *restytucja*, *reintrodukcja*, *zrównoważony rozwój* • wymienia formy ochrony przyrody • przedstawia formy ochrony indywidualnej • wymienia formy współpracy międzynarodowej prowadzonej w celu ochrony różnorodności biologicznej	*Uczeń:* • podaje przykłady restytuowanych gatunków • przedstawia istotę zrównoważonego rozwoju • wskazuje różnice między czynną a bierną ochroną przyrody	*Uczeń:* • uzasadnia konieczność zachowania tradycyjnych odmian roślin oraz tradycyjnych ras zwierząt dla zachowania różnorodności genetycznej • opisuje międzynarodowe formy współpracy podejmowane w celu ochrony różnorodności biologicznej	*Uczeń:* • wyjaśnia znaczenie restytucji i reintrodukcji gatunków dla zachowania różnorodności biologicznej • podaje przykłady działań, które można podjąć w życiu codziennym w celu ochrony przyrody i bioróżnorodności i uzasadnia swój wybór	*Uczeń:* • uzasadnia konieczność współpracy międzynarodowej w celu ochrony różnorodności biologicznej • na podstawie dostępnych źródeł informacji opisuje walory przyrodnicze wybranego parku narodowego i rezerwatu przyrody
30. Powtórzenie i sprawdzenie stopnia opanowania wiadomości i umiejętności z rozdziału „Ekologia i różnorodność biologiczna”					

TABELA WYMAGAŃ DYDAKTYCZNYCH

Przedmiot: Geografia	**Klasa: 4TM**
Nauczyciel: Małgorzata Gotowała	**Poziom:** podstawowy
Tygodniowy wymiar godzin wg planu: 2 godziny	**Semestr I i II**

Program nauczania: Program nauczania geografii dl liceum ogólnokształcącego i technikum, zakres podstawowy

Zakres materiału wraz z przybliżonym rozkładem terminów prac klasowych, sprawdzianów uzgodnionych:

1. **Przemysł (sprawdzian- wrzesień/ październik)**
2. **Usługi (sprawdzian- listopad)**
3. **Wpływ człowieka na środowisko (sprawdzian- grudzień/ styczeń)**
4. **Zróżnicowanie środowiska przyrodniczego Polski (sprawdzian- luty)**
5. **Ludność i urbanizacja w Polsce (sprawdzian- marzec/ kwiecień)**
6. **Gospodarka Polski (sprawdzian- kwiecień/ maj)**
7. **Stan środowiska i jego ochrona w Polsce (sprawdzian- czerwiec)**

Podręczniki obowiązkowe: Oblicza geografii 2 Tomasz Rachwał, Wioletta Kilar- podręcznik dla liceum ogólnokształcącego i technikum; wyd. Nowa Era
Oblicza geografii 3; Czesław Adamiak, Anna Dubrownik, Marcin Świtoniak, Marcin Nowak, Barbara Szyda- podręcznik dla liceum ogólnokształcącego i technikum; wyd. Nowa Era

Zalecane dodatkowe pomoce dydaktyczne: atlas geograficzny dla szkół ponadgimnazjalnych, konturówki,

Wymagania formalne: podręcznik, zeszyt, atlas

Formy sprawdzania wiadomości:
- sprawdzian pisemny z zamkniętej partii materiału, zapowiadany z co najmniej tygodniowym wyprzedzeniem, może mieć formę testu,
- sprawdzian z trzech ostatnich lekcji, zapowiadany lub nie, może mieć formę testu,
- kartkówka może odbyć się bez zapowiadania i obejmuje ostatnią poprzedzającą jednostkę lekcyjną, może mieć formę testu, czas jej trwania jest nie dłuższy niż 15 minut,
- odpowiedź ustna,
- praca domowa,
- aktywność i postawa na lekcji (zależnie od sytuacji stworzonych na lekcji, nie musi dotyczyć wszystkich uczniów),
- znajomość mapy,
- ćwiczenia – konturówka,

Inne źródła oceny do wyboru przez nauczyciela:
- praca na lekcji,
- udział w konkursach przedmiotowych,
- udział w olimpiadach,
- referaty,
- projekt,
- wykonywanie pomocy szkolnych,
- inne prace dodatkowe – do wyboru przez nauczyciela.

Uwagi o ocenianiu:
- uczeń raz w semestrze może zgłosić nieprzygotowanie do lekcji (nie dotyczy to zapowiedzianych sprawdzianów),
- jeżeli z przyczyn usprawiedliwionych uczeń nie może przystąpić do sprawdzianu z całą klasą, to powinien uczynić w terminie wyznaczonym przez nauczyciela (w przeciwnym razie otrzyma ocenę niedostateczną),
- w przypadku nieusprawiedliwionej nieobecności na sprawdzianie uczeń otrzymuje ocenę niedostateczną,
- kartkówki nie podlegają poprawie.

Wymagania na poszczególne oceny:
Uczeń:
Ocena niedostateczna:
- nie opanował treści koniecznych, przewidzianych w minimum programowym
- ma duże braki w podstawowych wiadomościach, nawet z pomocą nauczyciela nie potrafi ich nadrobić,
- nie przejawia gotowości do przyswajania nowych wiadomości,
- nie podporządkowuje się instrukcjom nauczyciela i nie współpracuje z nim,
- nie korzysta z form pomocy uzupełnienia braków edukacyjnych stworzonych przez szkołę.

Ocena dopuszczająca:
- opanował treści konieczne, obejmujące najniższy zakres wiadomości i umiejętności, przewidziane w minimum programowym;
- ma braki w podstawowych wiadomościach, lecz przy pomocy nauczyciela potrafi je nadrabiać;
- przejawia gotowość do przyswajania nowych wiadomości i poprawy ocen niedostatecznych;
- podporządkowuje się instrukcjom nauczyciela i współpracuje z nim.

Ocena dostateczna:
- opanował treści podstawowe niezbędne w dalszej nauce;
- z minimalna pomocą nauczyciela rozwiązuje typowe problemy;
- analizuje podstawowe zależności;
- przejawia własną inicjatywę;
- rozumie treści określone programem nauczania;
- próbuje porównywać, wnioskować, zajmować stanowisko.

Ocena dobra:
- uczeń opanował materiał na ocenę dobrą;
- umie samodzielnie pracować z materiałem źródłowym i podręcznikiem;
- ustnie i pisemnie stosuje terminologię typową dla danego przedmiotu;
- rozwiązuje typowe problemy z wykorzystaniem metod oraz różnorodnych źródeł informacji;
- sprawnie pracuje w grupie;
- dostrzega i wyjaśnia związki zachodzące pomiędzy różnymi procesami na ziemi.
- uczestniczy i uzyskuje dobre wyniki w różnych formach współzawodnictwa.

Ocena bardzo dobra:
- uczeń w wysokim stopniu opanował treści programowe, jednocześnie dopełniając je o wiedzę wykraczającą poza materiał przewidziany dla danej klasy;
- potrafi samodzielnie interpretować i wyjaśniać fakty i zjawiska;
- chętnie wyszukuje informacje, wykorzystuje różne źródła;
- nabyta wiedzę i umiejętności potrafi wykorzystać w praktyce;
- uczestniczy i uzyskuje dobre wyniki w różnych formach współzawodnictwa.

Ocena celująca:
- uczeń w bardzo wysokim stopniu opanował treści programowe, rozszerzając je o wiadomości wykraczające poza program danej klasy;
- formułuje oryginalne i przemyślane wnioski, hierarchizuje i selekcjonuje nabywana wiedzę;
- prowadzi własne prace badawcze, obserwacje pod okiem nauczyciela;
- uczeń w wysokim stopniu opanował treści programowe, jednocześnie dopełniając je o wiedzę wykraczającą poza materiał przewidziany dla danej klasy;
- potrafi samodzielnie interpretować i wyjaśniać fakty i zjawiska;
- chętnie wyszukuje informacje, wykorzystuje różne źródła;
- nabytą wiedzę i umiejętności potrafi wykorzystać w praktyce;

Ocenianie wagowe:
Praca klasowa – waga 3
Sprawdzian- waga 2
Kartkówka- waga 1
Odpowiedź ustna – waga 1
Projekt- waga 2
Mapa- waga 1
Konturówka- waga 1
Zadanie domowe- waga 1
Praca na lekcji – waga 1
Referat- waga 1
Ocena za frekwencję- waga 1